

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060102

DOM
2011-11-23
Stockholm

Mål nr
M 824-11

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Östersunds tingsrätts, miljödomstolen, dom 2010-12-21 i mål nr M 145-10,
se bilaga

KLAGANDE OCH MOTPARTER

1. Jiingevaerie sameby, c/o Marianne Persson, Valsjön 4720 A, 830 67 Valsjöbyn
Ombud: advokaten Camilla Wikland och jur. kand. Karl Larsson,
Gärde Wesslau Advokatbyrå AB, Kungstorget 2, 411 17 Göteborg
2. Statkraft SCA Vind AB, 851 88 Sundsvall
Ombud: advokaterna Magnus Fröberg och Camilla Husebye Becker,
Fröberg & Lundholm Advokatbyrå AB, Sveavägen 17, 111 57 Stockholm

MOTPARTER

1. Länsstyrelsen i Västernorrlands län, 871 86 Härnösand
2. Naturskyddsföreningen i Västernorrland, c/o Bernt Persson,
Åslingevägen 10, 873 40 Bollstabruk
3. Ångermanlands Ornitologiska förening, c/o Thomas Birkö,
Björkudden 105, 894 31 Själevad
4. Gunnel Björk, Västfjällvägen 8, 831 71 Östersund
5. Sandra Björk, Västfjällvägen 8, 831 71 Östersund
6. Tore Björk, Västfjällvägen 8, 831 71 Östersund
7. Terese Björk, Ärtvägen 110, 831 62 Östersund

SAKEN

Uppförande och drift av vindkraftsanläggning i området Björkhöjden-Björkvattnet,
Sollefteå och Ragunda kommuner

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen ändrar miljödomstolens domslut endast på följande
sätt.

Prövotidsvillkoret P2 ska kompletteras med följande sjunde strecksats:

- Vid behov uppföra hägn och bidra med transporter av renar.

Mark- och miljööverdomstolen överlåter med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket
miljöbalken åt tillsynsmyndigheten att, tills annat bestäms, fastställa de närmare
provisoriska föreskrifter som behövs under prövotiden vad avser hägn, stödutfordring
och transporter av renar.

Dok.Id 970231

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00

BAKGRUND

Länsstyrelsen har genom beslut den 14 januari 2010 lämnat Statkraft SCA Vind AB (bolaget) tillstånd enligt miljöbalken att uppföra och driva gruppstation för vindkraftverk vid Björkhöjden-Björkvattnet i Ragunda och Sollefteå kommuner. Tillståndet omfattar en maximal uteffekt om 600 MW och maximalt 240 vindkraftverk. Länsstyrelsens beslut överklagades av Jiingevaerie sameby (samebyn) till miljödomstolen, som i dom den 21 december 2010 ändrade beslutet bl.a. på så sätt att etablering inom Björkvatten-området endast får ske inom ett begränsat område, att giltighetstiden för tillståndet bestäms till trettio år från den dag då tillståndet tagits i anspråk och att det i prövotidsföreskriften P4 bestäms att vindkraftverk inte får placeras närmare än två kilometer från boplatz för kungsörn/fjällvråk.

YRKANDEN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Samebyn har i första hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen inte ska lämna tillstånd till den sökta verksamheten. Samebyn har i andra hand yrkat, för det fall Mark- och miljööverdomstolen lämnar tillstånd till den sökta verksamheten, att denna ska begränsas så att inte vindkraftsparkerna placeras närmare samebyns flyttleder och uppsamlingsområden än 5 km, samt att tillståndet förenas med ytterligare villkor till skydd för samebyns rennäring enligt följande.

1. Under drifttiden får mänsklig aktivitet i områdena från sökandens sida inte förekomma mer än vid ett tillfälle per vecka.
2. Jiingevaerie sameby ska ge sitt uttryckliga godkännande innan dragning av vägar och elkablar får ske inom samebyns vinterbetesområde.
3. Buller från verksamheten ska begränsas så att det inte ger upphov till högre ekvivalent ljudnivå än 35 dB(A) i något område som omfattas av Jiingevaerie samebys renskötsel.
4. Anläggningsarbete och nedmonteringsarbete i Jiingevaerie samebys renskötselområde under perioden 1 oktober till den 30 april får endast äga rum efter samebyns explicita medgivande.
5. Utredningsvillkor 1 ska justeras så att det (1) preciseras att utredningen ska bekostas av bolaget men utföras av NINA (Norsk Institutt for Naturforskning) och (2) att utredningsvillkoret även ska omfatta en undersökning av hur området

används idag, vilken ska genomföras under en period av fem år innan anläggningsarbetet påbörjas.

Bolaget har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska fastställa länsstyrelsens beslut såvitt avser tillståndets omfattning (område och giltighetstid) samt prøvotidsföreskriften P4:s lydelse.

Samebyn och bolaget har bestritt varandras yrkanden.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län har bestritt bifall till samebyns yrkanden, samt medgett bifall till bolagets yrkanden.

Naturskyddsföreningen i Västernorrland har bestritt bifall till bolagets yrkanden.

Ångermanlands ornitologiska förening, Gunnel, Sandra och Tore Björk samt Terese Björk har medgett bifall till samebyns förstahandsyrkande och bestritt bifall till bolagets yrkanden.

Naturvårdsverket, Sametinget, Ragunda kommun och Sollefteå kommun har inkommit med remissyttranden.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Parter och remissinstanser har sammanfattningsvis anfört följande.

Samebyn

Tillåtligheten

Sökandens miljökonsekvensbeskrivning avseende påverkan på rennäringen är så bristfällig att den inte kan ligga till grund för prövningen. I det fall utredningen ska anses vara fullgod är det först efter beaktande av det material som samebyn har gett in i målet. Detta material pekar dock på helt andra slutsatser än vad sökanden har dragit i sin miljökonsekvensbeskrivning.

Det måste antas att vindkraftparken i sig kommer att bortfalla som betesområde samt

att det kommer att uppstå en undvikelseeffekt för renar kring vindkraftverken uppgående till mellan 2 och 5 km. Denna effekt har inte beskrivits i miljökonsekvensbeskrivningen – inte heller vad denna effekt får för påverkan på renskötseln i det störda området eller för samebyns renskötsel som helhet. Vidare synes inte sökanden heller ha beaktat de följd effekter som uppstår genom störningarna för rennäringen. Att samebyn inte längre kommer att kunna använda sin flyttled har föreslagits kunna lösas genom lastbilstransporter. De ökade utsläpp som dessa transporter genererar har inte redovisats i miljökonsekvensbeskrivningen. Inte heller de hälsoeffekter som uppstår för renarna vid lastbilstransporter och utfodring.

Den påverkan som den sökta verksamheten utsätter rennäringen för leder till att mycket stora områden av samebyns renskötselområde bortfaller. Det kommer att uppstå en undvikelseeffekt för renarna vid etablering av vindparken. Denna undvikelseeffekt kommer inte bara att leda till att renarna undviker vindparken utan även en zon på flera kilometer kring vindparkerna. Den idag helt förhärskande åsikten i forskningsleden att det är det regionala perspektivet på störningars effekter som ligger närmast sanningen och att det är undvikelseeffekterna som är det relevanta måttet på hur störningar påverkar en djurpopulation. Det är inte hur ett enskilt djur reagerar akut och temporärt som är relevant. Det kommer dessutom att vara människor i vindparken i stort sett varje dag för att utföra serviceåtgärder. Med den mänskliga närvaron följer även bilar, snöskotrar m.m. Detta förhållande bidrar naturligtvis till undvikelseeffekten.

Undvikelseeffekten uppgår med största sannolikhet till minst 2 km från vindparkernas gränser. Detta innebär att inte bara norra delen av Björkvattnet och hela Björkhöjden bortfaller som aktivt renskötselområde för samebyn utan även en störningszon på flera kilometer kring dessa områden kommer att bli omöjliga att använda för samebyn. Dessa områden är viktiga vinterbetesområden för samebyn och delar av dem är av sametinget utpekade som av riksintresse för rennäringen. De utgör därutöver viktiga broms- och stoppland vilka är nödvändiga för att samebyn ska kunna samla renhjorden inför flytt till året-runt-markerna. Därtill synes miljödomstolen inte ha tagit hänsyn till den flyttled som är belägen väster om vindparken Björkvattnet. Vid mätning på i målet åberopad karta framgår att under en sträckning av 5,5 km varierar avståndet mellan

flyttleden och vindparken mellan 500 m och 900 m. Eftersom vindparken planeras att anläggas så nära flyttleden ligger den således inom störningszonen från vindkraftverken i norra Björkvattnet. Dessutom tillkommer att flyttleden ungefär fyra kilometer norr om Östisved under en sträcka av cirka 6,4 km blir utsatt för effekten av den sammantagna påverkan från vindparkerna Bodhögarna och Ögonfågeln, vilka ligger på var sin sida om flyttleden. Mot denna bakgrund är samebyn övertygad om att den inte kommer att kunna använda flyttleden för att ta sig till fots mellan Halåns vinterbetesland och året-runt-markerna.

Det går inte att kombinera vindkraften och rennäringen. De föreskrivna försiktighetsmått förändrar på intet sätt detta förhållande.

En etablering av vindpark i norra delen av Björkvattnet och i Björkhöjden inte bara kan utan kommer att påtagligt försvåra rennäringens bedrivande i vindparken och i de områden som utsätts för störningar. En etablering av vindkraftverk i dessa områden innebär även att samebyns rennäring som helhet påtagligt försvåras genom att viktiga betesområden, flyttleden och bromslandet i norra Halån bortfaller. Detta innebär att hela Halåns vinterbetesområde riskerar att gå förlorat. Denna effekt förstärks ytterligare genom störningarna från vindparkerna Bodhögarna och Ögonfågeln.

Av ovan anförda skäl är den valda platsen inte är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön och den sökta verksamheten ska därför inte tillåtas.

Eftersom ett tillstånd för norra delen av Björkvattnet och Björkhöjden innebär att bedrivandet av samebyns rennäring påtagligt försvåras strider den sökta vindparks-etableringen mot artikel 27 i FN:s internationella konvention om politiska och sociala rättigheter (ICCPR).

Villkor

Det konstateras att miljödomstolar regelmässigt förenar tillståndsdomar med villkor som tar hänsyn till rennäringens behov. Detta framgår även av regeringens beslut den 4 mars 2010 avseende vindkraft i Markbygden i Piteå kommun. Mot denna bakgrund

torde det vara klart att det i vart fall har utvecklats en praxis att rennäringsen kan komma i åtnjutande av skydd genom villkor.

Bolaget

Begränsning av etableringsområdet

ICCPR har inte inkorporerats i svensk lagstiftning och är inte tillämplig. Om konventionen skulle vara tillämplig så är den tolkning som miljödomstolen gjort av artikel 27 alltför långtgående. Bestämmelsen i artikel 27 innebär ett förbud mot diskriminering, men också en skyldighet för staten att positivt stödja minoriteternas strävanden att bevara sin särart. FN:s kommitté för mänskliga rättigheter har framarbetat allmänna kommentarer för hur konventionen ska tolkas av medlemsstaterna. Dessa kommentarer är endast rådgivande.

Det av ansökan berörda området innehåller endast en flyttled som har utpekats som varande av riksintresse. På bolagets initiativ undantogs hela denna flyttled från området där vindkraftverk skulle uppföras redan i samband med miljöprövningsdelegationens tillståndsbeslut. Länsstyrelsen författade år 1992 en utvecklingsplan som visade hur områden användes av Jiingevaerie sameby, d.v.s. innan planerna om uppförande av vindkraft fanns och som byggde på samebyns egen redovisning. I utvecklingsplanen ansågs inte någon del av det nu aktuella området vara särskilt viktig vinterbetesmark generellt eller för Jiingevaerie sameby.

Den totala ytan av de fem vindparker som bolaget har ansökt om att få etablera vindkraft inom, och som samtidigt ligger inom Jiingevaerie samebys vinterbetesområden, är totalt 183 km². Det innebär att vindparkernas totala yta endast utgör cirka 1,4 procent av Jiingevaeries vinterbetesområden. Inom dessa parker kommer endast cirka 5 procent av ytan (eller 0,07 procent av vinterbetesområdena) att tas i direkt anspråk för etablering av vägar, vindkraftverk och övrig infrastruktur. Lokaliseringen av vindparkerna har dessutom nästan helt skett till områden som Jiingevaerie sameby inte har angett vara av sådan betydelse att de ska anses vara av riksintresse.

Enligt utredningarna i målet är risken för störningar på rennäringen som störst under anläggningsskedet. Med beaktande av föreskrivna försiktighetsmått kommer dessa störningar dock att vara begränsade. De provisoriska villkor om försiktighetsmått som ska gälla under anläggnings- och driftsskedet går längre än i något liknande fall. Därutöver har bolaget ålagts att utreda ytterligare förslag till skyddsåtgärder, kompensationsåtgärder och ytterligare villkor för att minimera störningar för rennäringen. Avsikten är att samebyn fullt ut ska kompenseras för det intrång som den skulle kunna drabbas av.

En stor del av det område som undantagits är utpekad som av riksintresse för vindbruk av Energimyndigheten, men ingen del av detta område (utöver tidigare undantagen flyttningsled) är av Sametinget utpekad som riksintresse för rennäringen. Även enligt Ragunda kommuns översiktsplan är det aktuella området utpekad som lämpligt för vindkraft. Samebyarna inom kommunen (samebyarna Ohredahke, Jiingevaerie och Jovnevaerie) framförde under utställningstiden för översiktsplanen att de i praktiken nyttjade huvuddelen av all skog och myrmark i kommunen för vinterbete och att i stort sett all berörd mark är lika värdefull för vinterbetet. Kommunen har i sin översiktsplan gjort en avvägning mellan olika riksintressen och funnit att det nu aktuella området är lämpligt för vindkraft med beaktande av de olika intressen som finns i kommunen. Därutöver bör det beaktas att samebyns flyttning mellan sommarbetet och vinterbetet i huvudsak har skett med lastbil. Trots det har den aktuella flyttleden undantagits för etablering av vindkraftverk genom miljöprövningsdelegationens beslut.

Sammanfattningsvis kan en etablering av vindkraft inom området inte anses kunna leda till att rennäringen blir ekonomiskt ohållbar.

Genom den begränsning som miljödomstolen har valt att göra av vindkraftparken i Björkvattnet bedömer bolaget att det sannolikt inte blir möjligt att genomföra någon del av parken i Björkvattnet. De gemensamma fasta kostnaderna för etableringen kommer endast att påverkas marginellt utifrån minskningen av antalet verk men ska fördelas på färre verk.

Tidsbegränsning

Den nu aktuella verksamheten kan inte anses ha en stor påverkan på omgivningen. Tvärtom är påverkan på omgivningen av begränsad art och i huvudsak koncentrerad till anläggningsskedet.

Tillståndets giltighet kommer, utan en bestämmelse om tidsbegränsning, att sammanfalla med vindkraftverkens tekniska livslängd, som beräknas till cirka 25-30 år. Ett utbyte av vindkraftverken efter denna tid kommer att innebära sådana ändringar som kräver ett nytt tillstånd för verksamheten. Det är dock möjligt att vindkraftverken kan ha en längre livslängd än så om det sker ett gott tekniskt underhåll av verken, något som en tidsbegränsning kan komma att motverka. En tidsbegränsning av tillståndet är mot bakgrund härav inte miljömässigt eller ekonomiskt försvarbar och skulle stå i strid mot bl.a. hushållningsprincipen i 2 kap. 5 § miljöbalken eftersom helt funktionsdugliga vindkraftverk kan behöva bytas ut efter 30 år enligt nu gällande tillstånd.

Avstånd till boplats för kungsörn/fjällvråk

Samtliga identifierade bon ligger minst 2 km från närmaste vindkraftverk utanför parkernas områdesavgränsningar. Det aktuella boet ligger dock ganska centralt beläget mellan områdesavgränsningarna av parken Björkhöjden-Björkvattnet och för att hålla ett skyddsavstånd om 1 km har sex stycken verk plockats bort under planeringen. För att hålla ett avstånd om 2 km skulle ytterligare arton stycken verk behöva plockas bort.

Risken för kollisioner kommer inte nämnvärt att minska genom ett ökat avstånd från 1 km till 2 km i förhållande till det aktuella boets placering. Nyttan av en något lägre risk för kollisioner ska vägas mot den nytta som arton vindkraftverk medför. Genom de inventeringar som har genomförts och de skyddsavstånd som gäller kommer inte de planerade vindparkerna, enskilt eller sammantaget, att ha en påtaglig påverkan på kungsörnens utveckling och bestånd i regionen.

Länsstyrelsen

När det gäller skyddsavstånd till örnbö är ett avstånd baserat på flygrörelser och revir att föredra framför ett fast avstånd. Bedömningen om skyddsavstånd bör därför göras

från fall till fall utifrån kunskap om det aktuella reviret, omgivande förhållanden samt tillgängligt kunskapsunderlag. Försiktighetsprincipen ska alltid finnas med i bedömningen liksom en avvägning av om konsekvenserna, i det här fallet bortfall av vindkraftverk, är acceptabla.

Tillståndet bör inte tidsbegränsas. Motivet till detta är bland annat att en tidsbegränsning av tillståndet kan motverka tekniskt underhåll av verken när tillståndstiden närmar sig sitt slut.

Naturskyddsföreningen i Västernorrland

Inga vindkraftverk får byggas närmare än 2 km från örnbö. Föreningen anser vidare att tillståndet ska tidsbegränsas till 25 eller 30 år. Framtida teknisk utveckling ska bedömas liksom de långsiktiga effekter som en storskalig vindkraftexploatering innebär. Därför erfordras tidsbegränsning och ny tillståndsprövning.

Ångermanlands ornitologiska förening

Kungsörnen är en sällsynt och missgynnad fågelart som är förtecknad i EU:s fågeldirektiv (rådets direktiv 79/409/EEG) och ska ges tillräckligt skydd. Enligt svensk lag är det bl.a. förbjudet att skada eller förstöra fortplantningsområden och viloplats för kungsörn.

Nu förläggs vindturbiner till bergshöjder och bergsryggar inom 2 km från det bo som föreningens inventeringar visar att örnarna frekvent nyttjar. All forskning som presenteras visar också att det framförallt är längs höjdryggar och runt kullarnas toppar som örnarna flyger. Det är ett mönster som föreningen ser vid inventeringar och som stärks vid studier av satellitmärkta kungsörnar. Inom 2-3 km från boet är alltså flygaktiviteten av kungsörnar stor varför ett skyddsavstånd om 2 km är riktigt.

Gunnel, Sandra och Tore Björk samt Terese Björk har i allt väsentligt vidhållit vad de anfört i underinstanserna.

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket har avstyrkt bifall till bolagets yrkanden om giltighetstid och prøvotidsföreskriften P4.

Giltighetstid

Enligt 16 kap. 2 § miljöbalken får tillstånd meddelade med stöd av balken lämnas för begränsad tid. Enligt förarbetena var en orsak till att bestämmelsen infördes att tillstånd i ökad utsträckning ska kunna meddelas för begränsad tid. Vidare anges i motiven att en fördel med tidsbegränsade tillstånd är att de inom ramen för provningssystemet medför automatiska och regelbundna omprovningar och att det därmed blir en motiverad uppdatering av villkoren, däribland att bästa teknik används. En annan fördel, enligt motiven, är att verksamhetsutövaren när tillståndet går ut ska ge in en ny ansökan och därmed måste ge in den utredning som behövs. Ansvaret läggs på den som vill utföra verksamheten (prop. 1997/98:45 del 1 s. 478 och 480). Naturvårdsverket anser generellt att tidsbegränsade tillstånd bör användas i ökad utsträckning.

Prövotidsföreskriften P4

I en syntesrapport som snart kommer att ges ut inom forskningsprogrammet Vindval ger forskarna förslag på buffertzoner för de fåglar som de anser vara känsligast när det gäller påverkan från vindkraft. För kungsörn anges för fågelns boplatser en buffertzon på 2-3 km inom vilken vindkraftsutbyggnad bör undvikas för att minimera negativ påverkan på fåglar. Forskarna baserar sina förslag på senaste forskningen i ämnet. Om bolaget tidigt i processen hade tagit till sig den kunskap som lokala och regionala ornitologer bidragit med hade sannolikt en placering av de olika vindkraftverken kunnat tas fram som hade inneburit en mindre reduktion av antalet verk än den minskning med 18 verk som bolaget nu gör gällande.

Sametinget

Sametinget har tillstyrkt bifall till samebyns förstahandsyrkande.

Eventuell utbyggnad av vindkraft måste göras så att den samiska kulturen och därmed rennäringen har möjlighet att utvecklas inom Sápmi. Rennäringen får inte begränsas

eller omintetgöras. Försiktighetsprincipen måste gälla så länge kunskapen om vindkraftens konsekvenser är bristfällig. Det innebär att en utbyggnad bara kan komma till stånd om det visas att de negativa konsekvenserna för det samiska samhället inte blir för stora. Den traditionella samiska kunskapen bland de berörda samerna måste beaktas. Renskötarna i berörd sameby anses som lokala experter. Om ett projekt inte godkänns av berörda samer ska det inte genomföras.

För att rennäring ska kunna bedrivas behövs olika årstidsbeten. Renen vandrar efter födan och olika betesområden används under olika årstider och förutsättningar. För att möjliggöra användandet krävs strategiska platser och flyttleder. Fullsjöns och Halåns vinterbetesområde, där Bodhögarna, Ögonfågeln och Björkhöjden-Björkvattnet är belägna, fungerar som uppsamlingsområde eller bromsland för samebyn. Halån är samebyns största kärnområde. Drygt hälften av samebyns vinterhjord betar i området varje vinter. Området är en förutsättning för att samebyn ska kunna bedriva en hållbar rennäring. För samebyn finns inte något alternativt kärnområde med ersättningsbete av samma kvalitet att använda. För samebyns renskötsel är det avgörande att kunna ta sig till och nyttja Halåns vinterbetesområde.

Ragunda och Sollefteå kommuner

Ragunda kommun bedömer att tillstånd för vindkraftsparken endast är förenligt med kommunernas översiktsplaner om möjlighet ges att förse vindkraftsparken med efterfrågestyrt varselljus. Sollefteå kommun har uppgett att den inte har något att anföra avseende samebyns eller bolagets överklagande.

Sammanträde

Mark- och miljööverdomstolen har den 27-28 september 2011 haft sammanträde i målet tillsammans med mål nr M 825-11 och M 847-11 angående tillstånd till bolagets ansökta vindkraftsparker vid Ögonfågeln och Bodhögarna. Vid sammanträdet hölls sakkunnigförhör med professor Öje Danell, dr Christian Nellesmann samt fria partsförhör med Marianne Persson och Thomas Persson som företrädare för samebyn. Under sammanträdet inkom samebyn med ytterligare ett sakkunnigutlåtande från professor Öje Danell, och bolaget med en sammanställning av forskning om vindkraftens påverkan på rennäring från projektet Vindren.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen meddelar samma dag dom i mål nr M 825-11 och M 847-11 angående tillstånd till bolagets ansökta vindkraftsparker Ögonfågeln och Bodhögarna.

Mark- och miljööverdomstolen konstaterar inledningsvis att rennäringsområdet omfattas av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken.

Mark- och miljööverdomstolen instämmer i miljödomstolens bedömning att miljökonsekvensbeskrivningen som lagts fram av bolaget uppfyller kraven i miljöbalken. Miljökonsekvensbeskrivningen bör således godkännas och kan därmed tillsammans med övrigt underlag läggas till grund för prövningen.

För en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska enligt 2 kap. 6 § första stycket miljöbalken väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Det är enligt 2 kap. 1 § samma balk verksamhetsutövaren som ska visa att denna förpliktelse har iakttagits. Kravet på lokalisering gäller enligt 2 kap. 7 § första stycket miljöbalken i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla det. Vid denna bedömning ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder.

Vid bedömning av om en verksamhet är lämpligt lokaliserad ska även bestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken beaktas. 3 kap. miljöbalken innehåller vissa generella bestämmelser om hushållning med mark- och vattenområden som föreskriver ett visst skydd för områden som är av betydelse för olika näringar och intressen. Ett särskilt starkt skydd ges åt områden som tillståndsmyndigheten bedömer vara av s.k. riksintresse. Bestämmelserna ger tillståndsmyndigheten vägledning vid bedömningen av om en lokalisering är lämplig.

Av 3 kap. 5 § miljöbalken framgår att mark- och vattenområden som har betydelse för rennäringsområdet så långt som möjligt ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra rennäringsområdets bedrivande. Är ett område av riksintresse för rennäringsområdet ska det skyddas

mot sådana åtgärder. Mark- och vattenområden som är särskilt lämpliga för anläggningar för energiproduktion ska enligt 3 kap. 8 § miljöbalken så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten av sådana anläggningar. Områden som är av riksintresse för sådana anläggningar ska skyddas mot nämnda slags åtgärder. Om ett område är av riksintresse för flera oförenliga ändamål ska enligt 3 kap. 10 § miljöbalken företräde ges åt det ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt.

Mark- och miljööverdomstolen delar länsstyrelsens uppfattning att tillämpningen av miljöbalkens regler tillgodoser de åtaganden Sverige har enligt ICCPR.

Vad gäller riksintresset för vindkraft kan konstateras att vindkraft är en förnyelsebar energikälla. Därmed kan vindkraften bidra till miljöbalkens mål om hållbar utveckling enligt 1 kap. 1 § miljöbalken. Främjandet av produktion av förnyelsebara energikällor är vidare viktigt för att nå de krav som ställs på Sverige med anledning av EU:s klimatåtagande och de nationella planeringsmålen för vindkraft som antagits av riksdagen (se bl. a. Prop 2001/02:143, 2005/06:143 och 2008/09:163).

Det bör även anmärkas att utbyggnaden av vindkraft, även utanför områden som är utpekade som varande av riksintresse i Sverige, i praxis har ansetts vara ett mycket angeläget allmänt intresse med hänvisning till samhällets intresse av fortsatt utbyggnad av vindkraften. Det får därmed anses vara särskilt angeläget att vindkraftverk kan komma till stånd inom sådana områden som är utpekade som riksintresse för detta ändamål.

Utgångspunkten för bedömningen är således att det är mycket angeläget att tillstånd kan lämnas till den aktuella vindkraftsparken, samtidigt som det inte kan tillåtas ske på ett sätt som äventyrar förutsättningarna för samebyns fortsatta bedrivande av en ekonomiskt bärkraftig rennäring.

De områden av betydelse för rennäringen som är aktuella vid bedömningen i detta mål är Halåns vinterbetesområde söder om den planerade vindkraftsparken Björkhöjden-

Björkvattnet och den flyttled som leder från samebyns åretruntmarker till Halåns vinterbetesområde förbi och delvis genom Björkhöjden-Björkvattnet.

Ett område kring flyttleden har pekats ut av sametinget som ett område av riksintresse för rennäringen. Halåns vinterbetesområde är inte i sin helhet utpekade som riksintresseområde men det har tydligt framgått av utredningen att det är ett område av stor betydelse för rennäringen. Särskilt betydelsefullt är det uppsamlingsområde i områdets norra del som är en förutsättning för uppsamling av renar vid förflyttning från vinterbetesområdet.

Av den utredning som presenterats i målet får anses framgå att det i viss utsträckning saknas forskning rörande vindkraftverks s.k. regionala och långsiktiga påverkan på domesticerade renar. Det har däremot genom förhör och utlåtanden av professor Öje Danell och dr Christian Nelleman framgått att forskningsläget är relativt tydligt när det gäller vägars och tekniska installationers regionala påverkan på ren och att nuvarande forskning entydigt tyder på att vindkraftsparker kan ge upphov till undvikelseeffekt på betydande avstånd från vindkraftverken. Mark- och miljööverdomstolen finner att detta forskningsläge kan utgöra utgångspunkt även för en bedömning på vindkraftverks påverkan på domesticerad ren.

Det är svårt att ange ett exakt avstånd för när undvikelseeffekten får sådan omfattning att påverkan på renpopulationen leder till att bedrivandet av rennäring tydligt påverkas. Det kan antas att detta avstånd kan vara avsevärt olika beroende på lokala faktorer såsom bl. a. topografi och vindkraftparkernas storlek. Med utgångspunkt i den utredning som samebyn presenterat i målet och med beaktande av försiktighetsprincipen får detta avstånd ändå uppskattas till cirka 5 km.

Det har bl. a. genom förhören med Tomas Persson och Marianne Persson tydligt framgått att Halåns vinterbetesområde är av mycket stor betydelse för samebyns möjligheter att fortsätta att bedriva rennäring. För att kunna använda området måste också uppsamlingsområdet kunna användas. Den begränsning av etableringsområdet som bestämts av miljödomstolen innebär att närmaste vindkraftverk från uppsamlingsområdet kommer att vara beläget cirka 5 km från uppsamlingsområdet. Med hänsyn till

den bedömning som redovisats ovan angående undvikelseeffekten bör det således under sådana förhållanden vara möjligt att – med nämnda begränsning av etableringsområdet – tillåta vindkraftsparken utan att användande av vinterbetesområdet omöjliggörs.

När det gäller flyttleden gör Mark- och miljööverdomstolen följande överväganden.

Av utredningen i målet, och med ovan nämnda bedömning av undvikelseeffekten, har framgått att tillstånd till de ansökta verken kan komma att omöjliggöra användning av flyttleden. Det har också framgått att ett fullständigt skydd för flyttleden skulle innebära att en betydande del av den ansökta verksamheten inte skulle kunna komma till stånd.

Mark- och miljööverdomstolen bedömer vid en avvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken mellan, å ena sidan, intresset av att vindkraftsparken kan komma tillstånd och, å andra sidan, intresset av att skydda flyttleden att vindkraftsintresset bör ges företräde. Vid denna bedömning är det av vikt att det finns godtagbara möjligheter för samebyn att flytta renarna till och från Halåns vinterbetesområde med lastbil, och att genom stödutfordring få kompensation för bortfall av bete längs flyttleden. Även för det fall att vindkraftverken skulle omöjliggöra användning av flyttleden kommer således rennäringens fortsatta bedrivande under sådana förutsättningar att säkerställas. Prövotidsvillkoret P 2 ska därför kompletteras på sätt framgår av domslutet. Det bör överlämnas till tillsynsmyndigheten att under prövotiden utforma närmare provisoriska föreskrifter om bl.a. hägn, stödutfordring och transporter av renar.

Miljödomstolens domslut ska därför fastställas såvitt avser tillåtligheten av den ansökta verksamheten, med den begränsning av etableringsområdet som framgår av den överklagade domen. En sådan avvägning tillgodoser enligt Mark- och miljööverdomstolens bedömning både intresset av tillkomsten av vindkraftverk och intresset av samebyns förutsättningar för fortsatt rennäring.

När det gäller samebyns yrkande om ytterligare villkor bedömer Mark- och miljööverdomstolen att skyddet för rennäringen får anses vara erforderligt beaktat

genom de villkor och provisoriska föreskrifter som tidigare bestämts samt den delegation till tillsynsmyndigheten att meddela ytterligare föreskrifter under prövotiden som följer av denna dom. Samebyns yrkande om ytterligare villkor ska därför avslås.

Mark- och miljööverdomstolen delar miljödomstolens bedömning när det gäller behovet av begränsning av tillståndet i tid. Bolagets yrkande att upphäva tidsbegränsningen ska därför avslås.

Då den av bolaget överklagade skyddszonen för boplats för kungsörn/fjällvråk utgör en prövotidsföreskrift finns möjlighet att efter prövotidens utgång åter behandla frågan om vad som utgör en lämplig avvägning enligt 2 kap. 7 § miljöbalken. Mot bakgrund därav ska även bolagets yrkande i denna del avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Liselotte Rågmark (skiljaktig), tekniska rådet Staffan Lagergren, hovrättsrådet Eywor Helmenius, referent, och tf. hovrättsassessorn Catharina Adlercreutz. Skiljaktig mening, se nästa sida.

Föredragande har varit Erik Ludvigsson.

Hovrättsrådet Liselotte Rågmark är av skiljaktig mening på sätt som framgår av följande.

Jag ansluter mig till majoritetens domskäl till och med det stycke som slutar med meningen ”Särskilt betydelsefullt är uppsamlingsområdet beläget i områdets norra del som en förutsättning för uppsamling av renar vid transport från vinterbetesområdet.” Därefter anför jag följande.

Jag instämmer med majoriteten om att nuvarande forskning entydigt tyder på att vissa tekniska installationer har en s.k. undvikelseeffekt på vilda renar. Utredningen talar för att sådan undvikelseeffekt kan vara påtaglig redan vid två kilometers avstånd från vägar och kraftledningar. I målet är det emellertid fråga om att bedöma den påverkan som kan uppkomma på domesticerad ren. Utredningen visar att flera av de platser som samebyn i dag använder som rastbete och övernattningsställen ligger under kraftledning eller i nära anslutning till sådana och ett uppsamlingsställe ligger i närheten av en större väg (E 45). Samebyn har anfört att det är möjligt att hålla ihop renhjorden vid dessa platser eftersom renarna då drivs och är under viss kontroll.

Halåns vinterbetesområde är viktigt för samebyns möjligheter att fortsätta bedriva rennäring. En förutsättning för att även framgent kunna använda området såsom vinterbetesområde är att det finns möjlighet att samla renarna i området inför flyttning mot vår- och kalvningsland. Det nordvästra området i Halåns vinterbetesland, som utgör rastbete samt övernattningsställe och som är av särskild vikt för samebyn vid samlingen av renarna i Halåns vinterbetesområde, sträcker sig ca 10 km sydost om vindkraftsparken Björkvattnets etableringsområde. Området som är viktigt vinterbete sträcker sig ytterligare ca 25 km.

Såsom anförts ovan är redan i dag är flera av de strategiska områdena – samlingsområde, rastbete eller övernattningsställe – som samebyn använder sig av belägna på ett betydligt kortare avstånd från tekniska installationer än den nu planerade vindkraftsparken. Trots närvaro av dessa tekniska installationer har det alltså varit möjligt att samla renhjorden. Med beaktande av detta och med hänsyn till det nu aktuella samlingsområdets betydande storlek, bedömer jag att det finns tillräckligt stora områden på sådana avstånd från vindkraftsparken att det är möjligt för samebyn att samla in renarna i Halåns vinterbetesområde inför flyttning även om den ansökta verksamheten tillåts på platsen.

I vart fall efter vindparkens etableringsfas bör det vara möjligt att nyttja den flyttled som är belägen väster om Björkvattnet. Även om det skulle visa sig omöjligt att använda flyttleden så bör vindkraftsintresset, på de skäl som anförs av majoriteten, vid en avvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken ges företräde framför intresset av att skydda flyttleden.

Jag finner sammanfattningsvis att länsstyrelsens beslut ska fastställas såvitt avser tillåtligheten av den ansökta verksamhetens etableringsområde. Överröstad i denna del är jag i övrigt ense med majoriteten.

ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT
Miljödomstolen

DOM
2010-12-21
meddelad i
Östersund

Mål nr M 145-10

KLAGANDEN

1. Gunnel Björk
Västfjällvägen 8, 831 71 Östersund
2. Sandra Björk
Västfjällvägen 8, 831 71 Östersund
3. Tore Björk
Västfjällvägen 8, 831 71 Östersund
4. Terese Björk
Ärtvägen 110, 831 62 Östersund
5. Jijnjevaerie sameby, 892000-5363
c/o Marianne Persson
Valsjön 4720 A, 830 67 Valsjöbyn

Ombud: Advokaterna Camilla Wikland och John Antonson
Gärde Wesslau Advokatbyrå AB
Kungstorget 2, 411 17 Göteborg

6. Naturskyddsföreningen i Västernorrlands län
c/o Bernt Persson
Åslingevägen 10, 873 40 Bollstabruk
7. Ångermanlands Ornitologiska förening
c/o Thomas Birkö
Björkudden 105, 894 31 Själevad

MOTPARTER

1. Statkraft SCA Vind AB
851 88 Sundsvall

Ombud: Advokaterna Magnus Fröberg och Camilla Husebye Becker
Fröberg & Lundholm Advokatbyrå AB
Sveavägen 17, 11 tr, 111 57 Stockholm

2. Länsstyrelsen i Västernorrlands län
871 86 Härnösand

ÖVERKLAGAT BESLUT

Miljöprövningsdelegationens vid Länsstyrelsens i Västernorrlands län beslut 2009-12-21 i ärende nr 551-18528-08.

Dok.Id 108853

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 708 831 28 Östersund	Storgatan 6	063-15 06 00 E-post: miljodomstolen.ostersund@dom.se	063-15 06 88	måndag – fredag 09:00-12:00 13:00-15:00

SAKEN

Uppförande och drift av vindkraftsanläggning i området Björkhöjden-Björkvattnet, Sollefteå och Ragunda kommuner, Västernorrlands och Jämtlands län

---

DOMSLUT

1. Miljödomstolen ändrar det överklagade beslutet beträffande tillståndet
    - 1.1 dels på så sätt att etablering inom Björkvattnet-området endast får ske inom ett område som begränsas av det förslag sökanden angett samt norr om en tänkt linje med koordinaterna Syd/Nord 7029981, Väst/Öst 549496 och Syd/Nord 7031249, Väst/Öst 552781, allt angivet enl. SWEREF 99, se **bilaga 1**, och
    - 1.2 dels på så sätt att giltighetstiden bestäms till trettio år från den dag då tillståndet tagits i anspråk.
  2. Miljödomstolen ändrar det överklagade beslutet i övrigt
    - 2.1 beträffande villkor 2 på så sätt att det till första stycket ska läggas ytterligare en mening: Det vid varje tid aktuella säkerhetsbeloppet för varje vindkraftverk ska årligen under verkets livstid indexberäknas efter konsumentprisindex, där året för denna dom utgör bas, samt
    - 2.2 beträffande prøvotidsföreskrift P4 på så sätt att föreskriften får följande lydelse: Vindkraftverk får inte placeras närmare än två (2) kilometer från boplatserna för kungsörn/fjällvråk.
  3. Verkställighetsförordnandet upphävs.
  4. Miljödomstolen avslår överklagandena från Gunnel Björk, Sandra Björk, Tore Björk och Terese Björk.
  5. Miljödomstolen avslår Jijnjevaerie samebys överklagande i övrigt.
  6. Miljödomstolen avslår i övrigt Naturskyddsföreningens i Västernorrlands län överklagande.
  7. Miljödomstolen avslår i övrigt Ångermanlands Ornitologiska förenings överklagande.
-

BAKGRUND M. M.

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Västernorrlands län (MPD) lämnade i det överklagade beslutet Statkraft SCA Vind AB (**bolaget**) tillstånd enligt miljöbalken att uppföra och driva gruppstation för vindkraft i området Björkhöjden-Björkvattnet i Sollefteå och Ragunda kommuner inom två angivna delområden om sammanlagt ca 96 km². Tillståndet omfattar en maximal uteffekt om 600 MW och maximalt 240 vindkraftverk. MPD meddelade även verkställighetsförordnande avseende nedtagande av skog och för anläggande av vägar, vägarbeten och ett begränsat antal fundament.

Beslutet har överklagats av bl.a. Jijnjevaerie sameby (**samebyn**) som även yrkat att miljödomstolen skulle meddela inhibition av verkställighetsförordnandet. Miljödomstolen har i anledning av sistnämnda fråga i beslut den 18 februari 2010 ändrat verksällighetsförordnandet på visst sätt.

Miljödomstolen meddelar dom denna dag i anledning av överklaganden av sammanlagt fem beslut meddelade kring årsskiftet 2009/2010 av Miljöprövningsdelegationerna vid Länsstyrelsen i Jämtlands län respektive Västernorrlands län berörande vindkraftparker. Bolaget har genom dessa beslut erhållit tillstånd att uppföra sammanlagt 420 vindkraftverk i sex olika vindkraftparker med en sammanlagd maximal uteffekt om 1 040 MW. Parkerna är belägna inom samebyns vinterbetesområde i relativ närhet av varandra i gränsområdet mellan de två länen, se **bilaga 2**. Miljödomstolen har tidigare, den 1 november 2010 i mål nr M 163-10, överprövat lämnat tillstånd för bolaget för en vindkraftpark belägen längre söderut – utanför samebyns vinterbetesområde – vid Mörttjärnberget som omfattar 40 vindkraftverk med en maximal uteffekt om 100 MW. Den sammanlagda produktionen för dessa sex anläggningar har av bolaget angivits till 2 425 GWh/år.

YRKANDEN M.M.

Gunnel Björk, Sandra Björk, Tore Björk (fortsättningsvis **familjen Björk**) och Terese Björk har, som de får förstås, yrkat att miljödomstolen

1/ inte ska ge tillstånd till den sökta verksamheten, i andra hand

- 2/ i fråga om vindparken Björkvattnet, endast godkänner delar av den ansökta verksamheten så att det därigenom dels skapas en vindkraftfri zon och dels att antalet vindkraftverk reduceras med minst hälften, och slutligen
- 3/ preciserar villkoren, för det fall tillstånd meddelas, i enlighet med de kommentarer som de lämnar.

Samebyn har yrkat i nu nämnd ordning

- 1/ att beslutet undanröjs och att miljödomstolen återförvisar ärendet till MPD,
- 2/ att miljödomstolen inte ska lämna tillstånd till den sökta verksamheten, samt
- 3/ om miljödomstolen skulle lämna tillstånd till den sökta verksamheten, att tillståndet förenas med ytterligare villkor till skydd för samebyns rennäring.

Naturskyddsföreningen i Västernorrlands län (naturskyddsföreningen) har yrkat att MPD:s beslut ändras så att skyddsavståndet mellan vindkraftverk och örnbö/fjällvråkbo måste vara minst två kilometer och att detta skrivs in som ett villkor.

Ångermanlands Ornitologiska förening (ÅOF) har yrkat – såsom deras talan får förstås – en skyddszon på minst två km från befintligt kungsörnsbo.

Bolaget har bestritt klagandenas yrkanden.

Länsstyrelsen anser att klagandenas överklagande bör lämnas utan bifall.

UTVECKLING AV TALAN

1. Frågan om återförvisning:

Samebyn

MPD:s har inte beslut har tillkommit i laga ordning. Samebyn gav in ett omfattande yttrande till MPD den 22 oktober 2009. Sökandens bemötande, som inkom till MPD den 10 november 2009, kommunicerades inte omedelbart med samebyn. Först den 7 december 2009 fick samebyn av en slump kännedom om att bemötandet inkommit. Dagen efter samebyn fått kännedom om bemötandet begärde samebyn skriftligen att få yttra sig över det. Den 10 december 2009 mottog samebyns ombud en skrivelse från MPD vari det framgick att MPD ej ansåg att bolagets bemötande till-

fört något nytt i ärendet. Samebyn erbjöds att ge synpunkter senast den 14 december 2009, men avstod från att göra detta eftersom samebyn ansåg att det inte fanns något skäl att bemöta det som framgick av yttrandet med anledning av att MPD ansåg att sökanden inte anfört något nytt i ärendet.

Av MPD:s beslut framgår vidare att handlingarna i ärendet har hållits tillgängliga för allmänheten fram till den 20 oktober 2009, dock har bemötandet aldrig funnits tillgängligt för allmänheten eller för samebyn.

MPD har inte heller berett ärendet tillräckligt innan den fattat beslut och sökandens miljökonsekvensbeskrivning (MKB) motsvarar inte de krav som ställs på en sådan enligt miljöbalken. Även av dessa skäl ska målet återförvisas till länsstyrelsen.

Samebyn har föreslagit en rad ytterligare utredningar i sitt yttrande till MPD. Det behövs en bedömning av hur arbetet med anläggande och nedmonteringen av vindkraftverken kan förväntas påverka renarnas beteende i området, såväl tillfälligt som permanent samt både om anläggnings- och nedmonteringsarbetet sker vintertid eller när renskötsel inte bedrivs i området. Aspekter som bör belysas är exempelvis undvikelseffekter och anläggningsarbetets påverkan på renbetet i området samt hur renarna påverkas av utfordring under en så lång tid som kommer att krävas under detta arbete samt hur vindkraften vid drift förväntas påverka renarnas beteende i området.

Bolaget

MPD:s beslut har fattats i laga ordning. Det saknas grund för återförvisning. Bolagets ansökan och miljökonsekvensbeskrivning uppfyller de krav som uppställs i miljöbalken.

Av samebyns överklagande framgår att MPD framförde till samebyns ombud att de inte ansåg att bolagets yttrande från den 6 november 2009 tillförde något nytt, men samebyn bereddes ändå möjlighet att bemöta yttrandet. Samebyn måste ha delat MPD:s bedömning att ärendet inte tillfördes något nytt, eftersom samebyn valde att inte yttra sig i ärendet.

Länsstyrelsen

Under hösten kompletterades ärendet med nya uppgifter, vilket resulterade i att länsstyrelsen kungjorde de kompletterande handlingarna i september 2009. Handlingarna var utställda hos aktförvararen och yttranden begärdes in från remissmyndigheter, sakägaren och organisationer. De inkomna yttrandena tillsändes sökanden för bemötande. Enligt förvaltningslagen är länsstyrelsen skyldig att underrätta de som berörs om de kommit in nya uppgifter i ärendet som har bäring på prövningen. Länsstyrelsen ansåg att ärendet var färdigutrett och det inte hade kommit in nya uppgifter i och med sökandens bemötande.

2 Sakfrågor**2.1 Familjen Björk**

Den omfattande etableringen av vindkraftverk gör att området blir fullständigt obeboeligt för all framtid. Det stora antalet vindkraftverk kombinerat med deras höjd får en oerhörd inverkan på landskapsbilden i området. Det har inte beaktats i MPD:s beslut. Om tillstånd ges till vindkraftsanläggningen bör MPD ange en miniminivå angående arbets- och tidsplanens innehåll. MPD bör även precisera vad som avses med att bolaget ska i möjligaste mån begränsa skador på natur- och kulturvärden vid anläggande av vägar, fundament samt el- och teleledningar. En tydlig beskrivning måste således tas fram som anger hur exploatören avser att göra för att eliminera risken för skador. En säker teknik som förhindrar islossning samt att föremål och hela rotorblad lossnar måste tas fram.

Bolaget har inte angett hur våtmarker kommer att påverkas då man avser att bygga s.k. flytande vägar. Eftersom det är svårt att göra trovärdiga beräkningar av buller från 240 vindkraftverk och dessutom värdera det buller som genereras bör inte en utbyggnad av 240 vindkraftverk genomföras i området. Friluftsliv och rekreation inom området är redan idag betydelsefull för de människor som idag vistas här och kommer i framtiden att bli än mer betydelsefull för fler människor. Människor söker sig mer och mer till tystnaden och den orörda naturen. Det ingrepp som utbyggnaden kommer att innebära för friluftslivet och möjlighet till rekreation talar tydligt för att utbyggnaden av vindkraftverken inte ska medges. För det fall att beslut om utbyggnad av vindkraft tillåts förutsätter de att en vindkraftfri zon med utblick från

byn Björkhöjden-Björkvattnet skapas samt att antalet vindkraftverk åtminstone halveras till antalet.

2.2 Terese Björk

Idag är Björkhöjden-Björkvattnet ett knäpptyst ställe. Om detta enorma bygge kommer tillstånd så är det helt klart slut med lugnet i byn. Även om 40 dB(A) motsvarar ljudet av ett kylskåp så är det en enorm skillnad från det ljudlösa tillståndet som är idag. Det kommer inte att finnas ett ställe i byn där hon kan vara utan att höra eller se vindkraftverken. Det finns inget som kan kompensera den orörda naturen. Efter att vindkraftverken har tagits ner kommer det att finnas betongfundament i marken om de inte plockas upp samt vägar, elledningar och byggnader m.m.

Bolaget i anledning av 2.1-2.2

MPD:s beslut är riktigt. Bolagets ansökan och miljökonsekvensbeskrivning uppfyller de krav som uppställs i miljöbalken. Verksamheten är, med de villkor som har föreskrivits i tillståndet, väl förenlig med hänsynsreglerna i 2 kap och uppfyller även i övrigt de krav som uppställs i miljöbalken. Tillstånd ska därför meddelas för den sökta verksamheten. MPD:s bedömning i fråga om vindkraftfri zon och avstånd till bebyggelse är riktigt.

När det gäller buller, ljusreflexer, skuggningar har vindparken utformats på sådant sätt att de villkor som har fastställts i praxis, och som har föreskrivits i tillståndsbeslutet, kan uppfyllas vid familjen Björks fastigheter. Som tidigare redovisats kommer vindkraftverken att vara mycket glest placerade och ha ett genomsnittligt inbördes avstånd om ca 750 m. Det kommer även fortsättningsvis att vara fullt möjligt att nyttja skogar och tjärnar på samma sätt som tidigare, med undantag för de platser där vindkraftverken är uppställda. Vägar och vindkraftverk kommer att vara nya element för dem som redan idag vistas i området, men utgör inte hinder för friluftsliv eller rekreation. Omfattningen av vägarna är inte nämnvärt större än vad som gäller för skogsbilvägar, även om de kommer att vara av en högre standard. För hinderbelysningen har det föreskrivits villkor om att högintensivt ljus ska avskärmas så att det inte träffar markytan inom 5 km från vindkraftverken. Detta kommer

att begränsa antalet högintensiva lampor som kan ses från de aktuella fastigheterna. De som syns kommer dessutom att lysa från långt avstånd.

Bolaget är väl medvetet om att den planerade verksamheten trots detta kommer att uppfattas som ingripande för dem som nyttjar de aktuella fastigheterna. Framförallt kommer påverkan på landskapsbilden betraktad från de aktuella fastigheterna att vara mycket stor enligt den analys av landskapsbilden som bolaget har låtit utföra. Vindkraftverken i Björkvattnet kommer i stor utsträckning att vara synliga från de båda fastigheterna vid utblick åt väster.

Klagandena har anfört att risken för iskast m.m. innebär att förekomsten av vindkraftverk i området borde ifrågasättas, samt att exploatören, med hänsyn till de olyckor som inträffat med rotorblad som lossat, måste presentera en säker teknik om tillstånd ska ges. Iskast är ovanliga och motverkas genom sensorer i vindkraftverken. Olyckor då rotorblad lossnar är mycket sällsynta. Den befintliga tekniken måste anses tillräckligt säker.

Länsstyrelsen i anledning av 2.1-2.2

Trots att påverkan förväntas bli påtaglig bedömer länsstyrelsen att det inte föreligger hinder att meddela tillåtlighet för verksamheten.

Avståndet från vindkraftverk till närmaste bostad är minst 1000 meter och begränsningsvärden för buller och skuggor har föreskrivits. Tillståndet har förenats med villkor avseende hinderbelysning för att minska påverkan ur denna aspekt. Etableringen kommer inte att inskränka de närboendes rätt att bedriva jakt, friluftsliv med mera (förutom under byggskedet) även om etableringen naturligtvis kommer att innebära att upplevelsen vid dessa aktiviteter påverkas.

Länsstyrelsen bedömer att det är mycket svårt att skapa en vindkraftfri zon med utblick från Björkvattnet zon utan att stora begränsningar i antalet vindkraftverk. Det är även mycket svårt att hitta områden där ingen närboende påverkas sett ur de aspekter som de klagande anför, särskilt när det gäller etableringar av denna storlek.

2.2 Jijnjevaerie sameby

2.2.1 Miljökonsekvensbeskrivningen

Samebyn

Samebyn anser att sökandens ansökan och MKB är bristfällig bl.a. eftersom den inte visar vilka effekter som uppstår för rennäringen. I anledning av de allvarliga störningar som uppkommer för samebyns rennäring i området är de åtaganden sökanden har gjort och de villkor som föreskrivits i MPD:s beslut inte tillräckliga försiktighetsmått.

Bolaget

Bolagets ansökan och miljökonsekvensbeskrivning uppfyller de krav som uppställs i miljöbalken. Samebyn har inte närmare preciserat vari bristerna skulle bestå. Bolaget kan också konstatera att samebyn i sitt yttrande den 22 oktober 2009 till MPD inte hade uppfattningen att utredningen behövde kompletteras.

Länsstyrelsen

Ansökan med MKB är kompletterad i flera omgångar och en studie över påverkan på rennäringen finns med i handlingarna och låg till grund för prövningen. Översiktsplanen tar i Ragundas fall hänsyn till påverkan på rennäringen i området.

2.2.2 Störningar för rennäringen

Samebyn

Samtliga parter synes vara överrens om de stora störningar som uppstår för rennäringen under byggskedet. Samebyn avstår därför från att argumentera mer i denna del förutom att framhålla att samebyns villkor avseende när sökanden får utföra anläggningsarbete synes vara mer anpassat till denna verklighetsbeskrivning än vad villkoret som MPD beslutat om.

Det är högst sannolikt att renar störs av vindkraftverken även under drift, vilket innebär att renarna kommer att undvika de påverkade områdena. Det är lika sannolikt att vindkraftverken även medför störningar på områden utanför parkerna. MPD:s slutsatser att rennäringen kan existera med vindbruket är inte korrekt.

Det finns inte någon studie som bekräftar MPD:s tes att förhållandena skiljer sig så kraftigt mellan skogslandskap och kalvfjäll eller andra öppna landskap att de forskningsresultat avseende störningseffekter som visats i en naturtyp inte skulle ha bäring på en annan naturtyp.

Inunn Vistnes har tillsammans med en rad andra forskare publicerat en ny vetenskaplig artikel: C. Nellemann, I. Vistnes, P. Jordhøy, O-G Støen, B. P. Kaltenborn, F. Hanssen och R. Helgesen, 2009. "Effects of Recreational Cabins, Trails and Their Removal for Restoration of Reindeer Winter Ranges". Society for Ecological Restoration International. Av artikeln kan det, utöver vad samebyn tidigare redogjort för, konstateras att den undvikelseeffekt som mänsklig aktivitet medför för renar är proportionerlig med aktivitetens omfattning. Samebyn anser att det är rimligt att anta att detsamma gäller för vindkraftparker. Således kommer en vindkraftpark av en storlek som den nu planerade att medföra en mycket större negativ påverkan på renar än de vindkraftparker som har omfattats av olika tidigare studier.

De fyra parkerna Björkhöjden-Björkvattnet, Bodhögarna samt Ögonfågeln ligger samlade i Halånområdets uppsamlingsområde samt runt den flyttled som går genom området. Till detta kommer den kumulativa effekten av andra intrång i samebyns renskötseområden. Sametinget anser att berörd samebys åsikter om etableringar och exploateringar som försvårar utövandet av renskötseln ska respekteras. De villkor som MPD har beslutat ändrar inte på förutsättningarna för samexistens.

MPD har i sin motivering till beslutet vänt på bevisbördan avseende den sökta verksamhetens effekt på rennäringen. Sökanden har inte visat i enlighet med 2 kap. 1 § miljöbalken att vindkraftparken inte kommer att påtagligt försvåra rennäringens bedrivande. Med anledning av att samebyn varken kommer att kunna använda snöskoter eller helikopterstöd i vindkraftsparken kommer samebyn inte kunna samla sina renar i området, varför hela Halåns vinterbetesområde blir oanvändbart. Eftersom Ögonfågeln tillsammans med Bodhögarna och Björkhöjden-Björkvattnet utgör en del av ett mycket viktigt uppsamlingsområde för samebyn är det av yttersta vikt att samebyn kan använda det helikopterstöd som behövs för att samlingsarbetet ska kunna genomföras. Ett utredningsvillkor som i efterhand kan komma att konsta-

tera att så är fallet är inte tillfyllest. Samebyn håller cirka 2 500 renar i Halånområdet. Detta motsvarar cirka 52 procent av hela samebyns renhjord.

Det är inte heller så lätt att hitta nya alternativa betesmarker eftersom samebyarna måste ha upparbetat s.k. sedvanerätt till ett område för att kunna få bedriva vinterbete där. De stora områden som sökanden hänvisar till är troligen indelningen av Sveriges karta i områden där de olika samebyarna kan ha rätt att bedriva vinterbete. Det är dock inte så att samebyarna har upparbetat denna rätt på hela detta stora område, där bl.a. tätorter ingår, varför hela denna areal inte kan ligga till grund för en redogörelse för hur stort vinterbetesområdet är. Alla områden är vidare inte lämpliga för renbete.

Bolaget

Enligt bolagets uppfattning kan rennäring och vindkraft samexistera. Bolaget har även framhållit att Björkhöjden ligger i utkanten av samebyns vinterbetesområde och att en tredjedel av Björkhöjden även ligger inom Ohredahke samebys vinterbetesområde.

Bolaget har redogjort för de vindkraftprojekt i området som varit kända under ärendets handläggning. Det är dock inte rimligt att i samband med överprövning av ett tillståndsbeslut ta hänsyn till alla planer på verksamheter i närområdet som tillkommit efter prövningen eller att utgå ifrån att inga hänsyn alls ska tas vid prövningen av dessa senare eventuella ansökningar. Tvärtom ska bolagets vindparker i området beaktas vid senare prövning av dessa planerade verksamheter.

Länsstyrelsen

Det saknas stöd i miljöbalken för att beakta den kumulativa effekten av både befintliga och befarade intrång i samebyns renskötselområde i beslutet. Vid behandling av frågan om störning av en etablerad vindkraftspark måste beaktas att kunskapen om störningar på ren i uppförda vindkraftsparker är mycket liten och störningar från annan verksamhet ofta inte är relevant i jämförelse. Studier på vildren i Alaska är inte relevant att jämföra med en mer domesticerad ren som finns i vårt län. Länsstyrelsen ifrågasätter inte att renen störs av en etablering, dock kan störningens omfatt-

ning ifrågasättas. Huruvida hela området bortfaller under hela tiden ter sig omöjligt att kunna uttala sig om med befintligt kunskapsunderlag. Det är av stor vikt när under betesåret etableringen är tänkt att genomföras. Det går att förutse att det kommer att medföra en helt annan typ av arbetsinsats från samebyn att driva renen i och genom en vindkraftspark med kostnadsökningar som följd. Hur stora zoner som kommer att falla bort vid en etablering framstår som oklart och de angivelser som beskrivits i utredningen 5-12 km från parken ter sig också som mycket osäkra då många faktorer spelar in på zonernas storlek såsom naturens beskaffenhet, kuperat eller slätt land, alternativt renbete i närområdet etc. Länsstyrelsen delar inte uppfattningen om zonernas storlek med avseende på rennäringen, då relevant kunskap om zoner kring stora vindkraftsparker ännu inte finns, utan anser att de även kan vara betydligt mindre

2.2.3 Hänsynsreglerna

Samebyn

I anledning av de allvarliga störningar som uppkommer för samebyns rennäring i området är de åtaganden sökanden har gjort och de villkor som föreskrivits i MPD:s beslut inte tillräckliga försiktighetsmått för att tillstånd ska lämnas till verksamheten. Mot bakgrund särskilt av hänsynsreglerna i 2 kap miljöbalken ska tillstånd därför inte lämnas för verksamheten.

Sökanden har inte fullgjort sin skyldighet enligt den s.k. lokaliseringsregeln. Enligt 2 kap. 6 § miljöbalken ska för verksamheten väljas en plats som är lämplig med hänsyn till bl.a. miljöbalkens mål samt att ändamålet med verksamheten ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Den valda platsen är inte lämplig. Sökanden borde ha kunnat finna andra platser som inte innebär problem av den dignitet som valet av den aktuella platsen medför. MPD har inte beaktat vad som anges i Vindkraftshandboken – Planering och provning av vindkraftverk på land och i kustnära vattenområden (Boverket, januari 2009) om att ”Känsliga områden som kalvningsland, samlingsområden, svåra passager, flyttleder och områden nära dessa skall undantas. Det är områdets funktion i renskötseln som avgör om det är lämpligt för vindkraft eller inte.”

Bolaget

Verksamheten är, med de villkor som har föreskrivits i tillståndet, väl förenlig med hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken och uppfyller även i övrigt de krav som uppställs i miljöbalken. Verksamheten medför, med föreskrivna försiktighetsmått, en mycket begränsad påverkan på samebyns verksamhet. Tillstånd ska därför meddelas för den sökta verksamheten. Villkoren som har fastställts säkerställer att påverkan på samebyns verksamhet blir mycket begränsad. Risker för påverkan på rennäringen är begränsad.

2.2.4 Avvägning mellan olika riksintressen m.m.*Samebyn*

Driften av vindkraftverken innebär en störning som påtagligt försvårar för rennäringen. De villkor, försiktighetsmått och utredningar som föreskrivs påverkar inte denna bedömning. Den beslutande myndigheten bör även väga in vilket intresse som först fanns på platsen vid en intresseavvägning mellan två oförenliga intressen. Eftersom det ”första” intresset ska skyddas gäller detta skydd mot anläggandet av nya anläggningar. Detta även om den nya etableringen också skulle omfattas av ett riksintresseskydd och detta oavsett om den tidigare näringen omfattas av riksintresseskydd eller inte. Beträffande den samhällsekonomiska aspekten vill samebyn särskilt betona vikten för den lokala ekonomin av att rennäringen även fortsättningsvis kan bedrivas i området.

Eftersom områden av intresse för vindbruk och rennäring ofta sammanfaller riskerar ett synsätt som premierar vindbruket framför rennäringen att leda till att rennäringen på sikt kommer att förlora samtliga sina områden av riksintresse i vinterbeteslandet. Detta leder i sin tur till rennäringens undergång och i förlängningen samma konsekvenser för den samiska kulturen. Detta nu anförda förstärks ytterligare av att rennäringen i tillståndsärenden inte verkar tillmätas något värde överhuvudtaget på de platser där den inte är riksintessförklarad. Vindbruket kan förläggas på andra platser i Sverige. Rennäringen kan dock inte på motsvarande sätt upparbeta sedvanerätt på nya platser under överskådlig tid. Riksintresset för rennäringen måste därför gå före riksintresset för vindbruk.

Hela det centrala Halånområdet ska vara av riksintresse för rennäringen. Vid en analys av hur samebyn använder området och dess centrala betydelse för rennäringen i området är detta en rimlig uppfattning. Vindkraftverken medför även påtagliga störningar för den/de riksintresseförklarade flyttled/flyttleder som passerar söder, väster och öster om Björkvattnet samt för det riksintresseförklarade uppsamlingsområde som ligger väster om samma park. Detta eftersom störningseffekter, i de av samebyn anförda studierna, har kunnat observeras inte bara i direkt anslutning till det tekniska ingreppet utan även inom ett område upp till fem kilometer ifrån det samma. Till denna störningseffekt tillkommer även bullret från vindkraftverken.

Om länsstyrelsen menar att renarna ska lastas på lastbil och köras mellan vinterbeteslandet och sommarbeteslandet kan det på något sätt sägas vara korrekt att vindparken inte berör renskötseln. Samebyn har dock en ovillkorlig rätt att flytta till fots genom området. Det aktuella området fungerar även som stoppland och betesområde.

Sametinget har den 16 juni 2009 meddelat ett nytt beslut om vilka områden som denna myndighet anser vara av riksintresse för rennäringen, se **bilaga 3**. Jämfört med det material som sökanden använt i sin ansökan har Sametinget nu förklarat ett betydligt större område som riksintresse för rennäringen.

MPD har fattat tillståndsbeslut avseende fler vindparker i samebyns område, vilket innebär att samebyns tillgång till störningsfria områden minskar. Detta ökar naturligtvis betydelsen av befintliga sådana områden. Eftersom Bodhögarna, tillsammans med Björkhöjden-Björkvattnet och Ögonfågeln, ingår i samebyns absolut viktigaste områden, är det extra viktigt att dessa områden förblir störningsfria. I motsvarande mån måste riksintresset för rennäringen i dessa områden stärkas.

I regeringsbeslut den 4 mars 2010, avseende tillåtlighetsprövning enligt 17 kap. miljöbalken av vindkraft i Markbygden, Piteå kommun har såväl miljöprövningsdelegationen i Norrbotten som Rennäringsdelegationen i Norrbotten uppehållit sig särskilt vid konsekvenserna för rennäringen genom anläggandet av vindparken. De har anført att i det värsta tänkbara scenariot bedöms inom nämnda utredningsområ-

de 26 procent av Östra Kikkejaure samebys vinterbetesmarker bli obrukbara. Det skulle kunna medföra att det högsta tillåtna antalet renar för samebyns del måste minskas med 1 000 av sammanlagt 4 000 djur som samebyn får hålla idag. Dessa remissinstanser har på samma sätt som samebyn har utgått ifrån att hela utredningsområdet bortfaller för samebyns renskötsel och inte enbart de ytor som fundamenten tar i anspråk. Det kan även konstateras att regeringen anser att krav på kompensation för intrång och skadeförebyggande åtgärder gäller hela utredningsområdet och omkringliggande områden. Samebyn delar dock inte regeringens slutsats att rennäringen inte skulle påtagligt försvåras i området. Samebyn finner det uppenbart att regeringens beslut är politiskt betingat, snarare än juridiskt.

Eftersom det enbart är samer som bedriver rennäring är det enbart samer som drabbas genom MPD:s avvägning mellan näringarna. Eftersom avvägningsfrågan mellan intressena är ett led av tillståndsprocessen och därigenom en fråga med direkt betydelse för möjligheten att bedriva näringsverksamhet i området blir MPD:s inställning diskriminerande gentemot samer som etnisk tillhörighet. MPD:s inställning strider därför mot diskrimineringsförbudet i 2 kap 10 § diskrimineringslagen (2008:567). Vidare ska det allmänna, enligt 1 kap. 2 § fjärde stycket regeringsformen, motverka diskriminering av människor på grund av etniskt ursprung. Mot denna bakgrund strider länsstyrelsens inställning i avvägningsfrågan mot lag och grundlag och ska därför inte upprätthållas.

Hänsyn vid denna bedömning måste tas till Sveriges internationella åtaganden gentemot samerna som urfolk. Enligt FN:s konvention om politiska och sociala rättigheter (ICCPR) och den praxis som FN:s kommitté för mänskliga rättigheter (MR-kommittén) har utvecklat, får ett urfolks traditionella landområde och möjligheter att bedriva sin kulturellt betingade näringsform aldrig inskränkas i sådan utsträckning att de lokalt påverkade individerna förlorar sin möjlighet att försörja sig genom sin traditionella näringsform. Då detta är ett absolut krav krävs det att det, vid varje inskränkning, utförs en utvärdering om hur stor påverkan blir för urfolket och folkets möjlighet att bedriva sin näringsform.

Artikel 27 ICCPR syftar till att tillförsäkra ett urfolk, i detta fall samerna, en möjlighet att bibehålla sina kulturella, social och politiska rättigheter, såsom de uttrycks genom folkets traditionella livsstil. Den omständighet som är mest central för att uppfylla ovan nämnda rättigheter är, enligt MR-kommitténs praxis, möjligheten att bibehålla kontroll och nyttjanderätt över traditionella landområden. Vid avgörandet av om en inskränkning medför ett brott mot artikel 27 används tre kriterier, varav aktivt deltagande i beslutsprocessen är endast ett av dessa tre kriterier. Det viktigaste kriteriet är dock möjligheten för ett urfolk att fortsätta bedriva sin traditionella näringsform. Eftersom samebyn anser att MPD:s slutsats att vindkraftproduktion och vindkraft kan samverka är felaktig, innebär detta även att beslutet står i strid med artikel 27 ICCPR. Beslutet medför att samebyn s möjlighet att bedriva sin traditionella näringsform upphör, i vart fall för ett antal av renskötsel företagen inom samebyn .

Bolaget

Bolaget delar inte samebyns bedömning att hela det centrala Halånområdet ska anses utgöra riksintresse för rennäringen. Huvuddelen av de områden där vindkraftetablering planeras är utpekade som riksintresse för vindkraft och områdena bör bedömas som riksintresse för vindkraft. Verksamheten kommer inte, varken under anläggnings- eller driftsskede, att leda till ett påtagligt försvårande av rennäringen. Anläggningsarbetena kommer i huvudsak att bedrivas under tid då det inte bedrivs vinterbete. MPD:s bedömning att störningen inte kan anses bli så påtaglig att rennäringen inte kan bedrivas är riktig. Enligt bolagets uppfattning kan rennäring och vindkraft samexistera, jfr Regeringsrättens dom den 1 april 2010 i mål 1680-08.

Berörda kommuner har i fördjupade översiktsplaner pekat ut området som lämpligt för vindkraft. För det fall den planerade vindparken mot förmodan skulle anses leda till ett sådant påtagligt försvårande för rennäringen är bolagets uppfattning att företräde, efter en avvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken, ändå borde ges åt vindkraften, jfr Regeringens ställningstagande i regeringsbeslut den 4 mars 2010, avseende tillåtlighetsprövning enligt 17 kap. miljöbalken av vindkraft i Markbygden, Piteå kommun.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen anser att riksintressena går att förena under förutsättning att kontinuerlig samverkan sker och att stora insatser görs, framförallt från exploatörens sida. De försiktighetsmått och villkor som MPD föreskrivit är tillräckliga för att intressena i området ska kunna förenas.

Det saknas stöd i lagstiftningen för att väga in vilket intresse som fanns först på platsen i en intresseavvägning mellan två oförenliga intressen. Länsstyrelsen delar inte samebyns syn om att skyddsbestämmelserna för energiproduktion inte är tillämpliga med anledning av att det i målet är fråga om ändrad markanvändning. Länsstyrelsen tolkar beslutet så att MPD inte har gjort en avvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken eftersom MPD kommit fram till att verksamheterna kan samexistera med hänsynsåtgärder. En avvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken behöver därför inte åberopas, dock borde en sådan avvägning göras.

Länsstyrelsen anser att man bör beakta betydelsen av flyttleder och därmed att möjlighet ska finnas att flytta till fots, att det kan bli ett betydligt större och hårdare bestryck på tidigare ej hårt nyttjade områden vid uppförande av sex vindkraftsparker och att randområden och zoner kring de enskilda områdena kan vara betydande. Uppförande och underhåll av nya hägnar, utfodringsanläggningar för utfodring på hösten och vårvintern, arbetsinsatser för extra samling och utfodring samt lastbilstransporter till och från vinterbetesområdet från fjällområdet är åtgärder som skulle minska inverkan på rennäringen.

Vad avser de nya riksintresseutpekandena som berör området runt Fullsjön ner mot Kalkstenshöjden bedömer länsstyrelsen att med de försiktighetsmått, utredningsvillkor mm som meddelats bör verksamheterna vara förenliga och kunna existera vid sidan av varandra. MPD har i beslutet konstaterat att, för den händelse de båda riksintresseutpekandena skulle vara att anse som oförenliga, så bör vindkraftsintresset ges företräde framför rennäringensintresset. Länsstyrelsen ser ingen anledning att frångå detta ställningstagande men som även framgår av PM av den 13 januari 2010, upprättat av länsstyrelsen Jämtland, är det inte lätt att bedöma vilket riksintresse som ska ges företräde och hur man kan komma till denna bedömning. Läns-

styrelsen delar uppfattningen att verksamheten innebär en påverkan på rennäringen i området. De villkor som föreskrivits i beslutet samt de åtaganden som bolaget gjort är dock tillräckliga för att tillstånd ska kunna beviljas.

2.2.5 Villkor

Samebyn

De villkor som MPD har beslutat är betydligt mindre ingående än de som samebyn har föreslagit i yttrandet. Villkoren och åtagandena förändrar egentligen inte huvudproblematiken, nämligen att renarna kommer att undvika vindparkerna under drift och att vindparkerna kommer innebära bl.a. att renhjorden splittras, vilket i sin tur medför orimligt betungande arbetsinsatser och kostnader för samebyn. Samebyn bestrider att villkoren innebär att näringarna kan samverka. Samerna ska inte behöva bära en oproportionell börda vad gäller samhällets behov

Villkor 2

Det är viktigt att det explicit framgår att ett återställande av det ianspråktagna området ska ske till ett fullgott vinterbetesområde för rennäringen. Samebyn är därvid inte övertygad om att säkerhetsbeloppet om 300 000 kr per vindkraftverk är tillräckligt.

Villkor 7

Samebyn hade föreslagit att sådana arbeten enbart fick ske efter samebyns explicita medgivanden. Som samebyn bedömer saken innebär samråd för det mesta att samebyn på egen bekostnad får delta i informationsmöten och att samebyns synpunkter som framförs på dessa möten inte tillmäts någon betydelse.

Villkor 8

Villkoret bör förtydligas med att vägar, fundament, el- och teleledningar ska anläggas på ett sätt som i möjligaste mån begränsar skador på rennäringen.

Villkor 14

MPD har helt bortsett från att det är samebyns renskötselområde som ska skyddas från buller. Som villkoret nu ser ut gäller det enbart vid bebyggelse. I känsliga mil-

jöer såsom renbetesområden måste sökanden använda vindkraftverk som inte ger upphov till buller av den aktuella nivån. Om det av tekniska skäl inte går att reducera bullret till en för platsen lämplig nivå är den valda lokaliseringen inte lämplig för den typen av verksamhet. Sökanden bör i vart fall lämna en redogörelse till varför vindkraftverken måste ge upphov till en sådan ljudvolym och i sin MKB redovisa alternativa tekniker för att utvinna vindkraft, exempelvis mindre verk med lägre bullernivåer, och om sådana inte väljs motivera varför de mer bullrande verken har valts. Om så inte sker bör MKB:n inte godkännas, se Högsta domstolens beslut den 10 juni 2009, mål nr T 3126-07.

Samebyn ifrågasätter även uppgiften att det inte är tekniskt möjligt att uppnå den av samebyn (och Boverket) föreslagna bullernivån. Det måste ifrågasättas att alla vindkraftverk, oavsett storlek och antal, skulle ge upphov till samma bullernivå. Sökanden bör föreläggas att utreda denna fråga.

Utredningsvillkor U1

Sista meningen i första stycket i utredningsvillkoret bör ha följande lydelse: *Utredningen ska utmyнна i förslag till skyddsåtgärder, kompensationsåtgärder och ytterligare villkor för att försätta rennäringen i området i samma situation som om etableringen av vindkraftanläggningen inte hade ägt rum.*

Kompensationsåtgärder som vidtas efter det att skadan redan har skett är inte tillräckliga. Störningseffekterna från vindkraftverken som medför att renarna undviker parkerna med omnejd innebär att samebyn inte kan använda Halåns vinterbetesområde. Detta medför att samebyn inte kommer att kunna nyttja ett av sina fem kärnområden under minst två år efter byggskedet då utredningen ska pågå. Samebyn kommer inte heller kunna använda detta kärnområde under byggskedet. Eftersom svårigheter kan finnas med att fastslå vad ett normalår för rennäringen är, eftersom förhållandena varierar så kraftigt år till år, finner samebyn att det är rimligt att utredningen ska fortgå i fem år innan etablering av eventuell vindkraftanläggning sker.

Vad som ska ske med de renskötsel­företag som tvingas avstå från vinterbete eller tvingas utfordra sina renar på konstgjord väg med mycket stora kostnader till följd under denna långa tid är oklart.

Det är inte rimligt att samebyns enskilda näringsidkare, vid etablering av konkurrerande markanvändning, ska behöva ta ansvar för utvecklingen av forskning över vilken miljöpåverkan den konkurrerande verksamheten har på samebyns verksamhet. En annan problematik med utredningsvillkoret är att störningarna för rennäringen kan komma att bli svåra att observera. Detta eftersom renskötarna i det långs­ta kommer att försöka undvika de med vindkraft bebyggda områdena. Orsaken till detta är för det första den spridningseffekt som kommer att uppstå i det naturliga uppsamlingsområdet, och för det andra den svårighet som uppstår i att samla renarna om de mot all förmodan skulle ta sig in i området. En felaktig slutsats kan därför bli att inga observerbara störningar uppstår för rennäringen. Dessa störningar kommer istället att bl.a. uppstå genom överbetning i andra områden, störningar och kostnader förknippade med stödutfordring samt utslakt av renar och därigenom minskad överlevnadspotential hos renskötsel­företagen.

Därtill kommer de ytterst svår­mätbara störningarna för samebyn som de ”Fördjupade rennäring­sanalyserna” pekat på, såsom psykiska påfrestningar, risk för konflikter externt, tilltagande oro, ökad risk för inbördes konflikter, påverkan på den samiska identiteten, risk att den samiska kulturen mattas av och förlorad traditionell kunskap. Samebyn ser framförallt att förändringen av gruppindelningen av renskötsel­företagen inom samebyn, vilka framtvingas av störningarna inom samebyns vinterbetsområden, kommer att orsaka kostnader och psykosociala konsekvenser som blir ytterst svåra att påvisa. Samebyn befarar därför att den inte kommer att kompenseras för dessa störningar eftersom det finns risk att sökanden dels anser att samebyn inte kan visa att de föreligger, dels att sökanden kommer bestrida att de uppkommit genom den sökta verksamheten.

Vidare har samebyn mycket svårt att se vilka kompensationsåtgärder som kan bli möjliga för att reparera störningarna för rennäringen. I det fall samebyns påstående om vindkraftverkens störningseffekter under drift är korrekta innebär det att vind-

kraftverken måste nedmonteras för att rennäringen ska kunna fortsätta ostört i området. Samebyn har svårt att se att sökanden skulle föreslå en sådan åtgärd när vindkraftverken finns på plats. Samebyn anser vidare att målsättningen för utredningsvillkoret inte tar tillräcklig hänsyn till rennäringen. MPD har använt sig av skrivningen ”minimera störningar på rennäringen” vilket inte är tillfyllest.

Utredningsvillkoret har inte förutsättningar att lösa problemen för rennäringen på ett sådant sätt att rennäring och vindkraftproduktion runt Bodhögarna kan samverka. Kompensationsåtgärderna måste presenteras innan tillståndet tas i anspråk för att det ska vara möjligt att bedöma om de kan lösa intressekonflikten mellan rennäringen och vindbruket. Visar det sig att kompensationsåtgärderna inte är tillräckliga ska den sökta verksamheten inte tillåtas.

Skulle prövningsmyndigheten finna att det räcker med ett utredningsvillkor, trots samebyns bestridande, anser samebyn att de till MPD föreslagna villkoren ska beaktas, jfr yttrande den 22 oktober 2009, punkterna 19.5.1 – 19.5.8 och 19.5.11.

Samebyn vill i denna del återknyta till det av sökanden anförda regeringsbeslutet den 4 mars 2010 om vindkraft i Markbygden. Av beslutet (s. 2) framgår att regeringen har begränsat tillåtligheten av verksamheten med ett antal villkor där särskilt ett är intressant för rennäringen:

”Bolaget ska, i samråd med Länsstyrelsen och berörda samebyar, upprätta ett program för och utföra undersökningar av vindkraftsanläggningens påverkan på rennäringens bedrivande. Undersökningarna, som ska bekostas av bolaget, ska avse påverkan under byggnads- och anläggningsarbetena och under driften *i jämförelse med förhållandena innan uppförandet* [samebyns kursivering]. Programmet ska godkännas av Länsstyrelsen. Byggnads- och anläggningsarbetena får inte påbörjas innan Länsstyrelsen godkänt programmet.”

Villkoret i regeringens beslut överensstämmer till stor del med samebyns förslag på ytterligare utredningar enligt punkt 19.5.1 i yttrandet av den 22 oktober 2009. Det kan även konstateras att regeringens krav på utredning därför är betydligt mer långtgående än det som sökanden har föreslagit i ärendet och som Länsstyrelsen har beslutat om.

Provisoriska villkor P2

- a/ Sökanden bör inte tillåtas utföra arbete under den tid samebyn har rätt att bedriva renskötsel i området.
- b/ Samebyn ser inget skäl till varför sökanden ska få utföra byggnadsarbeten utan samebyns explicita medgivande på sätt som yrkades inför MPD: *Anläggningsarbete och nedmonteringsarbete i Jijnjevaerie samebys renskötselområde under perioden 1 oktober till den 30 april får enbart äga rum efter samebyns explicita medgivande.*
- c/ Samebyn tillskrev sökanden i mars 2010 med anledning av att bolaget utan att förvarna samebyn hade plogat vägar i området vid Fullsjön för att kunna ta ned de vindmätningmaster som bolaget satt upp i området i anledning av de nu aktuella miljöprövningsprocesserna. Plogningen av vintervägarna utan förvarning innebär att en vinterbetesgrupps renhjord spreds över ett mycket stort område med bl.a. stora arbetsinsatser för samebyn till följd. I sitt svar angav bolaget att plogning av vägar är en helt normal åtgärd och att bolaget inte avsåg att erbjuda samebyn någon ersättning. Bolaget kunde bara beklaga om plogningen eventuellt har orsakat merarbete för samebyns del. Samebyn anser att sökanden genom sitt agerande i plogningsfrågan tydligt har visat hur bolaget ser på samverkan och vilka insatser det är berett att vidta. Som ett resultat saknar samebyn nu det förtroende för sökanden som krävs för att en samverkan mellan parterna ska kunna ske.
- d/ Prövotidsföreskriften avseende utfodring bör ha följande lydelse: *Under anläggningstiden ska bolaget tillse att utfodring av samebyns renar äger rum under hösten vid samebyns hagar i anslutning till året-runt-markerna eller annat lämplig plats som samebyn anvisar. Utfodringen ska dimensioneras till att avse det högsta fastställda renantalet för samebyn och ska maximalt äga rum under tre månader per höst.*

Under anläggningstiden ska bolaget tillse att utfodring av samebyns renar äger rum under våren i Halånområdet. Utfodringen ska dimensioneras till

att avse 2 500 renar och ska som minst äga rum under två veckor och som längst under fyra veckor per vår.

Bolaget ska tillhandahålla komplettering av samebyns hagar i anslutning till året-runt-markerna, eller annan lämplig plats som samebyn anvisar, genom anläggande av lastningsanläggning, förvaringsbodar, fodersilos och foderstationer. Utformningen av anläggningarna ska ske i samråd med samebyn. Anläggningarna ska vara färdigställda senast vid den tidpunkt då samebyn behöver använda dem under den första hösten under anläggningstiden.

Bolaget ska tillhandahålla en samlingsanläggning med hagar och lastningsanläggning, en förvaringsbod, en silo och foderstationer i Halånområdet. Utformningen av anläggningen ska ske i samråd med samebyn. Bolaget ska svara för underhåll av dessa anläggningar. Anläggningarna ska vara färdigställda senast vid den tidpunkt då samebyn behöver använda dem under den första våren under anläggningstiden.

Bolaget ska tillse att det tecknas djurförsäkringar som ska ge samebyn ersättning till livdjursvärde om fler än 0,1 procent av samebyns renar per månad dör eller blir så sjuka att de måste avlivas på grund av utfordringen.

Bolaget ska svara för veterinärkontroll av samebyns renar samt uppföljning och dokumentation av utfordringen.

Utfordringsvillkoret har som syfte att kompensera samebyn för att reservbetesområdet inte kan användas under anläggningstiden. Utfordring ska ske med pellets, hö och renlav. Om bolaget anser att det är lämpligt att samebyn svarar för det faktiska utfordringsarbetet bör det stå fritt för parterna att överenskomma under vilka villkor detta ska ske, vilket i så fall förutsätter, förutom kompensation för samebyns arbetsinsatser, bl.a. att bolaget tillhandahåller arbetshjälpmiddel i form av lyftar och speciella kälkar för att rensköterna ska undvika arbetsskador. Skyldighet för bolaget att svara för försäkring för renar är på grund av den risk som föreligger vid långvarig utfordring. Av samma skäl måste bolaget tillse att erforderlig veterinärkontroll utförs samt att en

uppföljning och en dokumentation sker avseende detta stora utfordringsprojekt. Detta kan förslagsvis ske genom Sveriges Lantbruksuniversitet.

- e/ Villkoret om vegetationsskiktet bör ha följande lydelse: *Sökanden ska genom att spara vegetationsskiktet i området återställa det efter det att anläggningsarbetena är utförda.*

Parterna synes vara överens om de allvarliga störningarna för rennäringen under byggtiden. Mot bakgrund av den internationella rättens krav på effektivt deltagande torde det heller inte räcka med att enbart ge samebyn information. Större underhåll ska förläggas sommartid. För att möjliggöra renarnas betesro är det nödvändigt att den mänskliga aktiviteten i området minimeras under den tid området får användas av rennäringen.

För att undvika skador i mark där inga fundament, vägar eller andra anläggningar uppförs, ska vegetationsskiktet på dessa ställen sparas och återställas. Prövotidsutredningen utgör inte något skydd för rennäringen främst på grund av villkorets utformning, dvs. att man i efterhand försöker utreda hur rennäringen har påverkats utan att först ha fastställts hur rennäringen bedrivs innan intrånget.

Provisoriskt villkor P3

Samebyn bestrider att det skulle räcka med 750 meters skyddssträcka åt vardera hållet. Denna siffra har helt tagits ur luften och bör jämföras med den uppgift om en utsträckning av störningseffekten i minst fem kilometer som förekommer i de av samebyn åberopade vetenskapliga undersökningarna. De 750 meterna bör även jämföras med de två kilometer som föreslås som skydd för kungsörn/fjällvråk i P4. Samebyn vidhåller att ett skyddsavstånd om fem kilometer, punkt 19.5.10 i yttrandet den 22 oktober 2009 till MPD, ska gälla. I enlighet med samebyns skrivning ska villkoret även gälla för det riksintresseförklarade uppsamlingsområdet utanför vindkraftparken. Dessutom ska inte heller vägar, kraftledningar eller andra anläggningar få placeras inom denna skyddszon. Det kan poängteras att sökanden samtycker till

ett skyddsavstånd för uppsamlingsområdet. Detta framgår av ett yttrande daterat den 14 augusti 2009.

Det finns helt enkelt inga alternativa dragningar som kommer att accepteras av renarna eller av renskötarna. Samebyn vill i sammanhanget dessutom erinra om skrivningen i prop. 1985/86:3 s. 159 – 161; ”bör beaktas näringens behov av sammanhängande betesområden och tillgång till alternativa betesområden inom de olika årstidslanden samt alternativa flyttningsleder.” Det räcker således inte med en flyttningsled för att tillfredställa rennäringens behov. Några andra kompensationsåtgärder synes heller inte vara tillämpliga. Samerna har en ovillkorlig rätt att flytta sina renar till fots.

Föreskriften är en tillämpning av skyddsbestämmelserna i 3 kap MB. Föreskriften är dock inte tillräcklig för att skydda rennäringen mot de påtagliga störningar vindkraftparkerna innebär. Om de områden som flyttleden förbinder inte längre kommer att kunna användas för rennäringen, på grund av störningarna från vindkraftverken, riskerar skyddet för flyttleden enbart att bli ett slag i luften.

Nytt provisoriskt villkor (P3)

Frågan om renflyttningar i området under anläggningstiden bör regleras enligt följande: *Bolaget ska under anläggningstiden tillse att flyttning av samebyns renar ska ske från året-runt-markerna till vinterbetesområdet på hösten och från vinterbetesområdena till året-runt-markerna på våren. Flyttningarna ska avse 2 500 renar i vardera riktningen.*

Den sträcka som renarna ska flyttas uppgår till ca 24 mil enkel väg. Om bolaget anser att det är lämpligt att samebyn svarar för det faktiska flyttningsarbetet bör det stå fritt för parterna att överenskomma under vilka villkor detta ska ske.

Bolaget

MPD:s beslut är riktigt. De villkor som har fastställts säkerställer att påverkan på samebyns verksamhet blir mycket begränsad. Om det finns skäl att fastställa ytterligare krav på försiktighetsmått eller kompensationsåtgärder kommer det att finnas

möjlighet att föreskriva sådana kompletterande krav efter två respektive fyra år från det att tillståndet togs i anspråk. Kraven på hänsyn gentemot rennäringen går längre än i något annat liknande tillståndsärende.

Betr. villkor 2

Bolaget anser att den ekonomiska säkerheten om 300 000 kr är tillräcklig för att återställa det ianspråktagna området till ett fullgott vinterbetesområde. Det bör även beaktas att det område som ska återställas utgör en helt obetydlig del i förhållande till samebyns vinterbetesområde. Även i förhållande till den normala skogsavverkning som sker måste den framstå som oväsentlig.

Betr. villkor 7

MPD:s bedömning att utformning av villkor 7 att förslagen till väg- och ledningsdragningar, placering av uppläggnings- och uppställningsytor ska föregås av samråd är enligt bolagets uppfattning rimlig.

Betr. villkor 14

Det är inte tekniskt möjligt att uppnå 35 dB(A) i anslutning till vindkraftverken så som samebyn gör gällande. Det av MPD föreslagna riktvärdet är i enlighet med praxis.

Betr. utredningsvillkor U1

Bolaget föreslog ett antal försiktighetsmått baserade på utredningen i ärendet och MPD har även föreskrivit försiktighetsmått för att begränsa eventuella störningar som prøvotidsföreskrift. Under en prøvotid ges sålunda möjligheter att utreda behovet av och möjliga åtgärder för ytterligare begränsa påverkan. Samebyns förslag till utfodring och flytt av renar är inte acceptabel. Sammanfattningsvis är MPD:s utformning av utredningsvillkoret och prøvotidsföreskrifterna riktig. Föreskrivna krav innebär att samebyns intressen tillgodoses så långt som är rimligt.

Betr. prøvotidsvillkor P2

a/ Anläggningsarbetena kommer i huvudsak att bedrivas under tid då det inte

bedrivs vinterbete. MPD:s bedömning att störningen inte kan anses bli så påtaglig att rennäringen inte kan bedrivas är riktig.

- c/ Det stämmer att bolaget den 17 februari 2010 lät ploga vägar inför nedtagning av mätmaster. Sedan bolaget vid möte den 4 mars 2010 fått information av samebyn om att plogningen hade medfört problem fördes en dialog med samebyn för att minimera påverkan på renskötseln. Bolaget avstod även från att ta ned masterna under den period då samebyn hade renar i området. Bolaget avser också att, i enlighet med de villkor som har föreskrivits, föra en dialog med samebyn för att förhindra att liknande problem uppkommer framgent.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen anser att MPD beaktat påverkan på renskötseln i utredningsvillkor U1 och att det är bättre att föreskriva om utredningsvillkor istället för att direkt fastställa försiktighetsmått.

Betr. provotidsvillkor P2

- b/ Att föreskriva att anläggnings- och nedmonteringsarbeten endast ska få ske efter samebyn explicita medgivandet skulle mot bakgrund av att länsstyrelsen anser att de utpekade riksintressena går att förena innebära en stor inskränkning i tillståndet för verksamheten.
- d/ I utredningsvillkoret U1 framgår att länsstyrelsens yttrande till MPD daterat den 24 november 2009 bör tas som utgångspunkt vid utredning vad gäller förslag till slutliga villkor. Det kan vara bra att förtydliga provotidsvillkoret i denna del genom att precisera det med utgångspunkt från länsstyrelsens nyss nämnda yttrande.

Betr. provotidsvillkor P3

Samebyn har särskilt ifrågasatt provotidsföreskrift P3 och anser att 750 meters skyddssträcka åt vardera hållet från den linje som utpekats som flyttled inte skulle vara tillräckligt, att flyttningsleden enligt samebyns uppfattning inte kommer att kunna ändras, att kompensationsåtgärder är uteslutna och att det innebär att något

särskilt skydd inte har tagits till rennäringslagen. Det föreskrivna villkorsförslaget sträcker sig längre än 24 § 2 st rennäringslagen. Att framföra krav på ett generellt skyddsavstånd om 5 km även för åtgärder som inte kan anses ligga inom flyttningens sträckning, går långt utöver den skyddsnivå som kan anses följa av rennäringslagen.

Sammanfattningsvis är MPD:s utformning av utredningsvillkoret och prövotidsföreskrifterna riktig. Föreskrivna krav innebär att samebyns intressen tillgodoses så långt som är rimligt.

2.3 Naturskyddsföreningen i Västernorrlands län

MPD har inte tillämpat försiktighetsprincipen i 2 kap. 3 § miljöbalken på ett korrekt sätt i sitt beslut om skyddsavstånd till de tre örnbon som berörs av vindkraftsparken. Två av bona har ett skyddsavstånd på två km medan ett av bona har endast en km. Boet omringas av vindkraftverket och ett skyddsavstånd om 2 km behövs. Royal Society for the Protection of Birds studie ”Bird sensitivity map to provide locational guidance for onshore wind farms in Scotland”, J.A Bright et al., 2006. Enligt studien vistas örnpär 50 % av tiden inom en radie av 2,5 km från boområdet. I studien förs även ett resonemang om att en radie på upp till 6 km från boområdet bör undantas från störning. Det är av stor betydelse för dessa örnars säkerhet om vindkraftverk står på 2 km avstånd istället för 1 km avstånd. Nyttjandet beror på var födan lämpligen söks och var fåglarna kan flyga energieffektivast. Det bästa vore att känna till örnens flygmönster.

Det är inte rimligt att som MPD säga att just denna vindkraftspark inte skulle påverka kungsörnsstammen nationellt eller regionalt och att de negativa effekterna inte därför motiverar ett större hänsynstagande. Det utbyggnadsmål som regeringen satt upp kommer att påverka åtskilliga örnrevir negativt. Om ett örnpar dödas av ett vindkraftverk ersätts örnparet av ett annat örnpar, som sedan dödas och ersätts. På detta sätt bildas ett svart hål där örnpopulationen kontinuerligt avtappas.

Det har inte tidigare byggts så stora vindparker som denna i skogslandet i Sverige. Därför är det viktigt att korta avstånd inte blir prejudicerande för framtida byggnad-

tioner. De saknar en definition av det av MPD använda uttrycket ”oacceptabla produktionsbortfallet”. Vart går gränsen för ett oacceptabelt produktionsbortfall?

MPD har uppgett att eftersök av kollisionsdödat vilt ska ske vid en fastställd yta runt respektive bo. Det måste rimligen vara områdena runt vindkraftverken som ska sökas och inte runt bona.

2.4 Ångermanlands Ornitologiska förening

Kungsörnen är orädd för alla rörliga föremål i luften eftersom den under årtusenden har regerat i luftrummen och aldrig varit utsatt för hot från något som rör sig i luften. Trots att kungsörnar är långlivade fåglar är dödligheten hög under de första levnadsåren. Det är ungefär en av fem kungsörnar som överlever till fem års ålder då de i genomsnitt börjar häcka. Att unga kungsörnar dödas av vindkraften på övervintringsområden i södra Sverige har därför en mindre inverkan på det häckande kungsörnsbeståndet. Vuxna revirhävdande örnar i västernorrland och jämtland stannar i regel kvar i reviret hela året. För vuxna örnar är den årliga dödligheten låg och efter första häckningen kan den finnas kvar i reviret i 20-25 år. När vuxna revirhävdande örnar, som överlevt de första kritiska åren, dödas har det väsentligt större betydelse för populationsutvecklingen. Studier på kungsörn, främst från Skottland, visar att det behövs i genomsnitt 0,5 ungar per par och år för att kungsörnsstammen ska vara stabil. Vid lägre häckningsframgång riskerar populationen att minska. I Västernorrlands län producerades 0,06 ungar per par under 2009. Under den senaste 10-årsperioden har ungarproduktionen varit 0,25 och endast under fyra av de tio åren har den varit högre än tre ungar per par. Häckningsframgången för kungsörnar i Västernorrland är därmed väsentligt lägre än i övriga norrlandslänen. Länet har således en sviktande kungsörnspopulation med låg häckningsframgång varför varje häckande par bör betraktas som värdefull ur ett bevarandebiologiskt perspektiv.

I fågeldirektivet 79/409/EEC är kungsörnen medtagen i bilaga 1. Det innebär att man ska vidta särskilda åtgärder för bevarande av deras livsmiljö för att säkerställa deras överlevnad och fortplantning inom det område där de förekommer. Därför ska det bl.a. vara förbjudet ”att avsiktligt störa dessa fåglar, särskilt under häcknings- och uppfödningstid, i den mån dessa störningar inte saknar betydelse för att

uppnå syftet med detta direktiv". I propositionen "En ny rovdjursförvaltning" slår regeringen fast att "kungsörnens utbredning inte bör påverkas av människa". Enligt ÅOF:s uppfattning innebär byggnationer av vindkraftparker i kungsörnsrevir en störning av kungsörnarna och motiverar därför att tillståndsmyndigheterna använder miljöbalkens hänsynsregler på ett seriöst och ansvarsfullt sätt. När det gäller vilka åtgärder som behöver vidtas för att minimera risken för att stora fåglar som t.ex. örnar ska förolyckas i vindkraftverk så visar den samlade erfarenheten att det är just lokaliseringen av verken som har störst betydelse. Det är mycket svårare och mer kostsamt att i efterhand försöka minska riskerna genom att vidta åtgärder som eventuellt begränsar verkens drift. För att kunna undvika olämplig placering av vindkraftverk krävs därför mycket kunskap om var olika fågelarter förekommer och hur de rör sig i landskapet. Ju bättre kunskap man har desto bättre placering ur fågelsynpunkt. Är kunskapen bristfällig är det därför av yttersta vikt att ta till större skyddszoner runt känsliga arters boplatser.

Sveriges ornitologiska förening kräver i sin vindkraftspolicy en skyddszon på minst 3 km till befintligt örnbo. Enligt Royal Society for Protection of Birds rekommenderas buffertzoner på 2,5-6 km för kungsörn.

Den planerade vindkraftparken på Björkhöjden-Björkvattnet ingår i ett område med minst två, eventuellt tre kända kungsörnsrevir. MPD har gett tillstånd till 280 vindkraftverk och tillsammans med andra exploatörer som ansökt om tillstånd kommer det området att hysa 444 vindkraftverk. Frågan om slutliga villkor har för påverkan på fågellivet har skjutits upp under en prövotid. MPD har gått emot flera remissinstanser genom att sätta ett skyddsavstånd på endast 1 km till det enda säkert kända och aktiva örnboet. Enligt MPD skulle ett utökat skyddsavstånd till 2 km innebära att risken för kollision och störningar under byggtiden minskar men att det är pga. bristande kunskap omöjligt att säga hur långt skyddsavståndet måste vara för att riskerna helt ska elimineras. Avseende tillståndet för Stamåsen hade MPD motsatt argumentation angående skyddsavstånd. En mer korrekt tillämpning av försiktighetsprincipen skulle vara att inte ge tillstånd till att sätta upp enskilda vindkraftverk närmare än 2 km från kungsörnsbon. Kommande studier under prövotiden får visa ifall fler vindkraftverk kan sättas upp närmare örnboet ifall dokumentationen visar

att kungsörnarna inte nyttjar vissa områden i hög grad. Prövotiden bör användas till att samla kunskap inför ett slutgiltigt beslut om turbinernas placering och inte tvärtom för att utröna vilka negativa konsekvenser som exploateringen resulterar i.

ÅOF konstaterar att det inte förts något resonemang om bästa placering av varje verk inom vindkraftsparken. Det har inte förts något resonemang om vindkraftverk närmare än 2 km från ett bo kan flyttas till en annan del av parken. MPD menar att det inte har någon betydelse för kungsörnsstammen på regional eller nationell nivå om skyddsavståndet sätts till en km. MPD har inte gjort någon helhetsbedömning över vilka konsekvenser vindkraftsutbyggnaden i länet kommer att få för kungsörnsstammen. I fall man i varje enskilt beslut i rimlighetsbedömningen resonerar att denna specifika tillståndsgivning inte har någon betydelse för kungsörnsstammen regionalt eller nationellt så riskerar länsstyrelsen att fatta beslut där kungsörnsstammen halveras i länet. Genom en god planering redan i början av projektet hade bolaget kunnat tillgodose kravet på ett skyddsavstånd på 2 km utan stora kostnader. ÅOF har försett bolaget med uppgifter om örnböna redan i inledningen av projektet men ingen hänsyn har tagits till uppgifterna utan tvärtom har vindkraftverk lagts ännu närmare örnböna.

Eftersök av döda och skadade fåglar bör rimligtvis ske i ett definierat avstånd till vindturbinerna och inte böna. Eftersom resultatet av fallviltstudien inte kan utvärderas förrän efter ca fem år utgör det inte skäl för en mer generös bedömning avseende skyddsavståndet till kungsörnsböna.

Bolaget i anledning av 2.3 – 2.4

MPD:s bedömning om rimligt skyddsavstånd till identifierat bo är riktig. Bolaget vidhåller i övrigt vad det tidigare har anfört.

Vid fastställande av lämpligt skyddsavstånd till identifierade örnböna ska en avvägning göras enligt 2 kap. 7 § miljöbalken. Att ett större avstånd från örnböna till närmaste vindkraftverk ger ett visst ökat skydd är ostridigt. Detta måste dock vägas mot det faktum att det skulle medföra att minst 18 vindkraftverk inte skulle kunna uppföras med ett avstånd om 2 km. Samhällsnyttan av 18 verk måste

vägas mot nyttan av en viss ökad säkerhet för det kungsörnspar som har sitt revir på den aktuella platsen. MPD har härutöver föreskrivit villkor om avstånd om 2 km till de två rovfågelbon som ligger i Björkvattnets västra del. Villkoret gäller under en provotid. Om slutligt villkor fastställs i enlighet med provotidsföreskriften innebär det ett permanent bortfall av ytterligare 12 vindkraftverk.

Bolaget och föreningarna synes överens om att kunskapen om hur rovfågel påverkas vid anläggande av vindkraft i skogslandskap under anläggnings- och driftsskede är begränsad, samt att det finns skäl att förbättra kunskapsläget. Det utredningsvillkor som MPD har föreskrivit medför att bolaget åläggs att genomföra omfattande studier. Det kommer också finnas möjlighet att föreskriva ytterligare villkor om försiktighetsmått om det under utredningsskedet visar sig att det finns behov av sådana försiktighetsmått. Den genomförda eller tillståndsgivna utbyggnaden av vindkraften inom regionen är dock inte idag av sådan omfattning att den kan anses utgöra ett hot mot kungsörnens fortlevnad eller bestånd. Vid lokaliseringen av de aktuella parkerna har genomförts inventeringar av kungsörnsbestånden och hänsyn har tagits till lokaliserade örnböna.

De planerade parkerna berör totalt tre eller möjligen fyra kungsörnsböna, där närmaste avstånd till böna är mellan 1,5 km och 2 km. Det är osäkert om två av böna fortfarande nyttjas av kungsörn. I fråga om ett av böna har MPD bedömt att nyttan av ett skyddsavstånd om 2 km istället för 1 km inte överväger nyttan eftersom det skulle medföra att ytterligare ett antal vindkraftverk inte skulle kunna uppföras. Bolaget delar MPD:s uppfattning att nyttan får anses mycket marginell med hänsyn till den ringa riskreduceringen (utifrån böns placering) och nyttan kan inte anses överväga nackdelarna (i form av att vindkraftverken inte uppförs).

Föreningarna anger, eller har tidigare angett, att de i grunden är mycket positiva till vindkraften som en förnybar energikälla. Det kan då tyckas lite märkligt att föreningarna gör frågan om etableringen av sex vindparker till en så stor fråga, när det i praktiken handlar om huruvida skyddsavståndet ska vara ytterligare 500 meter respektive 1 km till två kungsörnsböna.

Bolaget har redogjort för de vindkraftprojekt i området som varit kända under ärendets handläggning. Det är dock inte rimligt att i samband med överprövning av ett tillståndsbeslut ta hänsyn till alla planer på verksamheter i närområdet som tillkommit efter prövningen eller att utgå ifrån att inga hänsyn alls ska tas vid prövningen av dessa senare eventuella ansökningar. Tvärtom ska bolagets vindparker i området beaktas vid senare prövning av dessa planerade verksamheter.

Länsstyrelsen i anledning av 2.3 – 2.4

Länsstyrelsen anser att ett avstånd baserat på flygrörelser och revir är att föredra framför ett fast avstånd. Bedömningen om skyddsavstånd bör därför göras från fall till fall utifrån kunskap om det aktuella reviret, omgivande förhållanden samt tillgängligt kunskapsunderlag. Försiktighetsprincipen ska alltid finnas med i bedömningen liksom en avvägning om konsekvenserna, i det här fallet bortfall av vindkraftverk, är acceptabla.

Bortfall av ett antal vindkraftverk samt det faktum att boet är lokaliserat i en mycket utsatt position även om avståndet utökas talar för ett skyddsavstånd i enlighet med MPD:s beslut. Försiktighetsprincipen, samt möjlighet till uppförande av ytterligare vindkraftverk om uppföljande fågelstudier visar att detta är möjligt talar emellertid för ett utökat skyddsavstånd.

Frågan om skyddsavstånd till rovfågelbo är problematisk, inte minst mot bakgrund av att erfarenheter från etableringar liknande den i Björkhöjden-Björkvattnet hittills är begränsade. I området finns fler vindparker, där problematiken finns med närhet till örnbö och där länsstyrelsen kommit till olika slutsatser vad det gäller skyddsavstånd. När det gäller bedömning av kumulativa effekter kan dock, såvitt länsstyrelsen erfar, hänsyn vid tillståndsprövning tas enbart till pågående markanvändning vilket gör det svårt att väga in de verksamheter som planeras i området men som ännu ej prövats och vunnit laga kraft.

Länsstyrelsen bedömer att inga nya uppgifter inkommit som föranleder en ny bedömning i ärendet när det gäller skyddsavstånd till rovfågelbo. Mot bakgrund av det komplexa förhållande som råder, framför allt boets utsatta position, menar länssty-

relsen att uppföljande studier är av stor vikt för att inhämta erfarenhet att använda i dessa och kommande projekt även på andra håll med liknande förhållanden. Väl genomtänkta kompensationsåtgärder, t ex i form av ersättningsbon är en viktig åtgärd om skyddsavstånden inskränks på ett sådant sätt att det föreligger risk för negativ påverkan.

2.5 Giltighetstid för tillståndet

Miljödomstolen har berett parterna möjlighet att yttra sig avseende frågan om tidsbegränsning av tillståndet.

Samebyn har uppgivit: Skälet till att frågan inte berörts i överklagandet är att den egentligen spelar en under ordnad roll eftersom tidsbegränsningen inte löser den direkta skadan för rennäringen. Om miljödomstolen skulle meddela tillstånd för bolaget bör tillståndet i första hand tidsbegränsas till tio år och i andra hand till 25 år. Den första tidsgränsen är beräknad med utgångspunkt från den tid som samebyn skulle kunna överleva med reducerat renantal och färre renskötsföretag. Den andra tidsgränsen avser verkens uppskattade tekniska och ekonomiska livslängd.

Naturskyddsföreningen och **ÅOF** har förordat 25 respektive 30 år

Bolaget har uppgivit att det inte finns skäl att tidsbegränsa tillståndet. I vart fall bör tiden inte sättas under 30 år. Miljööverdomstolens praxis visar att det som talar för ett tidsbegränsat tillstånd är att verksamheten har stor påverkan på omgivningen. När frågan varit uppe till bedömning har det inte ansetts att det funnits skäl att tidsbegränsa tillstånd för vindkraft, jfr Miljööverdomstolens dom 2007-10-25 i mål M 300-07. I detta fall finns det, såsom MPD angivit, omständigheter som talar mot en tidsbegränsning, såsom exempelvis att verksamhetsutövaren under tillståndets avslutande tid inte gör investeringar i anläggningar som kan leda till effektivare energianvändning.

Länsstyrelsen har förklarat sig vidhålla MPD:s beslut.

BEVISNING M.M.

Miljödomstolen har hållit muntlig förhandling i målet. Denna förhandling har även omfattat mål M 466-10 berörande Ögonfågeln och mål M 471-10 berörande Bodhögarna.

På samebyns begäran har vittnesförhör ägt rum med professor Öje Danell, Sveriges Lantbruksuniversitet i Uppsala, vilken även avgivit sakkunnigutlåtande.

Fria partsförhör har ägt rum med samebyns ordförande Marianne Persson samt och renskötare Nils Thomas Persson. De har uppgivit bl.a. följande: Samebyn har över 50 medlemmar med sammanlagt nio aktiva renskötsel företag. De omsätter sammanlagt ungefär 8-10 miljoner kr per år. Efter slakt brukar vinterhjorden uppgå till ungefär 4 800 renar uppdelat på fem vinterbetesgrupper. Förflyttning till vinterbetesområdena sker vanligtvis på traditionellt sätt genom att renarna vandrar längs flyttlederna. Området vid Björkvattnet – Björkhöjden är mycket viktiga betesområden. Flyttlederna är väsentliga för förflyttning till/från ett område något sydväst om Björkvattnet. Samebyn har krävt att ytterligare betesområden ska förklaras som riksintresse för rennäringen, men länsstyrelsen har då svarat att samebyn kan utpeka högst 30 % av sin areal som riksintresseområde.

Åtgärder i form av byggnationer, människor, fordon, buller etc. medför antingen att renen flyr från området eller att den undviker att gå in i önskat område. De kan då exempelvis blandas med en annan samebys renas, vilket medför merarbete med att först samla ihop renarna och sedan skilja dem i två hjordar. Perforerar man ett område med störningsmoment – t ex med ett spindelnet av vägar – är det nästan omöjligt att driva dem i en viss riktning eftersom renen har en tendens att springa längs vägarna vid flykt. Det kan även hända att en del av hjorden stannar inom vindkraftparken medan huvudhjorden skingras. Återsamlingen försvåras då av att man måste dela upp renskötarna i olika grupper och genom att man inte kan använda helikopter i parkerna. Om det då är en hjord på 2 000 renar är det ibland svårt att få ihop tillräckligt med personal för att kunna sköta ihopsamlingen. För mycket störningar i eller i närheten av flyttleden medför att den inte har tillräckligt ”drag” – dvs. renen stannar och förstår inte att den ska fortsätta vidare; det måste finnas en naturlig

dragningskraft i landskapet. Det går inte att tvinga en renhjörd dit den aldrig har varit.

DOMSKÄL

Frågan om förutsättningar föreligger för återförvisning

Samebyn, som företrätts av yrkesverksamma ombud, har av MPD beretts tillfälle att yttra sig över bemötandet. Oberoende av hur MPD beskrivit innehållet i bolagets bemötande borde samebyn – för det fall den ansåg behov föreligga av att avge yttrande – ha avgivet ett sådant. Den omständigheten att den valde att inte göra det kan då inte tolkas på annat sätt än att den delade MPD:s uppfattning.

Samebyn har vidare hos MPD begärt att bolagets ansökan ska kompletteras med ytterligare utredningar. Bolaget har kompletterat miljökonsekvensbeskrivningen. Även andra klagandeparter har haft synpunkter på utredningen hos MPD. Miljödomstolen anser att miljökonsekvensbeskrivningen med den fördjupade rennäringsanalysen samt de övriga utredningar som gjorts uppfyller kraven i miljöbalken.

Miljödomstolen finner sammanfattningsvis – med beaktande jämväl av vad klagandena i övrigt anfört om bristande utredning hos MPD – att klagandenas yrkanden i denna del inte kan bifallas.

Miljökonsekvensbeskrivningen

Miljökonsekvensbeskrivningen kan tillsammans med det övriga underlag som givits in i målet godkännas och läggas till grund för prövningen.

Tillåtlighet

Familjen Björk och Terese Björk

Klagandenas talan får anses ha vunnit bifall till viss del genom miljödomstolens nedanstående bedömning. Såsom framgår nedan är hela området Björkhöjden – Björkvattnet utpekade som riksintresse för energiproduktion enligt 3 kap 8 § miljöbalken. Främjande av produktion av förnyelsebara energikällor är viktigt. Med hänsyn härtill föranleder deras talan i övrigt inte till någon ändring av det överklagade beslutet.

Samebyn

Samebyn har som grund för sitt yrkande om att bolaget inte ska erhålla tillståndet anfört att vindkraftsverksamheten kommer att medföra störningar för rennäringen under såväl anläggnings-/avvecklingsfasen som driftfasen och att de beräknade störningarna är av sådan omfattning att de hotar samebyns möjligheter att bedriva rennäringens verksamhet och därmed även deras möjligheter att såsom urfolk försörja sig genom sin traditionella näringsform. Bolaget har hävdats att rennäring och vindkraft kan samexistera.

Anläggande av vindkraftparker inom vinterbetesområde försvårar för renverksamheten i flera avseenden. Miljödomstolen anser dock att den inverkan som sker under anläggningstiden får – med beaktande av föreskrivna försiktighetsmått – anses så begränsad att det saknas skäl att på denna grund lämna ansökan utan bifall.

Vid bedömningen av hur driften av en vindkraftanläggning påverkar rennäringen anser miljödomstolen inledningsvis att dessa störningar typiskt sett inte behöver vara av så stor omfattning som samebyn hävdar. Det föreligger förvisso påverkan som medför bl.a. undvikelseffekt hos renar men denna är inte total. Trots att det sedan ett flertal år uppförts ett flertal vindkraftsanläggningar inom områden som omfattas av renbetesmarker föreligger det ännu inte några vetenskapliga eller andra rapporter som entydigt visar att renar i alla situationer alltid undviker just vindkraftparkerna. Härav följer då den – inte helt oväntade – slutsatsen att det är flera faktorer som i olika grad och beroende på de lokala förutsättningarna avgör om renen ska uppfatta en anläggning som en störning och i så fall på vilket sätt, såsom bl.a. anläggningens utförande, omfattning, vilket slag av område (betesområde, flyttled, bromsland etc.) som anläggningen uppförs på, närhet till andra störningskällor etc. Närvaron av människor får bedömas vara av förhållandevis större betydelse än flera andra faktorer.

Miljödomstolen bedömer att vindkraftparken Björkhöjden - Björkvattnet medför särskild påverkan på renverksamheten i främst två avseenden; dels på den flyttled som löper genom Björkvattnets sydvästra del och dels genom att hela Björkvattnet angivits ligga inom s.k. mycket viktigt vinterbetesområde.

Flyttleden är utpekad som riksintresse för rennäring enligt 3 kap. 5 § miljöbalken, vilket innebär att området bör skyddas från sådana förändringar som skulle påtagligt försvåra näringens bedrivande. Den närmare innebörden av begreppet har av lagstiftaren förklarats utesluta bagatellartad påverkan och i övrigt åsyfta sådana åtgärder som kan ha en bestående inverkan eller som tillfälligt kan ha en mycket stor negativ inverkan på det aktuella intresset (prop. 1985/86:3 sid 161).

Hela Björkhöjden – Björkvattnet är även utpekad som riksintresse för energiproduktion enligt 3 kap. 8 § miljöbalken. Främjande av produktion av förnyelsebara energikällor är viktigt för att nå de krav som ställs på Sverige med anledning av EU:s klimatåtagande och de nationella planeringsmålen för vindkraft som antagits av Sveriges riksdag (prop. 2001/02:143, 2005/06:143 och 2008/09:163).

Av 3 kap. 10 § miljöbalken följer att om ett område enligt 5–8 §§ är av riksintresse för flera oförenliga ändamål, ska företräde ges åt det eller de ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. Det är således dessa kriterier som ska användas vid avvägningen mellan de olika intressena och inte några tidsmässiga aspekter. Syftet med avvägningen mellan de olika intressena skulle försvinna om det ”första intresset” automatiskt ska skyddas, såsom samebyn anser, vid avvägning gentemot intressen hänförliga till nya anläggningar.

Miljödomstolen anser med beaktande av vad som anförs nedan beträffande betydelsen av huvuddelen av Björkvattnet som betesområde att för nu aktuell del av flyttleden, bör rennäringensintresset ges företräde framför vindkraftintresset.

Beträffande den norra delen av Björkvattnet och hela Björkhöjden, som också ligger i kärnområdet för Halåns vinterbetesområde, delar miljödomstolen miljöprövningsdelegationens bedömning att störningarna på renverksamheten inte är av större omfattning än att rennäring och vindkraftproduktion kan samverka med de villkor som föreskrivit och med de åtaganden som bolaget gjort.

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR) m. m.

Samerna åtnjuter status av ursprungsfolk och nationell minoritet i Sverige. Samerna och rennäringen omfattas således av det skydd som följer av artikel 27 ICCPR. Miljödomstolen har konstaterat att det inte föreligger hinder enligt miljöbalken mot att bevilja bolaget tillstånd till uppförande av vindkraftparken. Fråga i målet är då huruvida ett tillstånd till vindkraftsparken står i strid med nämnda artikel.

MR-kommitténs tre krav, utifrån tolkningen av artikel 27 ICCPR, innebär att minoritetens medlemmar ska tillförsäkras effektivt deltagande i beslut som rör dem, att deras traditionella näring ska förbli ekonomiskt hållbar och inte tillintetgöras samt att ett omfattande samrådsförfarande äger rum.

Samebyn har angivit att Björkvattnet ligger inom ett s.k. mycket viktigt vinterbetesområde. Det används även som ett broms- och stoppområde. Det finns ett uppsamlingsområde söder och väster om parken. Förutom den flyttled som löper genom parken i sydvästlig riktning, finns även en flyttled längs parkens västra gräns som löper i nord-sydlig riktning. Bolaget har bestritt att anläggande av vindkraftparken skulle medföra störningar som påtagligt försvårar renverksamheten.

Miljödomstolen anser att nu redovisade egenskaper och kombinationen av flera bruksalternativ för samma område medför att det är av särskild betydelse för rennäringen. Den omständigheten att huvuddelen av Björkvattnet i övrigt inte förklarats som riksintresse enligt förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden m.m. – tydligen till följd av en schablonmässig tillämpningsregel som inte tillräckligt beaktar renens behov av stora betesarealer – förändrar inte denna bedömning. Anläggande av vindkraftpark inom betesområdet och i närheten av flyttlederna kommer att medföra negativa effekter som bl.a. minskade möjligheter att driva renar i önskad riktning på grund av bl.a. vägdragningar, plogningar och att det inte går att använda helikopter. Flyttning av flyttleder kan i och för sig ske relativt okomplicerat genom beslut enligt 26 § rennäringslagen (1971:437), men det behöver inte betyda att renen i praktiken väljer att anpassa sig till en sådan föränd-

ring, vilket framgår av vad Marianne Persson och Nils Thomas Persson berättat. Det får i vart fall antas att en sådan flytt kommer att leda till olägenheter för samebyn. Nyss angiven svårighet till anpassning till nya omständigheter gäller för övrigt inte bara renen; miljödomstolen kan i anslutning härtill inte undgå att erinra sig vad samebyn anfört om bolagets svårighet att självt iaktta vederbörliga hänsynstaganden gentemot rennäringen då man i mars 2010 plogat vägar i området vid den något västerut belägna Fullsjön utan att förvarna samebyn. Åtgärden har medfört störningar för samebyn kort tid innan renhjorden skulle samlas inför flytten mot fjällen. Det finns således situationer då rennäring och vindkraft inte alltid kan samverka på lika villkor och med beaktande av varandras respektive behov.

Det är inte möjligt att exakt bestämma graden av påverkan på rennäringens verksamheten. Vad samebyn upplyst om den förhållandevis låga omsättningen inom samebyns aktiva rennäringens företag, tyder enligt miljödomstolen på att medlemsföretagens förutsättningar för att kompensera sig för merkostnader och olägenheter är relativt begränsade. Även om MPD:s villkor till stor del beaktat samebyns intressen, innebär sådana föreskrifter ändå inte någon fullständig – och i synnerhet inte någon omedelbar – kompensation. Det kan då inte uteslutas störningarna blir av sådan omfattning att de berörda rennäringens företagen bedömer att det inte längre är lönsamt att använda betesområdet. För det fall betesområdet skulle bortfalla innebär detta – med beaktande av vad samebyn uppgivit om att man inte har något ersättningsbete av samma omfattning och kvalitet som Halåns vinterbetesområde, vilket inte heller vederläggs av utredningen i målet – att existensen för dessa företag riskeras. På sikt berör detta naturligtvis även samebyn eftersom drygt hälften av byns renar betar i området. Möjligheterna att mot bolagets bestridande i denna prövning besluta om ekonomisk ersättning föreligger, såsom miljöprövningsdelegationen framhållit, inte. Miljödomstolen gör därför den sammantagna bedömningen att anläggande av vindkraftpark i Björkvattnet kan – till den del det berör flyttleden och området söderut – påverka samebyns verksamhet i sådan omfattning att renverksamheten kan förbli ekonomiskt ohållbar. Under sådana förhållanden får ett tillstånd till vindkraftpark således anses stå i strid med artikel 27 ICCPR. Bolagets ansökan kan därför inte bifallas beträffande nu angivet område av Björkvattnet. Den norra delen av Björk-

vattnet bedömer miljödomstolen dock inte vara av samma centrala betydelse för rennäringen. I denna del bör de båda verksamheterna således kunna samverka.

Villkor m.m.

Tidsbegränsning av tillståndet

Genom samebyns yrkande bl.a. om att miljödomstolen inte ska lämna tillstånd till den sökta verksamheten, har miljödomstolen möjlighet att överpröva hela tillståndet med föreskrivna villkor. Miljödomstolen gör den bedömningen i enlighet med vad länsstyrelsen anfört inför MPD att tillstånd för förevarande slag av verksamheter normalt bör tidsbegränsas av flera olika skäl, dels på grund av att den tekniska livslängden för vindkraftverken brukar anges till omkring 30 år, och dels för att möjligheterna till en förutsättningslös prövning av villkoren vid en eventuellt fortsatt verksamhet är större vid en ny tillståndsprövning jämfört med omprövning enligt 24 kap miljöbalken.

Villkor 2

Samebyn har uttryckt tveksamhet om att det av MPD fastställd beloppet kommer att vara tillräckligt vid en framtida återställningssituation. Med hänsyn till de uppenbara svårigheter som följer av att bedöma framtida ekonomiska förhållanden – i synnerhet ju längre framåt de ligger – bör ställda säkerheter på något sätt värdesäkras; det får anses vara ett notoriskt faktum att penningvärdet försämras i vart fall på lång sikt. Såvitt framgår av utredningen i målet är det nu aktuella värdet beräknat med hänsyn till dagens kostnadsläge. Säkerheten bör då indexregleras med utgångspunkt i dessa kostnader.

Naturskyddsföreningen och ÅOF

Kungsörnen finns angiven i bilaga 1 i fågeldirektivet 79/409/EEC. Enligt direktivet ska medlemsländerna vidta åtgärder som är nödvändiga för att fågelpopulationerna ska kunna hållas på en nivå som uppfyller ekologiska, vetenskapliga och kulturella krav och samtidigt tar hänsyn till ekonomiska krav och till rekreationsbehov.

Av rovfågelinventeringen framgår att Björkhöjden-Björkvattnet berörs av tre boplatser. Enligt Royal Society för Protection of Birds rekommenderas buffertzoner på 2,5-6 km för kungsörn eftersom kungsörn födosöker inom ett så stort område.

MPD har föreskrivit i prøvotidsföreskrift P4 att vindkraftverk inte får placeras närmare än två km från boplatserna för kungsörn/fjällvråk i vissa fall och i ett fall ett skyddsavstånd om en km. Med hänsyn till den osäkerhet som råder angående vindkraftverkens påverkan på kungsörn i skogslandskap anser miljödomstolen att försiktighetsprincipen i 2 kap. 3 § andra stycket miljöbalken ska tillämpas på det sättet att den planerade verksamheten får stå tillbaka för skyddet av kungsörn. Avståndet från närmaste vindkraftverk till befintliga kungsörnsbon ska därför utsträckas till 2 km för samtliga bon. Det kan inte anses orimligt att verksamhetsutövaren uppfyller ett sådant prøvotidsvillkor.

Övriga yrkanden om villkorsändringar

Vad klagandena yrkat i övrigt föranleder inte miljödomstolen att göra ändring i det överklagade beslutet.

Verkställighetsförordnandet

Bolaget har återkallat sitt yrkande. Det ska därför upphävas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 4 (DV 427)

Överklagande senast den 11 januari 2011. Prövningstillstånd krävs.

På miljödomstolens vägnar

Ingemar Olofsson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Ingemar Olofsson, ordförande, och miljørådet Ove Eriksson samt de sakkunniga ledamöterna Siv Reuterswärd och Erik Marell. Föredragande har varit beredningsjuristen Paulina Rautio.

En konsekvensstudie av vindkraftens utveckling i Skåne och Östergötland

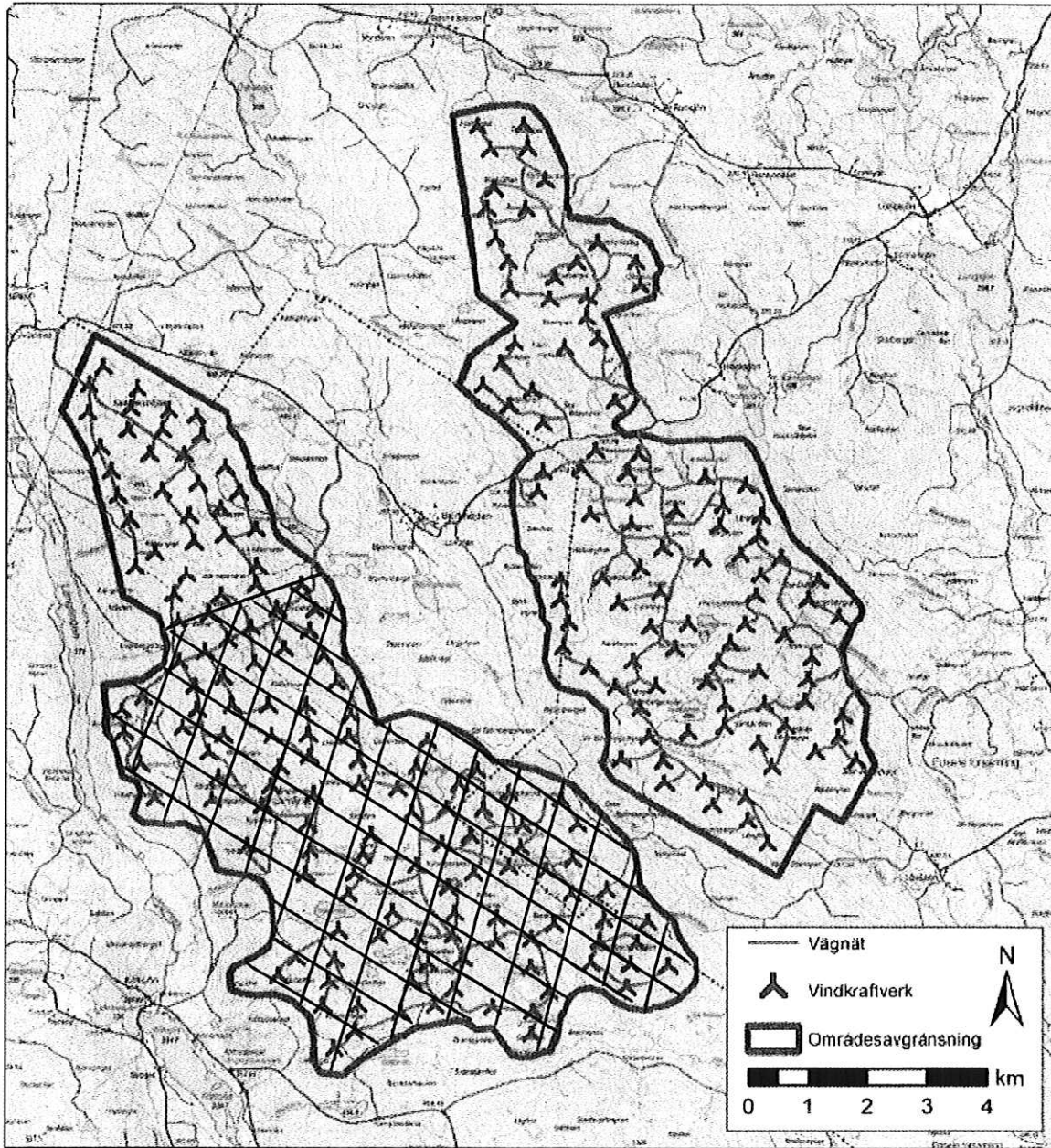
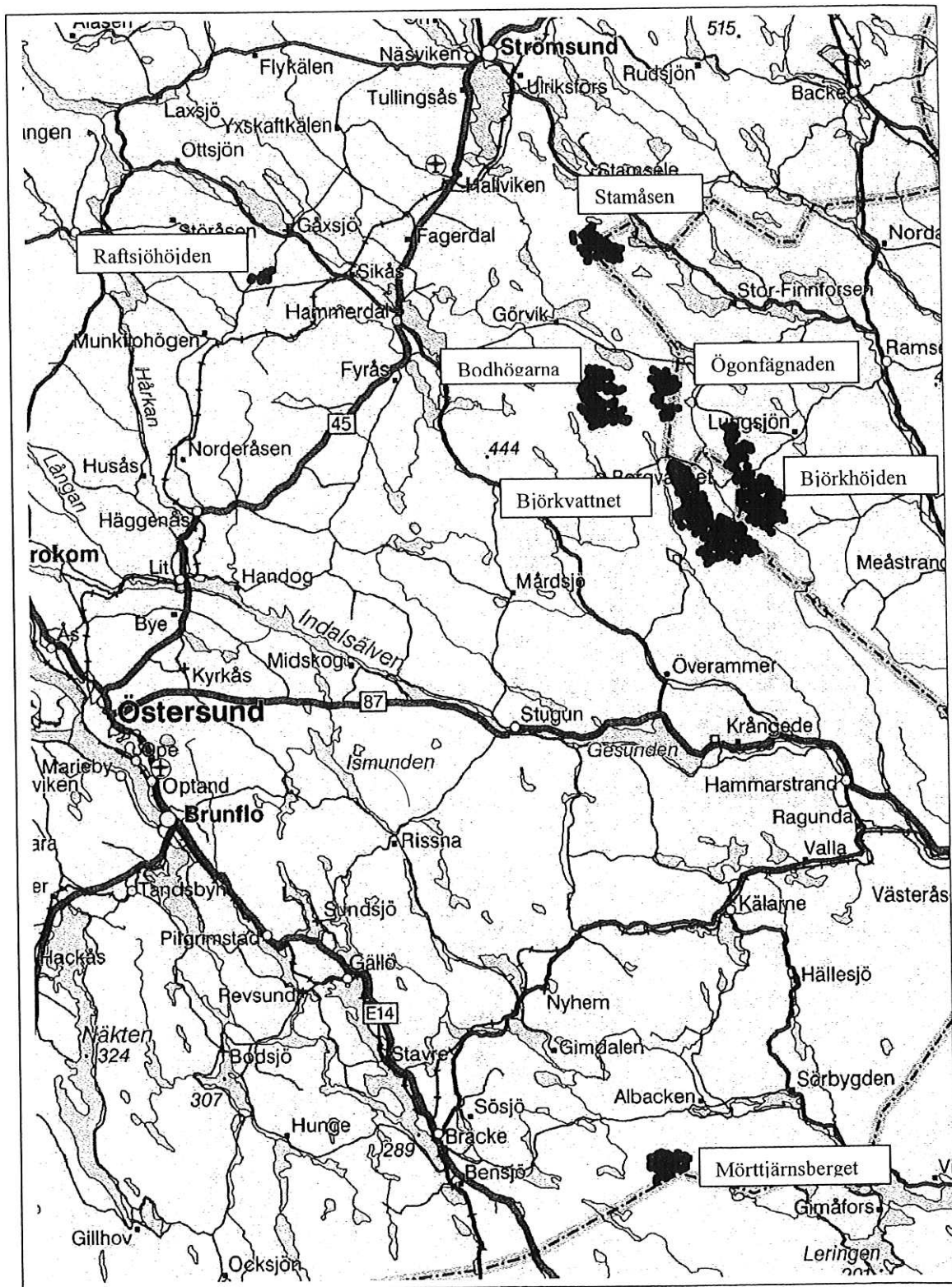
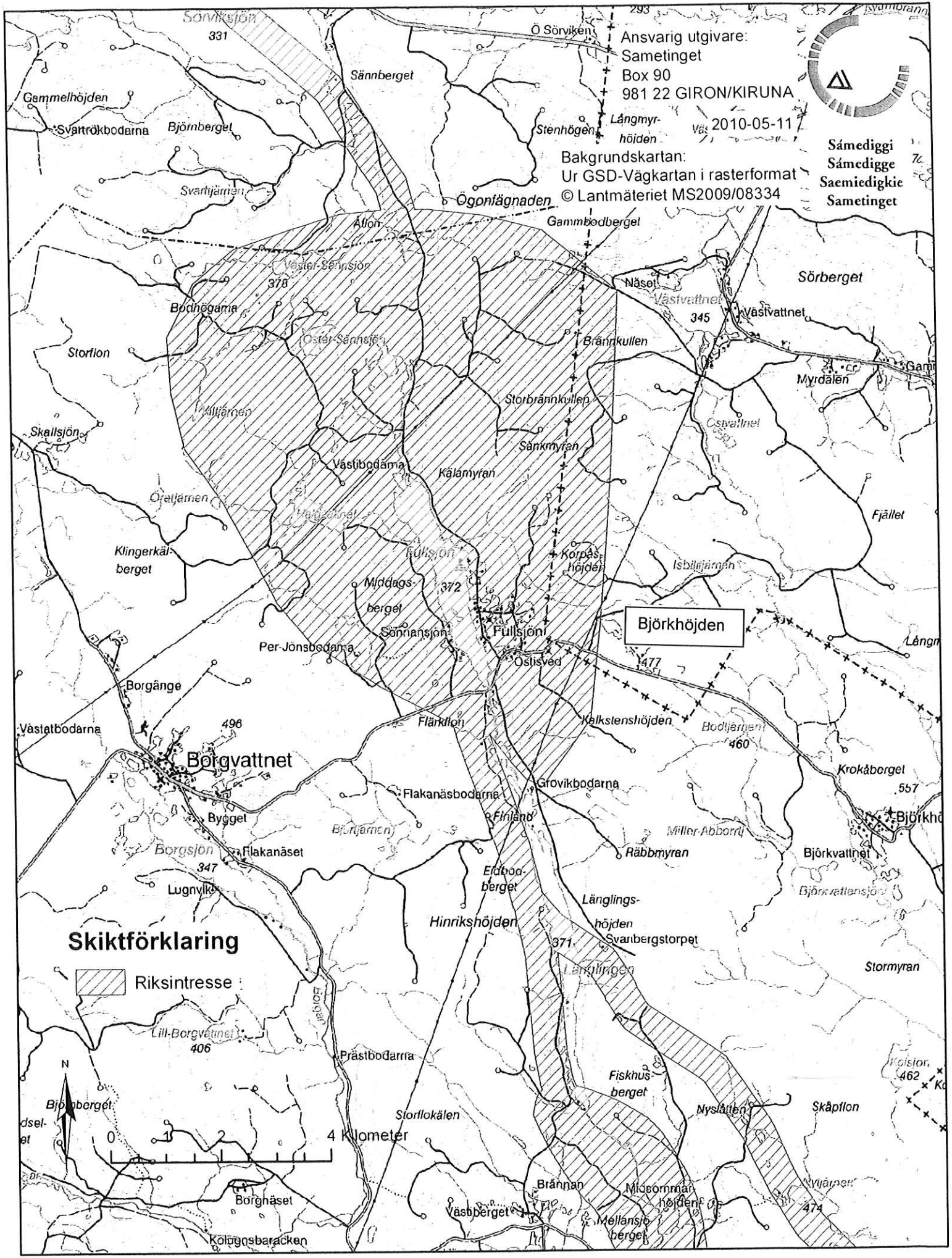

Bild 6. Vindkraftverk och vägnät inom vindparken.

Utredningsområdenas lokalisering, detalj.

Ansvarig utgivare:
 Sametinget
 Box 90
 981 22 GIRON/KIRUNA

Vät 2010-05-11

Bakgrundskartan:
 Ur GSD-Väggkartan i rasterformat
 © Lantmäteriet MS2009/08334

Sámediggi
 Sámedigge
 Saemiedigkie
 Sametinget

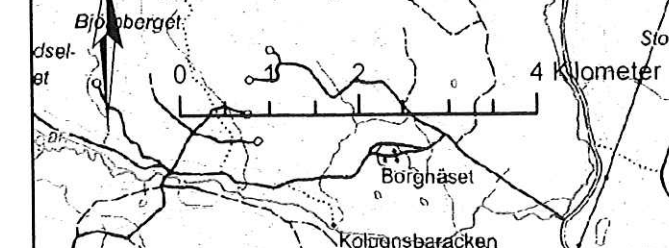
Skiftförklaring

 Riksintresse

Björkhöjden

Borgvattnet

Björkhöjden

ANVISNING FÖR ÖVERKLAGANDE - DOM I MILJÖMÅL

Den som vill överklaga miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till miljödomstolen.** Överklagandet prövas av Svea Hovrätt, Miljööverdomstolen.

Överklagandet ska ha kommit in till miljödomstolen **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

Har ena parten överklagat domen i rätt tid, får också motparten överklaga domen (s.k. **anslutningsöverklagande**) även om den vanliga tiden för överklagande har gått ut. Överklagandet ska också i detta fall skickas eller lämnas till miljödomstolen och måste ha kommit in till miljödomstolen **inom en vecka** från den i domen angivna sista dagen för överklagande. **Om det första överklagandet återkallas eller förfaller kan inte heller anslutningsöverklagandet prövas.**

För att ett överklagande ska kunna tas upp krävs att Miljööverdomstolen meddelar **prövningstillstånd**. Miljööverdomstolen lämnar prövningstillstånd om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas,
2. anledning förekommer till ändring i det slut som miljödomstolen har kommit till, eller
3. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står miljödomstolens avgörande fast. Det är därför

viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om

1. den dom som överklagas med angivande av miljödomstolens namn samt dag och nummer för domen,
2. parternas namn och hemvist och om möjligt deras postadresser, yrken, personnummer och telefonnummer, varvid parterna benämns klagande respektive motpart,
3. den ändring av miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
4. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende miljödomstolens dom enligt klagandens mening är oriktig,
5. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans/hennes ombud. Om klaganden anlitar ombud ska ombudet sända in fullmakt i original samt uppge namn, adress och telefonnummer.

Ytterligare upplysningar lämnas av miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.

ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT
Miljödomstolen

DOM
2010-12-21
meddelad i
Östersund

Mål nr M 145-10

KLAGANDEN

1. Gunnel Björk
Västfjällvägen 8, 831 71 Östersund
2. Sandra Björk
Västfjällvägen 8, 831 71 Östersund
3. Tore Björk
Västfjällvägen 8, 831 71 Östersund
4. Terese Björk
Ärtvägen 110, 831 62 Östersund
5. Jijnjevaerie sameby, 892000-5363
c/o Marianne Persson
Valsjön 4720 A, 830 67 Valsjöbyn

Ombud: Advokaterna Camilla Wikland och John Antonson
Gärde Wesslau Advokatbyrå AB
Kungstorget 2, 411 17 Göteborg

6. Naturskyddsföreningen i Västernorrlands län
c/o Bernt Persson
Åslingevägen 10, 873 40 Bollstabruk
7. Ångermanlands Ornitologiska förening
c/o Thomas Birkö
Björkudden 105, 894 31 Själevad

MOTPARTER

1. Statkraft SCA Vind AB
851 88 Sundsvall

Ombud: Advokaterna Magnus Fröberg och Camilla Husebye Becker
Fröberg & Lundholm Advokatbyrå AB
Sveavägen 17, 11 tr, 111 57 Stockholm

2. Länsstyrelsen i Västernorrlands län
871 86 Härnösand

ÖVERKLAGAT BESLUT

Miljöprövningsdelegationens vid Länsstyrelsens i Västernorrlands län beslut 2009-12-21 i ärende nr 551-18528-08.

Dok.Id 108853

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 708 831 28 Östersund	Storgatan 6	063-15 06 00	063-15 06 88	måndag – fredag 09:00-12:00 13:00-15:00
		E-post: miljodomstolen.ostersund@dom.se		

SAKEN

Uppförande och drift av vindkraftsanläggning i området Björkhöjden-Björkvattnet, Sollefteå och Ragunda kommuner, Västernorrlands och Jämtlands län

---

DOMSLUT

1. Miljödomstolen ändrar det överklagade beslutet beträffande tillståndet
    - 1.1 dels på så sätt att etablering inom Björkvattnet-området endast får ske inom ett område som begränsas av det förslag sökanden angett samt norr om en tänkt linje med koordinaterna Syd/Nord 7029981, Väst/Öst 549496 och Syd/Nord 7031249, Väst/Öst 552781, allt angivet enl. SWEREF 99, se **bilaga 1**, och
    - 1.2 dels på så sätt att giltighetstiden bestäms till trettio år från den dag då tillståndet tagits i anspråk.
  2. Miljödomstolen ändrar det överklagade beslutet i övrigt
    - 2.1 beträffande villkor 2 på så sätt att det till första stycket ska läggas ytterligare en mening: Det vid varje tid aktuella säkerhetsbeloppet för varje vindkraftverk ska årligen under verkets livstid indexberäknas efter konsumentprisindex, där året för denna dom utgör bas, samt
    - 2.2 beträffande prøvotidsföreskrift P4 på så sätt att föreskriften får följande lydelse: Vindkraftverk får inte placeras närmare än två (2) kilometer från boplatserna för kungsörn/fjällvråk.
  3. Verkställighetsförordnandet upphävs.
  4. Miljödomstolen avslår överklagandena från Gunnel Björk, Sandra Björk, Tore Björk och Terese Björk.
  5. Miljödomstolen avslår Jijnjevaerie samebys överklagande i övrigt.
  6. Miljödomstolen avslår i övrigt Naturskyddsföreningens i Västernorrlands län överklagande.
  7. Miljödomstolen avslår i övrigt Ångermanlands Ornitologiska förenings överklagande.
-

BAKGRUND M. M.

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Västernorrlands län (MPD) lämnade i det överklagade beslutet Statkraft SCA Vind AB (**bolaget**) tillstånd enligt miljöbalken att uppföra och driva gruppstation för vindkraft i området Björkhöjden-Björkvattnet i Sollefteå och Ragunda kommuner inom två angivna delområden om sammanlagt ca 96 km². Tillståndet omfattar en maximal uteffekt om 600 MW och maximalt 240 vindkraftverk. MPD meddelade även verkställighetsförordnande avseende nedtagande av skog och för anläggande av vägar, vägarbeten och ett begränsat antal fundament.

Beslutet har överklagats av bl.a. Jijnjevaerie sameby (**samebyn**) som även yrkat att miljödomstolen skulle meddela inhibition av verkställighetsförordnandet. Miljödomstolen har i anledning av sistnämnda fråga i beslut den 18 februari 2010 ändrat verksällighetsförordnandet på visst sätt.

Miljödomstolen meddelar dom denna dag i anledning av överklaganden av sammanlagt fem beslut meddelade kring årsskiftet 2009/2010 av Miljöprövningsdelegationerna vid Länsstyrelsen i Jämtlands län respektive Västernorrlands län berörande vindkraftparker. Bolaget har genom dessa beslut erhållit tillstånd att uppföra sammanlagt 420 vindkraftverk i sex olika vindkraftparker med en sammanlagd maximal uteffekt om 1 040 MW. Parkerna är belägna inom samebyns vinterbetesområde i relativ närhet av varandra i gränsområdet mellan de två länen, se **bilaga 2**. Miljödomstolen har tidigare, den 1 november 2010 i mål nr M 163-10, överprövat lämnat tillstånd för bolaget för en vindkraftpark belägen längre söderut – utanför samebyns vinterbetesområde – vid Mörttjärnberget som omfattar 40 vindkraftverk med en maximal uteffekt om 100 MW. Den sammanlagda produktionen för dessa sex anläggningar har av bolaget angivits till 2 425 GWh/år.

YRKANDEN M.M.

Gunnel Björk, Sandra Björk, Tore Björk (fortsättningsvis **familjen Björk**) och Terese Björk har, som de får förstås, yrkat att miljödomstolen

1/ inte ska ge tillstånd till den sökta verksamheten, i andra hand

- 2/ i fråga om vindparken Björkvattnet, endast godkänner delar av den ansökta verksamheten så att det därigenom dels skapas en vindkraftfri zon och dels att antalet vindkraftverk reduceras med minst hälften, och slutligen
- 3/ preciserar villkoren, för det fall tillstånd meddelas, i enlighet med de kommentarer som de lämnar.

Samebyn har yrkat i nu nämnd ordning

- 1/ att beslutet undanröjs och att miljödomstolen återförvisar ärendet till MPD,
- 2/ att miljödomstolen inte ska lämna tillstånd till den sökta verksamheten, samt
- 3/ om miljödomstolen skulle lämna tillstånd till den sökta verksamheten, att tillståndet förenas med ytterligare villkor till skydd för samebyns rennäring.

Naturskyddsföreningen i Västernorrlands län (naturskyddsföreningen) har yrkat att MPD:s beslut ändras så att skyddsavståndet mellan vindkraftverk och örnbö/fjällvråkbo måste vara minst två kilometer och att detta skrivs in som ett villkor.

Ångermanlands Ornitologiska förening (ÅOF) har yrkat – såsom deras talan får förstås – en skyddszon på minst två km från befintligt kungsörnsbo.

Bolaget har bestritt klagandenas yrkanden.

Länsstyrelsen anser att klagandenas överklagande bör lämnas utan bifall.

UTVECKLING AV TALAN

1. Frågan om återförvisning:

Samebyn

MPD:s har inte beslut har tillkommit i laga ordning. Samebyn gav in ett omfattande yttrande till MPD den 22 oktober 2009. Sökandens bemötande, som inkom till MPD den 10 november 2009, kommunicerades inte omedelbart med samebyn. Först den 7 december 2009 fick samebyn av en slump kännedom om att bemötandet inkommit. Dagen efter samebyn fått kännedom om bemötandet begärde samebyn skriftligen att få yttra sig över det. Den 10 december 2009 mottog samebyns ombud en skrivelse från MPD vari det framgick att MPD ej ansåg att bolagets bemötande till-

fört något nytt i ärendet. Samebyn erbjöds att ge synpunkter senast den 14 december 2009, men avstod från att göra detta eftersom samebyn ansåg att det inte fanns något skäl att bemöta det som framgick av yttrandet med anledning av att MPD ansåg att sökanden inte anfört något nytt i ärendet.

Av MPD:s beslut framgår vidare att handlingarna i ärendet har hållits tillgängliga för allmänheten fram till den 20 oktober 2009, dock har bemötandet aldrig funnits tillgängligt för allmänheten eller för samebyn.

MPD har inte heller berett ärendet tillräckligt innan den fattat beslut och sökandens miljökonsekvensbeskrivning (MKB) motsvarar inte de krav som ställs på en sådan enligt miljöbalken. Även av dessa skäl ska målet återförvisas till länsstyrelsen.

Samebyn har föreslagit en rad ytterligare utredningar i sitt yttrande till MPD. Det behövs en bedömning av hur arbetet med anläggande och nedmonteringen av vindkraftverken kan förväntas påverka renarnas beteende i området, såväl tillfälligt som permanent samt både om anläggnings- och nedmonteringsarbetet sker vintertid eller när renskötsel inte bedrivs i området. Aspekter som bör belysas är exempelvis undvikelseffekter och anläggningsarbetets påverkan på renbetet i området samt hur renarna påverkas av utfordring under en så lång tid som kommer att krävas under detta arbete samt hur vindkraften vid drift förväntas påverka renarnas beteende i området.

Bolaget

MPD:s beslut har fattats i laga ordning. Det saknas grund för återförvisning. Bolagets ansökan och miljökonsekvensbeskrivning uppfyller de krav som uppställs i miljöbalken.

Av samebyns överklagande framgår att MPD framförde till samebyns ombud att de inte ansåg att bolagets yttrande från den 6 november 2009 tillförde något nytt, men samebyn bereddes ändå möjlighet att bemöta yttrandet. Samebyn måste ha delat MPD:s bedömning att ärendet inte tillfördes något nytt, eftersom samebyn valde att inte yttra sig i ärendet.

Länsstyrelsen

Under hösten kompletterades ärendet med nya uppgifter, vilket resulterade i att länsstyrelsen kungjorde de kompletterande handlingarna i september 2009. Handlingarna var utställda hos aktförvararen och yttranden begärdes in från remissmyndigheter, sakägaren och organisationer. De inkomna yttrandena tillsändes sökanden för bemötande. Enligt förvaltningslagen är länsstyrelsen skyldig att underrätta de som berörs om de kommit in nya uppgifter i ärendet som har bäring på prövningen. Länsstyrelsen ansåg att ärendet var färdigutrett och det inte hade kommit in nya uppgifter i och med sökandens bemötande.

2 Sakfrågor**2.1 Familjen Björk**

Den omfattande etableringen av vindkraftverk gör att området blir fullständigt obeboeligt för all framtid. Det stora antalet vindkraftverk kombinerat med deras höjd får en oerhörd inverkan på landskapsbilden i området. Det har inte beaktats i MPD:s beslut. Om tillstånd ges till vindkraftsanläggningen bör MPD ange en miniminivå angående arbets- och tidsplanens innehåll. MPD bör även precisera vad som avses med att bolaget ska i möjligaste mån begränsa skador på natur- och kulturvärden vid anläggande av vägar, fundament samt el- och teleledningar. En tydlig beskrivning måste således tas fram som anger hur exploatören avser att göra för att eliminera risken för skador. En säker teknik som förhindrar islossning samt att föremål och hela rotorblad lossnar måste tas fram.

Bolaget har inte angett hur våtmarker kommer att påverkas då man avser att bygga s.k. flytande vägar. Eftersom det är svårt att göra trovärdiga beräkningar av buller från 240 vindkraftverk och dessutom värdera det buller som genereras bör inte en utbyggnad av 240 vindkraftverk genomföras i området. Friluftsliv och rekreation inom området är redan idag betydelsefull för de människor som idag vistas här och kommer i framtiden att bli än mer betydelsefull för fler människor. Människor söker sig mer och mer till tystnaden och den orörda naturen. Det ingrepp som utbyggnaden kommer att innebära för friluftslivet och möjlighet till rekreation talar tydligt för att utbyggnaden av vindkraftverken inte ska medges. För det fall att beslut om utbyggnad av vindkraft tillåts förutsätter de att en vindkraftfri zon med utblick från

byn Björkhöjden-Björkvattnet skapas samt att antalet vindkraftverk åtminstone halveras till antalet.

2.2 Terese Björk

Idag är Björkhöjden-Björkvattnet ett knäpptyst ställe. Om detta enorma bygge kommer tillstånd så är det helt klart slut med lugnet i byn. Även om 40 dB(A) motsvarar ljudet av ett kylskåp så är det en enorm skillnad från det ljudlösa tillståndet som är idag. Det kommer inte att finnas ett ställe i byn där hon kan vara utan att höra eller se vindkraftverken. Det finns inget som kan kompensera den orörda naturen. Efter att vindkraftverken har tagits ner kommer det att finnas betongfundament i marken om de inte plockas upp samt vägar, elledningar och byggnader m.m.

Bolaget i anledning av 2.1-2.2

MPD:s beslut är riktigt. Bolagets ansökan och miljökonsekvensbeskrivning uppfyller de krav som uppställs i miljöbalken. Verksamheten är, med de villkor som har föreskrivits i tillståndet, väl förenlig med hänsynsreglerna i 2 kap och uppfyller även i övrigt de krav som uppställs i miljöbalken. Tillstånd ska därför meddelas för den sökta verksamheten. MPD:s bedömning i fråga om vindkraftfri zon och avstånd till bebyggelse är riktigt.

När det gäller buller, ljusreflexer, skuggningar har vindparken utformats på sådant sätt att de villkor som har fastställts i praxis, och som har föreskrivits i tillståndsbeslutet, kan uppfyllas vid familjen Björks fastigheter. Som tidigare redovisats kommer vindkraftverken att vara mycket glest placerade och ha ett genomsnittligt inbördes avstånd om ca 750 m. Det kommer även fortsättningsvis att vara fullt möjligt att nyttja skogar och tjärnar på samma sätt som tidigare, med undantag för de platser där vindkraftverken är uppställda. Vägar och vindkraftverk kommer att vara nya element för dem som redan idag vistas i området, men utgör inte hinder för friluftsliv eller rekreation. Omfattningen av vägarna är inte nämnvärt större än vad som gäller för skogsbilvägar, även om de kommer att vara av en högre standard. För hinderbelysningen har det föreskrivits villkor om att högintensivt ljus ska avskärmas så att det inte träffar markytan inom 5 km från vindkraftverken. Detta kommer

att begränsa antalet högintensiva lampor som kan ses från de aktuella fastigheterna. De som syns kommer dessutom att lysa från långt avstånd.

Bolaget är väl medvetet om att den planerade verksamheten trots detta kommer att uppfattas som ingripande för dem som nyttjar de aktuella fastigheterna. Framförallt kommer påverkan på landskapsbilden betraktad från de aktuella fastigheterna att vara mycket stor enligt den analys av landskapsbilden som bolaget har låtit utföra. Vindkraftverken i Björkvattnet kommer i stor utsträckning att vara synliga från de båda fastigheterna vid utblick åt väster.

Klagandena har anfört att risken för iskast m.m. innebär att förekomsten av vindkraftverk i området borde ifrågasättas, samt att exploatören, med hänsyn till de olyckor som inträffat med rotorblad som lossat, måste presentera en säker teknik om tillstånd ska ges. Iskast är ovanliga och motverkas genom sensorer i vindkraftverken. Olyckor då rotorblad lossnar är mycket sällsynta. Den befintliga tekniken måste anses tillräckligt säker.

Länsstyrelsen i anledning av 2.1-2.2

Trots att påverkan förväntas bli påtaglig bedömer länsstyrelsen att det inte föreligger hinder att meddela tillåtlighet för verksamheten.

Avståndet från vindkraftverk till närmaste bostad är minst 1000 meter och begränsningsvärden för buller och skuggor har föreskrivits. Tillståndet har förenats med villkor avseende hinderbelysning för att minska påverkan ur denna aspekt. Etableringen kommer inte att inskränka de närboendes rätt att bedriva jakt, friluftsliv med mera (förutom under byggskedet) även om etableringen naturligtvis kommer att innebära att upplevelsen vid dessa aktiviteter påverkas.

Länsstyrelsen bedömer att det är mycket svårt att skapa en vindkraftfri zon med utblick från Björkvattnet zon utan att stora begränsningar i antalet vindkraftverk. Det är även mycket svårt att hitta områden där ingen närboende påverkas sett ur de aspekter som de klagande anför, särskilt när det gäller etableringar av denna storlek.

2.2 Jijnjevaerie sameby

2.2.1 Miljökonsekvensbeskrivningen

Samebyn

Samebyn anser att sökandens ansökan och MKB är bristfällig bl.a. eftersom den inte visar vilka effekter som uppstår för rennäringen. I anledning av de allvarliga störningar som uppkommer för samebyns rennäring i området är de åtaganden sökanden har gjort och de villkor som föreskrivits i MPD:s beslut inte tillräckliga försiktighetsmått.

Bolaget

Bolagets ansökan och miljökonsekvensbeskrivning uppfyller de krav som uppställs i miljöbalken. Samebyn har inte närmare preciserat vari bristerna skulle bestå. Bolaget kan också konstatera att samebyn i sitt yttrande den 22 oktober 2009 till MPD inte hade uppfattningen att utredningen behövde kompletteras.

Länsstyrelsen

Ansökan med MKB är kompletterad i flera omgångar och en studie över påverkan på rennäringen finns med i handlingarna och låg till grund för prövningen. Översiktsplanen tar i Ragundas fall hänsyn till påverkan på rennäringen i området.

2.2.2 Störningar för rennäringen

Samebyn

Samtliga parter synes vara överrens om de stora störningar som uppstår för rennäringen under byggskedet. Samebyn avstår därför från att argumentera mer i denna del förutom att framhålla att samebyns villkor avseende när sökanden får utföra anläggningsarbete synes vara mer anpassat till denna verklighetsbeskrivning än vad villkoret som MPD beslutat om.

Det är högst sannolikt att renar störs av vindkraftverken även under drift, vilket innebär att renarna kommer att undvika de påverkade områdena. Det är lika sannolikt att vindkraftverken även medför störningar på områden utanför parkerna. MPD:s slutsatser att rennäringen kan existera med vindbruket är inte korrekt.

Det finns inte någon studie som bekräftar MPD:s tes att förhållandena skiljer sig så kraftigt mellan skogslandskap och kalvfjäll eller andra öppna landskap att de forskningsresultat avseende störningseffekter som visats i en naturtyp inte skulle ha bäring på en annan naturtyp.

Inunn Vistnes har tillsammans med en rad andra forskare publicerat en ny vetenskaplig artikel: C. Nellemann, I. Vistnes, P. Jordhøy, O-G Støen, B. P. Kaltenborn, F. Hanssen och R. Helgesen, 2009. "Effects of Recreational Cabins, Trails and Their Removal for Restoration of Reindeer Winter Ranges". Society for Ecological Restoration International. Av artikeln kan det, utöver vad samebyn tidigare redogjort för, konstateras att den undvikelseeffekt som mänsklig aktivitet medför för renar är proportionerlig med aktivitetens omfattning. Samebyn anser att det är rimligt att anta att detsamma gäller för vindkraftparker. Således kommer en vindkraftpark av en storlek som den nu planerade att medföra en mycket större negativ påverkan på renar än de vindkraftparker som har omfattats av olika tidigare studier.

De fyra parkerna Björkhöjden-Björkvattnet, Bodhögarna samt Ögonfågeln ligger samlade i Halånområdets uppsamlingsområde samt runt den flyttled som går genom området. Till detta kommer den kumulativa effekten av andra intrång i samebyns renskötselområden. Sametinget anser att berörd samebys åsikter om etableringar och exploateringar som försvårar utövandet av renskötseln ska respekteras. De villkor som MPD har beslutat ändrar inte på förutsättningarna för samexistens.

MPD har i sin motivering till beslutet vänt på bevisbördan avseende den sökta verksamhetens effekt på rennäringen. Sökanden har inte visat i enlighet med 2 kap. 1 § miljöbalken att vindkraftparken inte kommer att påtagligt försvåra rennäringens bedrivande. Med anledning av att samebyn varken kommer att kunna använda snöskoter eller helikopterstöd i vindkraftsparken kommer samebyn inte kunna samla sina renar i området, varför hela Halåns vinterbetesområde blir oanvändbart. Eftersom Ögonfågeln tillsammans med Bodhögarna och Björkhöjden-Björkvattnet utgör en del av ett mycket viktigt uppsamlingsområde för samebyn är det av yttersta vikt att samebyn kan använda det helikopterstöd som behövs för att samlingsarbetet ska kunna genomföras. Ett utredningsvillkor som i efterhand kan komma att konsta-

tera att så är fallet är inte tillfyllest. Samebyn håller cirka 2 500 renar i Halånområdet. Detta motsvarar cirka 52 procent av hela samebyns renhjord.

Det är inte heller så lätt att hitta nya alternativa betesmarker eftersom samebyarna måste ha upparbetat s.k. sedvanerätt till ett område för att kunna få bedriva vinterbete där. De stora områden som sökanden hänvisar till är troligen indelningen av Sveriges karta i områden där de olika samebyarna kan ha rätt att bedriva vinterbete. Det är dock inte så att samebyarna har upparbetat denna rätt på hela detta stora område, där bl.a. tätorter ingår, varför hela denna areal inte kan ligga till grund för en redogörelse för hur stort vinterbetesområdet är. Alla områden är vidare inte lämpliga för renbete.

Bolaget

Enligt bolagets uppfattning kan rennäring och vindkraft samexistera. Bolaget har även framhållit att Björkhöjden ligger i utkanten av samebyns vinterbetesområde och att en tredjedel av Björkhöjden även ligger inom Ohredahke samebys vinterbetesområde.

Bolaget har redogjort för de vindkraftprojekt i området som varit kända under ärendets handläggning. Det är dock inte rimligt att i samband med överprövning av ett tillståndsbeslut ta hänsyn till alla planer på verksamheter i närområdet som tillkommit efter prövningen eller att utgå ifrån att inga hänsyn alls ska tas vid prövningen av dessa senare eventuella ansökningar. Tvärtom ska bolagets vindparker i området beaktas vid senare prövning av dessa planerade verksamheter.

Länsstyrelsen

Det saknas stöd i miljöbalken för att beakta den kumulativa effekten av både befintliga och befarade intrång i samebyns renskötselområde i beslutet. Vid behandling av frågan om störning av en etablerad vindkraftspark måste beaktas att kunskapen om störningar på ren i uppförda vindkraftsparker är mycket liten och störningar från annan verksamhet ofta inte är relevant i jämförelse. Studier på vildren i Alaska är inte relevant att jämföra med en mer domesticerad ren som finns i vårt län. Länsstyrelsen ifrågasätter inte att renen störs av en etablering, dock kan störningens omfatt-

ning ifrågasättas. Huruvida hela området bortfaller under hela tiden ter sig omöjligt att kunna uttala sig om med befintligt kunskapsunderlag. Det är av stor vikt när under betesåret etableringen är tänkt att genomföras. Det går att förutse att det kommer att medföra en helt annan typ av arbetsinsats från samebyn att driva renen i och genom en vindkraftspark med kostnadsökningar som följd. Hur stora zoner som kommer att falla bort vid en etablering framstår som oklart och de angivelser som beskrivits i utredningen 5-12 km från parken ter sig också som mycket osäkra då många faktorer spelar in på zonernas storlek såsom naturens beskaffenhet, kuperat eller slätt land, alternativt renbete i närområdet etc. Länsstyrelsen delar inte uppfattningen om zonernas storlek med avseende på rennäringen, då relevant kunskap om zoner kring stora vindkraftsparker ännu inte finns, utan anser att de även kan vara betydligt mindre

2.2.3 Hänsynsreglerna

Samebyn

I anledning av de allvarliga störningar som uppkommer för samebyns rennäring i området är de åtaganden sökanden har gjort och de villkor som föreskrivits i MPD:s beslut inte tillräckliga försiktighetsmått för att tillstånd ska lämnas till verksamheten. Mot bakgrund särskilt av hänsynsreglerna i 2 kap miljöbalken ska tillstånd därför inte lämnas för verksamheten.

Sökanden har inte fullgjort sin skyldighet enligt den s.k. lokaliseringsregeln. Enligt 2 kap. 6 § miljöbalken ska för verksamheten väljas en plats som är lämplig med hänsyn till bl.a. miljöbalkens mål samt att ändamålet med verksamheten ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Den valda platsen är inte lämplig. Sökanden borde ha kunnat finna andra platser som inte innebär problem av den dignitet som valet av den aktuella platsen medför. MPD har inte beaktat vad som anges i Vindkraftshandboken – Planering och provning av vindkraftverk på land och i kustnära vattenområden (Boverket, januari 2009) om att ”Känsliga områden som kalvningsland, samlingsområden, svåra passager, flyttleder och områden nära dessa skall undantas. Det är områdets funktion i renskötseln som avgör om det är lämpligt för vindkraft eller inte.”

Bolaget

Verksamheten är, med de villkor som har föreskrivits i tillståndet, väl förenlig med hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken och uppfyller även i övrigt de krav som uppställs i miljöbalken. Verksamheten medför, med föreskrivna försiktighetsmått, en mycket begränsad påverkan på samebyns verksamhet. Tillstånd ska därför meddelas för den sökta verksamheten. Villkoren som har fastställts säkerställer att påverkan på samebyns verksamhet blir mycket begränsad. Risker för påverkan på rennäringen är begränsad.

2.2.4 Avvägning mellan olika riksintressen m.m.*Samebyn*

Driften av vindkraftverken innebär en störning som påtagligt försvårar för rennäringen. De villkor, försiktighetsmått och utredningar som föreskrivs påverkar inte denna bedömning. Den beslutande myndigheten bör även väga in vilket intresse som först fanns på platsen vid en intresseavvägning mellan två oförenliga intressen. Eftersom det "första" intresset ska skyddas gäller detta skydd mot anläggandet av nya anläggningar. Detta även om den nya etableringen också skulle omfattas av ett riksintresseskydd och detta oavsett om den tidigare näringen omfattas av riksintresseskydd eller inte. Beträffande den samhällsekonomiska aspekten vill samebyn särskilt betona vikten för den lokala ekonomin av att rennäringen även fortsättningsvis kan bedrivas i området.

Eftersom områden av intresse för vindbruk och rennäring ofta sammanfaller riskerar ett synsätt som premierar vindbruket framför rennäringen att leda till att rennäringen på sikt kommer att förlora samtliga sina områden av riksintresse i vinterbeteslandet. Detta leder i sin tur till rennäringens undergång och i förlängningen samma konsekvenser för den samiska kulturen. Detta nu anförda förstärks ytterligare av att rennäringen i tillståndsärenden inte verkar tillmätas något värde överhuvudtaget på de platser där den inte är riksintessförklarad. Vindbruket kan förläggas på andra platser i Sverige. Rennäringen kan dock inte på motsvarande sätt upparbeta sedvanerätt på nya platser under överskådlig tid. Riksintresset för rennäringen måste därför gå före riksintresset för vindbruk.

Hela det centrala Halånområdet ska vara av riksintresse för rennäringen. Vid en analys av hur samebyn använder området och dess centrala betydelse för rennäringen i området är detta en rimlig uppfattning. Vindkraftverken medför även påtagliga störningar för den/de riksintresseförklarade flyttled/flyttleder som passerar söder, väster och öster om Björkvattnet samt för det riksintresseförklarade uppsamlingsområde som ligger väster om samma park. Detta eftersom störningseffekter, i de av samebyn anförda studierna, har kunnat observeras inte bara i direkt anslutning till det tekniska ingreppet utan även inom ett område upp till fem kilometer ifrån det samma. Till denna störningseffekt tillkommer även bullret från vindkraftverken.

Om länsstyrelsen menar att renarna ska lastas på lastbil och köras mellan vinterbeteslandet och sommarbeteslandet kan det på något sätt sägas vara korrekt att vindparken inte berör renskötseln. Samebyn har dock en ovillkorlig rätt att flytta till fots genom området. Det aktuella området fungerar även som stoppland och betesområde.

Sametinget har den 16 juni 2009 meddelat ett nytt beslut om vilka områden som denna myndighet anser vara av riksintresse för rennäringen, se **bilaga 3**. Jämfört med det material som sökanden använt i sin ansökan har Sametinget nu förklarat ett betydligt större område som riksintresse för rennäringen.

MPD har fattat tillståndsbeslut avseende fler vindparker i samebyns område, vilket innebär att samebyns tillgång till störningsfria områden minskar. Detta ökar naturligtvis betydelsen av befintliga sådana områden. Eftersom Bodhögarna, tillsammans med Björkhöjden-Björkvattnet och Ögonfågeln, ingår i samebyns absolut viktigaste områden, är det extra viktigt att dessa områden förblir störningsfria. I motsvarande mån måste riksintresset för rennäringen i dessa områden stärkas.

I regeringsbeslut den 4 mars 2010, avseende tillåtlighetsprövning enligt 17 kap. miljöbalken av vindkraft i Markbygden, Piteå kommun har såväl miljöprövningsdelegationen i Norrbotten som Rennäringsdelegationen i Norrbotten uppehållit sig särskilt vid konsekvenserna för rennäringen genom anläggandet av vindparken. De har anført att i det värsta tänkbara scenariot bedöms inom nämnda utredningsområ-

de 26 procent av Östra Kikkejaure samebys vinterbetesmarker bli obrukbara. Det skulle kunna medföra att det högsta tillåtna antalet renar för samebyns del måste minskas med 1 000 av sammanlagt 4 000 djur som samebyn får hålla idag. Dessa remissinstanser har på samma sätt som samebyn har utgått ifrån att hela utredningsområdet bortfaller för samebyns renskötsel och inte enbart de ytor som fundamenten tar i anspråk. Det kan även konstateras att regeringen anser att krav på kompensation för intrång och skadeförebyggande åtgärder gäller hela utredningsområdet och omkringliggande områden. Samebyn delar dock inte regeringens slutsats att rennäringen inte skulle påtagligt försvåras i området. Samebyn finner det uppenbart att regeringens beslut är politiskt betingat, snarare än juridiskt.

Eftersom det enbart är samer som bedriver rennäring är det enbart samer som drabbas genom MPD:s avvägning mellan näringarna. Eftersom avvägningsfrågan mellan intressena är ett led av tillståndsprocessen och därigenom en fråga med direkt betydelse för möjligheten att bedriva näringsverksamhet i området blir MPD:s inställning diskriminerande gentemot samer som etnisk tillhörighet. MPD:s inställning strider därför mot diskrimineringsförbudet i 2 kap 10 § diskrimineringslagen (2008:567). Vidare ska det allmänna, enligt 1 kap. 2 § fjärde stycket regeringsformen, motverka diskriminering av människor på grund av etniskt ursprung. Mot denna bakgrund strider länsstyrelsens inställning i avvägningsfrågan mot lag och grundlag och ska därför inte upprätthållas.

Hänsyn vid denna bedömning måste tas till Sveriges internationella åtaganden gentemot samerna som urfolk. Enligt FN:s konvention om politiska och sociala rättigheter (ICCPR) och den praxis som FN:s kommitté för mänskliga rättigheter (MR-kommittén) har utvecklat, får ett urfolks traditionella landområde och möjligheter att bedriva sin kulturellt betingade näringsform aldrig inskränkas i sådan utsträckning att de lokalt påverkade individerna förlorar sin möjlighet att försörja sig genom sin traditionella näringsform. Då detta är ett absolut krav krävs det att det, vid varje inskränkning, utförs en utvärdering om hur stor påverkan blir för urfolket och folkets möjlighet att bedriva sin näringsform.

Artikel 27 ICCPR syftar till att tillförsäkra ett urfolk, i detta fall samerna, en möjlighet att bibehålla sina kulturella, social och politiska rättigheter, såsom de uttrycks genom folkets traditionella livsstil. Den omständighet som är mest central för att uppfylla ovan nämnda rättigheter är, enligt MR-kommitténs praxis, möjligheten att bibehålla kontroll och nyttjanderätt över traditionella landområden. Vid avgörandet av om en inskränkning medför ett brott mot artikel 27 används tre kriterier, varav aktivt deltagande i beslutsprocessen är endast ett av dessa tre kriterier. Det viktigaste kriteriet är dock möjligheten för ett urfolk att fortsätta bedriva sin traditionella näringsform. Eftersom samebyn anser att MPD:s slutsats att vindkraftproduktion och vindkraft kan samverka är felaktig, innebär detta även att beslutet står i strid med artikel 27 ICCPR. Beslutet medför att samebyn s möjlighet att bedriva sin traditionella näringsform upphör, i vart fall för ett antal av renskötsel företagen inom samebyn .

Bolaget

Bolaget delar inte samebyns bedömning att hela det centrala Halånområdet ska anses utgöra riksintresse för rennäringen. Huvuddelen av de områden där vindkraftetablering planeras är utpekade som riksintresse för vindkraft och områdena bör bedömas som riksintresse för vindkraft. Verksamheten kommer inte, varken under anläggnings- eller driftsskede, att leda till ett påtagligt försvårande av rennäringen. Anläggningsarbetena kommer i huvudsak att bedrivas under tid då det inte bedrivs vinterbete. MPD:s bedömning att störningen inte kan anses bli så påtaglig att rennäringen inte kan bedrivas är riktig. Enligt bolagets uppfattning kan rennäring och vindkraft samexistera, jfr Regeringsrättens dom den 1 april 2010 i mål 1680-08.

Berörda kommuner har i fördjupade översiktsplaner pekat ut området som lämpligt för vindkraft. För det fall den planerade vindparken mot förmodan skulle anses leda till ett sådant påtagligt försvårande för rennäringen är bolagets uppfattning att företräde, efter en avvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken, ändå borde ges åt vindkraften, jfr Regeringens ställningstagande i regeringsbeslut den 4 mars 2010, avseende tillåtlighetsprövning enligt 17 kap. miljöbalken av vindkraft i Markbygden, Piteå kommun.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen anser att riksintressena går att förena under förutsättning att kontinuerlig samverkan sker och att stora insatser görs, framförallt från exploatörens sida. De försiktighetsmått och villkor som MPD föreskrivit är tillräckliga för att intressena i området ska kunna förenas.

Det saknas stöd i lagstiftningen för att väga in vilket intresse som fanns först på platsen i en intresseavvägning mellan två oförenliga intressen. Länsstyrelsen delar inte samebyns syn om att skyddsbestämmelserna för energiproduktion inte är tillämpliga med anledning av att det i målet är fråga om ändrad markanvändning. Länsstyrelsen tolkar beslutet så att MPD inte har gjort en avvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken eftersom MPD kommit fram till att verksamheterna kan samexistera med hänsynsåtgärder. En avvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken behöver därför inte åberopas, dock borde en sådan avvägning göras.

Länsstyrelsen anser att man bör beakta betydelsen av flyttleder och därmed att möjlighet ska finnas att flytta till fots, att det kan bli ett betydligt större och hårdare bestryck på tidigare ej hårt nyttjade områden vid uppförande av sex vindkraftsparker och att randområden och zoner kring de enskilda områdena kan vara betydande. Uppförande och underhåll av nya hägnar, utfodringsanläggningar för utfodring på hösten och vårvintern, arbetsinsatser för extra samling och utfodring samt lastbilstransporter till och från vinterbetesområdet från fjällområdet är åtgärder som skulle minska inverkan på rennäringen.

Vad avser de nya riksintresseutpekandena som berör området runt Fullsjön ner mot Kalkstenshöjden bedömer länsstyrelsen att med de försiktighetsmått, utredningsvillkor mm som meddelats bör verksamheterna vara förenliga och kunna existera vid sidan av varandra. MPD har i beslutet konstaterat att, för den händelse de båda riksintresseutpekandena skulle vara att anse som oförenliga, så bör vindkraftsintresset ges företräde framför rennäringensintresset. Länsstyrelsen ser ingen anledning att frångå detta ställningstagande men som även framgår av PM av den 13 januari 2010, upprättat av länsstyrelsen Jämtland, är det inte lätt att bedöma vilket riksintresse som ska ges företräde och hur man kan komma till denna bedömning. Läns-

styrelsen delar uppfattningen att verksamheten innebär en påverkan på rennäringen i området. De villkor som föreskrivits i beslutet samt de åtaganden som bolaget gjort är dock tillräckliga för att tillstånd ska kunna beviljas.

2.2.5 Villkor

Samebyn

De villkor som MPD har beslutat är betydligt mindre ingående än de som samebyn har föreslagit i yttrandet. Villkoren och åtagandena förändrar egentligen inte huvudproblematiken, nämligen att renarna kommer att undvika vindparkerna under drift och att vindparkerna kommer innebära bl.a. att renhjorden splittras, vilket i sin tur medför orimligt betungande arbetsinsatser och kostnader för samebyn. Samebyn bestrider att villkoren innebär att näringarna kan samverka. Samerna ska inte behöva bära en oproportionell börda vad gäller samhällets behov

Villkor 2

Det är viktigt att det explicit framgår att ett återställande av det ianspråktagna området ska ske till ett fullgott vinterbetesområde för rennäringen. Samebyn är därvid inte övertygad om att säkerhetsbeloppet om 300 000 kr per vindkraftverk är tillräckligt.

Villkor 7

Samebyn hade föreslagit att sådana arbeten enbart fick ske efter samebyns explicita medgivanden. Som samebyn bedömer saken innebär samråd för det mesta att samebyn på egen bekostnad får delta i informationsmöten och att samebyns synpunkter som framförs på dessa möten inte tillmäts någon betydelse.

Villkor 8

Villkoret bör förtydligas med att vägar, fundament, el- och teleledningar ska anläggas på ett sätt som i möjligaste mån begränsar skador på rennäringen.

Villkor 14

MPD har helt bortsett från att det är samebyns renskötselområde som ska skyddas från buller. Som villkoret nu ser ut gäller det enbart vid bebyggelse. I känsliga mil-

jöer såsom renbetesområden måste sökanden använda vindkraftverk som inte ger upphov till buller av den aktuella nivån. Om det av tekniska skäl inte går att reducera bullret till en för platsen lämplig nivå är den valda lokaliseringen inte lämplig för den typen av verksamhet. Sökanden bör i vart fall lämna en redogörelse till varför vindkraftverken måste ge upphov till en sådan ljudvolym och i sin MKB redovisa alternativa tekniker för att utvinna vindkraft, exempelvis mindre verk med lägre bullernivåer, och om sådana inte väljs motivera varför de mer bullrande verken har valts. Om så inte sker bör MKB:n inte godkännas, se Högsta domstolens beslut den 10 juni 2009, mål nr T 3126-07.

Samebyn ifrågasätter även uppgiften att det inte är tekniskt möjligt att uppnå den av samebyn (och Boverket) föreslagna bullernivån. Det måste ifrågasättas att alla vindkraftverk, oavsett storlek och antal, skulle ge upphov till samma bullernivå. Sökanden bör föreläggas att utreda denna fråga.

Utredningsvillkor U1

Sista meningen i första stycket i utredningsvillkoret bör ha följande lydelse: *Utredningen ska utmyнна i förslag till skyddsåtgärder, kompensationsåtgärder och ytterligare villkor för att försätta rennäringen i området i samma situation som om etableringen av vindkraftanläggningen inte hade ägt rum.*

Kompensationsåtgärder som vidtas efter det att skadan redan har skett är inte tillräckliga. Störningseffekterna från vindkraftverken som medför att renarna undviker parkerna med omnejd innebär att samebyn inte kan använda Halåns vinterbetesområde. Detta medför att samebyn inte kommer att kunna nyttja ett av sina fem kärnområden under minst två år efter byggskedet då utredningen ska pågå. Samebyn kommer inte heller kunna använda detta kärnområde under byggskedet. Eftersom svårigheter kan finnas med att fastslå vad ett normalår för rennäringen är, eftersom förhållandena varierar så kraftigt år till år, finner samebyn att det är rimligt att utredningen ska fortgå i fem år innan etablering av eventuell vindkraftanläggning sker.

Vad som ska ske med de renskötsel­företag som tvingas avstå från vinterbete eller tvingas utfordra sina renar på konstgjord väg med mycket stora kostnader till följd under denna långa tid är oklart.

Det är inte rimligt att samebyns enskilda näringsidkare, vid etablering av konkurrerande markanvändning, ska behöva ta ansvar för utvecklingen av forskning över vilken miljöpåverkan den konkurrerande verksamheten har på samebyns verksamhet. En annan problematik med utredningsvillkoret är att störningarna för rennäringen kan komma att bli svåra att observera. Detta eftersom renskötarna i det långs­ta kommer att försöka undvika de med vindkraft bebyggda områdena. Orsaken till detta är för det första den spridningseffekt som kommer att uppstå i det naturliga uppsamlingsområdet, och för det andra den svårighet som uppstår i att samla renarna om de mot all förmodan skulle ta sig in i området. En felaktig slutsats kan därför bli att inga observerbara störningar uppstår för rennäringen. Dessa störningar kommer istället att bl.a. uppstå genom överbetning i andra områden, störningar och kostnader förknippade med stödutfordring samt utslakt av renar och därigenom minskad överlevnadspotential hos renskötsel­företagen.

Därtill kommer de ytterst svår­mätbara störningarna för samebyn som de ”Fördjupa­de rennäring­analyserna” pekat på, såsom psykiska påfrestningar, risk för konflikter externt, tilltagande oro, ökad risk för inbördes konflikter, påverkan på den samiska identiteten, risk att den samiska kulturen mattas av och förlorad traditionell kun­skap. Samebyn ser framförallt att förändringen av gruppindelningen av renskötsel­företagen inom samebyn, vilka framtvingas av störningarna inom samebyns vinter­betesområden, kommer att orsaka kostnader och psykosociala konsekvenser som blir ytterst svåra att påvisa. Samebyn befarar därför att den inte kommer att kom­penseras för dessa störningar eftersom det finns risk att sökanden dels anser att sa­mebyn inte kan visa att de föreligger, dels att sökanden kommer bestrida att de upp­kommit genom den sökta verksamheten.

Vidare har samebyn mycket svårt att se vilka kompensationsåtgärder som kan bli möjliga för att reparera störningarna för rennäringen. I det fall samebyns påstående om vindkraftverkens störningseffekter under drift är korrekta innebär det att vind-

kraftverken måste nedmonteras för att rennäringen ska kunna fortsätta ostört i området. Samebyn har svårt att se att sökanden skulle föreslå en sådan åtgärd när vindkraftverken finns på plats. Samebyn anser vidare att målsättningen för utredningsvillkoret inte tar tillräcklig hänsyn till rennäringen. MPD har använt sig av skrivningen ”minimera störningar på rennäringen” vilket inte är tillfyllest.

Utredningsvillkoret har inte förutsättningar att lösa problemen för rennäringen på ett sådant sätt att rennäring och vindkraftproduktion runt Bodhögarna kan samverka. Kompensationsåtgärderna måste presenteras innan tillståndet tas i anspråk för att det ska vara möjligt att bedöma om de kan lösa intressekonflikten mellan rennäringen och vindbruket. Visar det sig att kompensationsåtgärderna inte är tillräckliga ska den sökta verksamheten inte tillåtas.

Skulle prövningsmyndigheten finna att det räcker med ett utredningsvillkor, trots samebyns bestridande, anser samebyn att de till MPD föreslagna villkoren ska beaktas, jfr yttrande den 22 oktober 2009, punkterna 19.5.1 – 19.5.8 och 19.5.11.

Samebyn vill i denna del återknyta till det av sökanden anförda regeringsbeslutet den 4 mars 2010 om vindkraft i Markbygden. Av beslutet (s. 2) framgår att regeringen har begränsat tillåtligheten av verksamheten med ett antal villkor där särskilt ett är intressant för rennäringen:

”Bolaget ska, i samråd med Länsstyrelsen och berörda samebyar, upprätta ett program för och utföra undersökningar av vindkraftsanläggningens påverkan på rennäringens bedrivande. Undersökningarna, som ska bekostas av bolaget, ska avse påverkan under byggnads- och anläggningsarbetena och under driften *i jämförelse med förhållandena innan uppförandet* [samebyns kursivering]. Programmet ska godkännas av Länsstyrelsen. Byggnads- och anläggningsarbetena får inte påbörjas innan Länsstyrelsen godkänt programmet.”

Villkoret i regeringens beslut överensstämmer till stor del med samebyns förslag på ytterligare utredningar enligt punkt 19.5.1 i yttrandet av den 22 oktober 2009. Det kan även konstateras att regeringens krav på utredning därför är betydligt mer långtgående än det som sökanden har föreslagit i ärendet och som Länsstyrelsen har beslutat om.

Provisoriska villkor P2

- a/ Sökanden bör inte tillåtas utföra arbete under den tid samebyn har rätt att bedriva renskötsel i området.
- b/ Samebyn ser inget skäl till varför sökanden ska få utföra byggnadsarbeten utan samebyns explicita medgivande på sätt som yrkades inför MPD: *Anläggningsarbete och nedmonteringsarbete i Jijnjevaerie samebys renskötselområde under perioden 1 oktober till den 30 april får enbart äga rum efter samebyns explicita medgivande.*
- c/ Samebyn tillskrev sökanden i mars 2010 med anledning av att bolaget utan att förvarna samebyn hade plogat vägar i området vid Fullsjön för att kunna ta ned de vindmätningmaster som bolaget satt upp i området i anledning av de nu aktuella miljöprövningsprocesserna. Plogningen av vintervägarna utan förvarning innebär att en vinterbetesgrupps renhjord spreds över ett mycket stort område med bl.a. stora arbetsinsatser för samebyn till följd. I sitt svar angav bolaget att plogning av vägar är en helt normal åtgärd och att bolaget inte avsåg att erbjuda samebyn någon ersättning. Bolaget kunde bara beklaga om plogningen eventuellt har orsakat merarbete för samebyns del. Samebyn anser att sökanden genom sitt agerande i plogningsfrågan tydligt har visat hur bolaget ser på samverkan och vilka insatser det är berett att vidta. Som ett resultat saknar samebyn nu det förtroende för sökanden som krävs för att en samverkan mellan parterna ska kunna ske.
- d/ Prövotidsföreskriften avseende utfodring bör ha följande lydelse: *Under anläggningstiden ska bolaget tillse att utfodring av samebyns renar äger rum under hösten vid samebyns hagar i anslutning till året-runt-markerna eller annat lämplig plats som samebyn anvisar. Utfodringen ska dimensioneras till att avse det högsta fastställda renantalet för samebyn och ska maximalt äga rum under tre månader per höst.*

Under anläggningstiden ska bolaget tillse att utfodring av samebyns renar äger rum under våren i Halånområdet. Utfodringen ska dimensioneras till

att avse 2 500 renar och ska som minst äga rum under två veckor och som längst under fyra veckor per vår.

Bolaget ska tillhandahålla komplettering av samebyns hagar i anslutning till året-runt-markerna, eller annan lämplig plats som samebyn anvisar, genom anläggande av lastningsanläggning, förvaringsbodar, fodersilos och foderstationer. Utformningen av anläggningarna ska ske i samråd med samebyn. Anläggningarna ska vara färdigställda senast vid den tidpunkt då samebyn behöver använda dem under den första hösten under anläggningstiden.

Bolaget ska tillhandahålla en samlingsanläggning med hagar och lastningsanläggning, en förvaringsbod, en silo och foderstationer i Halånområdet. Utformningen av anläggningen ska ske i samråd med samebyn. Bolaget ska svara för underhåll av dessa anläggningar. Anläggningarna ska vara färdigställda senast vid den tidpunkt då samebyn behöver använda dem under den första våren under anläggningstiden.

Bolaget ska tillse att det tecknas djurförsäkringar som ska ge samebyn ersättning till livdjursvärde om fler än 0,1 procent av samebyns renar per månad dör eller blir så sjuka att de måste avlivas på grund av utfordringen.

Bolaget ska svara för veterinärkontroll av samebyns renar samt uppföljning och dokumentation av utfordringen.

Utfordringsvillkoret har som syfte att kompensera samebyn för att reservbetesområdet inte kan användas under anläggningstiden. Utfordring ska ske med pellets, hö och renlav. Om bolaget anser att det är lämpligt att samebyn svarar för det faktiska utfordringsarbetet bör det stå fritt för parterna att överenskomma under vilka villkor detta ska ske, vilket i så fall förutsätter, förutom kompensation för samebyns arbetsinsatser, bl.a. att bolaget tillhandahåller arbetshjälpmiddel i form av lyftar och speciella kälkar för att renskötarna ska undvika arbetsskador. Skyldighet för bolaget att svara för försäkring för renar är på grund av den risk som föreligger vid långvarig utfordring. Av samma skäl måste bolaget tillse att erforderlig veterinärkontroll utförs samt att en

uppföljning och en dokumentation sker avseende detta stora utfordringsprojekt. Detta kan förslagsvis ske genom Sveriges Lantbruksuniversitet.

- e/ Villkoret om vegetationsskiktet bör ha följande lydelse: *Sökanden ska genom att spara vegetationsskiktet i området återställa det efter det att anläggningsarbetena är utförda.*

Parterna synes vara överens om de allvarliga störningarna för rennäringen under byggtiden. Mot bakgrund av den internationella rättens krav på effektivt deltagande torde det heller inte räcka med att enbart ge samebyn information. Större underhåll ska förläggas sommartid. För att möjliggöra renarnas betesro är det nödvändigt att den mänskliga aktiviteten i området minimeras under den tid området får användas av rennäringen.

För att undvika skador i mark där inga fundament, vägar eller andra anläggningar uppförs, ska vegetationsskiktet på dessa ställen sparas och återställas. Prövotidsutredningen utgör inte något skydd för rennäringen främst på grund av villkorets utformning, dvs. att man i efterhand försöker utreda hur rennäringen har påverkats utan att först ha fastställts hur rennäringen bedrivs innan intrånget.

Provisoriskt villkor P3

Samebyn bestrider att det skulle räcka med 750 meters skyddssträcka åt vardera hållet. Denna siffra har helt tagits ur luften och bör jämföras med den uppgift om en utsträckning av störningseffekten i minst fem kilometer som förekommer i de av samebyn åberopade vetenskapliga undersökningarna. De 750 meterna bör även jämföras med de två kilometer som föreslås som skydd för kungsörn/fjällvråk i P4. Samebyn vidhåller att ett skyddsavstånd om fem kilometer, punkt 19.5.10 i yttrandet den 22 oktober 2009 till MPD, ska gälla. I enlighet med samebyns skrivning ska villkoret även gälla för det riksintresseförklarade uppsamlingsområdet utanför vindkraftparken. Dessutom ska inte heller vägar, kraftledningar eller andra anläggningar få placeras inom denna skyddszon. Det kan poängteras att sökanden samtycker till

ett skyddsavstånd för uppsamlingsområdet. Detta framgår av ett yttrande daterat den 14 augusti 2009.

Det finns helt enkelt inga alternativa dragningar som kommer att accepteras av renarna eller av renskötarna. Samebyn vill i sammanhanget dessutom erinra om skrivningen i prop. 1985/86:3 s. 159 – 161; ”bör beaktas näringens behov av sammanhängande betesområden och tillgång till alternativa betesområden inom de olika årstidslanden samt alternativa flyttningsleder.” Det räcker således inte med en flyttningsled för att tillfredställa rennäringens behov. Några andra kompensationsåtgärder synes heller inte vara tillämpliga. Samerna har en ovillkorlig rätt att flytta sina renar till fots.

Föreskriften är en tillämpning av skyddsbestämmelserna i 3 kap MB. Föreskriften är dock inte tillräcklig för att skydda rennäringen mot de påtagliga störningar vindkraftparkerna innebär. Om de områden som flyttleden förbinder inte längre kommer att kunna användas för rennäringen, på grund av störningarna från vindkraftverken, riskerar skyddet för flyttleden enbart att bli ett slag i luften.

Nytt provisoriskt villkor (P3)

Frågan om renflyttningar i området under anläggningstiden bör regleras enligt följande: *Bolaget ska under anläggningstiden tillse att flyttning av samebyns renar ska ske från året-runt-markerna till vinterbetesområdet på hösten och från vinterbetesområdena till året-runt-markerna på våren. Flyttningarna ska avse 2 500 renar i vardera riktningen.*

Den sträcka som renarna ska flyttas uppgår till ca 24 mil enkel väg. Om bolaget anser att det är lämpligt att samebyn svarar för det faktiska flyttningsarbetet bör det stå fritt för parterna att överenskomma under vilka villkor detta ska ske.

Bolaget

MPD:s beslut är riktigt. De villkor som har fastställts säkerställer att påverkan på samebyns verksamhet blir mycket begränsad. Om det finns skäl att fastställa ytterligare krav på försiktighetsmått eller kompensationsåtgärder kommer det att finnas

möjlighet att föreskriva sådana kompletterande krav efter två respektive fyra år från det att tillståndet togs i anspråk. Kraven på hänsyn gentemot rennäringen går längre än i något annat liknande tillståndsärende.

Betr. villkor 2

Bolaget anser att den ekonomiska säkerheten om 300 000 kr är tillräcklig för att återställa det ianspråktagna området till ett fullgott vinterbetesområde. Det bör även beaktas att det område som ska återställas utgör en helt obetydlig del i förhållande till samebyns vinterbetesområde. Även i förhållande till den normala skogsavverkning som sker måste den framstå som oväsentlig.

Betr. villkor 7

MPD:s bedömning att utformning av villkor 7 att förslagen till väg- och ledningsdragningar, placering av uppläggnings- och uppställningsytor ska föregås av samråd är enligt bolagets uppfattning rimlig.

Betr. villkor 14

Det är inte tekniskt möjligt att uppnå 35 dB(A) i anslutning till vindkraftverken så som samebyn gör gällande. Det av MPD föreslagna riktvärdet är i enlighet med praxis.

Betr. utredningsvillkor U1

Bolaget föreslog ett antal försiktighetsmått baserade på utredningen i ärendet och MPD har även föreskrivit försiktighetsmått för att begränsa eventuella störningar som prøvotidsföreskrift. Under en prøvotid ges sålunda möjligheter att utreda behovet av och möjliga åtgärder för ytterligare begränsa påverkan. Samebyns förslag till utfodring och flytt av renar är inte acceptabel. Sammanfattningsvis är MPD:s utformning av utredningsvillkoret och prøvotidsföreskrifterna riktig. Föreskrivna krav innebär att samebyns intressen tillgodoses så långt som är rimligt.

Betr. prøvotidsvillkor P2

a/ Anläggningsarbetena kommer i huvudsak att bedrivas under tid då det inte

bedrivs vinterbete. MPD:s bedömning att störningen inte kan anses bli så påtaglig att rennäringen inte kan bedrivas är riktig.

- c/ Det stämmer att bolaget den 17 februari 2010 lät ploga vägar inför nedtagning av mätmaster. Sedan bolaget vid möte den 4 mars 2010 fått information av samebyn om att plogningen hade medfört problem fördes en dialog med samebyn för att minimera påverkan på renskötseln. Bolaget avstod även från att ta ned masterna under den period då samebyn hade renar i området. Bolaget avser också att, i enlighet med de villkor som har föreskrivits, föra en dialog med samebyn för att förhindra att liknande problem uppkommer framgent.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen anser att MPD beaktat påverkan på renskötseln i utredningsvillkor U1 och att det är bättre att föreskriva om utredningsvillkor istället för att direkt fastställa försiktighetsmått.

Betr. provotidsvillkor P2

- b/ Att föreskriva att anläggnings- och nedmonteringsarbeten endast ska få ske efter samebyn explicita medgivandet skulle mot bakgrund av att länsstyrelsen anser att de utpekade riksintressena går att förena innebära en stor inskränkning i tillståndet för verksamheten.
- d/ I utredningsvillkoret U1 framgår att länsstyrelsens yttrande till MPD daterat den 24 november 2009 bör tas som utgångspunkt vid utredning vad gäller förslag till slutliga villkor. Det kan vara bra att förtydliga provotidsvillkoret i denna del genom att precisera det med utgångspunkt från länsstyrelsens nyss nämnda yttrande.

Betr. provotidsvillkor P3

Samebyn har särskilt ifrågasatt provotidsföreskrift P3 och anser att 750 meters skyddssträcka åt vardera hållet från den linje som utpekats som flyttled inte skulle vara tillräckligt, att flyttningsleden enligt samebyns uppfattning inte kommer att kunna ändras, att kompensationsåtgärder är uteslutna och att det innebär att något

särskilt skydd inte har tagits till rennäringslagen. Det föreskrivna villkorsförslaget sträcker sig längre än 24 § 2 st rennäringslagen. Att framföra krav på ett generellt skyddsavstånd om 5 km även för åtgärder som inte kan anses ligga inom flyttningens sträckning, går långt utöver den skyddsnivå som kan anses följa av rennäringslagen.

Sammanfattningsvis är MPD:s utformning av utredningsvillkoret och prövotidsföreskrifterna riktig. Föreskrivna krav innebär att samebyns intressen tillgodoses så långt som är rimligt.

2.3 Naturskyddsföreningen i Västernorrlands län

MPD har inte tillämpat försiktighetsprincipen i 2 kap. 3 § miljöbalken på ett korrekt sätt i sitt beslut om skyddsavstånd till de tre örnböna som berörs av vindkraftsparken. Två av böna har ett skyddsavstånd på två km medan ett av böna har endast en km. Boet omringas av vindkraftverket och ett skyddsavstånd om 2 km behövs. Royal Society for the Protection of Birds studie ”Bird sensitivity map to provide locational guidance for onshore wind farms in Scotland”, J.A Bright et al., 2006. Enligt studien vistas örnpår 50 % av tiden inom en radie av 2,5 km från boområdet. I studien förs även ett resonemang om att en radie på upp till 6 km från boområdet bör undantas från störning. Det är av stor betydelse för dessa örnars säkerhet om vindkraftverk står på 2 km avstånd istället för 1 km avstånd. Nyttjandet beror på var födan lämpligen söks och var fåglarna kan flyga energieffektivast. Det bästa vore att känna till örnens flygmönster.

Det är inte rimligt att som MPD säga att just denna vindkraftspark inte skulle påverka kungsörnsstammen nationellt eller regionalt och att de negativa effekterna inte därför motiverar ett större hänsynstagande. Det utbyggnadsmål som regeringen satt upp kommer att påverka åtskilliga örnrevir negativt. Om ett örnpar dödas av ett vindkraftverk ersätts örnparet av ett annat örnpar, som sedan dödas och ersätts. På detta sätt bildas ett svart hål där örnpopulationen kontinuerligt avtappas.

Det har inte tidigare byggts så stora vindparker som denna i skogslandet i Sverige. Därför är det viktigt att korta avstånd inte blir prejudicerande för framtida byggnad-

tioner. De saknar en definition av det av MPD använda uttrycket ”oacceptabla produktionsbortfallet”. Vart går gränsen för ett oacceptabelt produktionsbortfall?

MPD har uppgett att eftersök av kollisionsdödat vilt ska ske vid en fastställd yta runt respektive bo. Det måste rimligen vara områdena runt vindkraftverken som ska sökas och inte runt bona.

2.4 Ångermanlands Ornitologiska förening

Kungsörnen är orädd för alla rörliga föremål i luften eftersom den under årtusenden har regerat i luftrummen och aldrig varit utsatt för hot från något som rör sig i luften. Trots att kungsörnar är långlivade fåglar är dödligheten hög under de första levnadsåren. Det är ungefär en av fem kungsörnar som överlever till fem års ålder då de i genomsnitt börjar häcka. Att unga kungsörnar dödas av vindkraften på övervintringsområden i södra Sverige har därför en mindre inverkan på det häckande kungsörnsbeståndet. Vuxna revirhävdande örnar i västernorrland och jämtland stannar i regel kvar i reviret hela året. För vuxna örnar är den årliga dödligheten låg och efter första häckningen kan den finnas kvar i reviret i 20-25 år. När vuxna revirhävdande örnar, som överlevt de första kritiska åren, dödas har det väsentligt större betydelse för populationsutvecklingen. Studier på kungsörn, främst från Skottland, visar att det behövs i genomsnitt 0,5 ungar per par och år för att kungsörnsstammen ska vara stabil. Vid lägre häckningsframgång riskerar populationen att minska. I Västernorrlands län producerades 0,06 ungar per par under 2009. Under den senaste 10-årsperioden har ungtproduktionen varit 0,25 och endast under fyra av de tio åren har den varit högre än tre ungar per par. Häckningsframgången för kungsörnar i Västernorrland är därmed väsentligt lägre än i övriga norrlandslänen. Länet har således en sviktande kungsörnspopulation med låg häckningsframgång varför varje häckande par bör betraktas som värdefull ur ett bevarandebiologiskt perspektiv.

I fågeldirektivet 79/409/EEC är kungsörnen medtagen i bilaga 1. Det innebär att man ska vidta särskilda åtgärder för bevarande av deras livsmiljö för att säkerställa deras överlevnad och fortplantning inom det område där de förekommer. Därför ska det bl.a. vara förbjudet ”att avsiktligt störa dessa fåglar, särskilt under häcknings- och uppfödningstid, i den mån dessa störningar inte saknar betydelse för att

uppnå syftet med detta direktiv”. I propositionen ”En ny rovdjursförvaltning” slår regeringen fast att ”kungsörnens utbredning inte bör påverkas av människa”. Enligt ÅOF:s uppfattning innebär byggnationer av vindkraftparker i kungsörnsrevir en störning av kungsörnarna och motiverar därför att tillståndsmyndigheterna använder miljöbalkens hänsynsregler på ett seriöst och ansvarsfullt sätt. När det gäller vilka åtgärder som behöver vidtas för att minimera risken för att stora fåglar som t.ex. örnar ska förolyckas i vindkraftverk så visar den samlade erfarenheten att det är just lokaliseringen av verken som har störst betydelse. Det är mycket svårare och mer kostsamt att i efterhand försöka minska riskerna genom att vidta åtgärder som eventuellt begränsar verkens drift. För att kunna undvika olämplig placering av vindkraftverk krävs därför mycket kunskap om var olika fågelarter förekommer och hur de rör sig i landskapet. Ju bättre kunskap man har desto bättre placering ur fågelsynpunkt. Är kunskapen bristfällig är det därför av yttersta vikt att ta till större skyddszoner runt känsliga arters boplatser.

Sveriges ornitologiska förening kräver i sin vindkraftspolicy en skyddszon på minst 3 km till befintligt örnbo. Enligt Royal Society for Protection of Birds rekommenderas buffertzoner på 2,5-6 km för kungsörn.

Den planerade vindkraftparken på Björkhöjden-Björkvattnet ingår i ett område med minst två, eventuellt tre kända kungsörnsrevir. MPD har gett tillstånd till 280 vindkraftverk och tillsammans med andra exploatörer som ansökt om tillstånd kommer det området att hysa 444 vindkraftverk. Frågan om slutliga villkor har för påverkan på fågellivet har skjutits upp under en provotid. MPD har gått emot flera remissinstanser genom att sätta ett skyddsavstånd på endast 1 km till det enda säkert kända och aktiva örnboet. Enligt MPD skulle ett utökat skyddsavstånd till 2 km innebära att risken för kollision och störningar under byggtiden minskar men att det är pga. bristande kunskap omöjligt att säga hur långt skyddsavståndet måste vara för att riskerna helt ska elimineras. Avseende tillståndet för Stamåsen hade MPD motsatt argumentation angående skyddsavstånd. En mer korrekt tillämpning av försiktighetsprincipen skulle vara att inte ge tillstånd till att sätta upp enskilda vindkraftverk närmare än 2 km från kungsörnsbon. Kommande studier under provotiden får visa ifall fler vindkraftverk kan sättas upp närmare örnboet ifall dokumentationen visar

att kungsörnarna inte nyttjar vissa områden i hög grad. Prövotiden bör användas till att samla kunskap inför ett slutgiltigt beslut om turbinernas placering och inte tvärtom för att utröna vilka negativa konsekvenser som exploateringen resulterar i.

ÅOF konstaterar att det inte förts något resonemang om bästa placering av varje verk inom vindkraftsparken. Det har inte förts något resonemang om vindkraftverk närmare än 2 km från ett bo kan flyttas till en annan del av parken. MPD menar att det inte har någon betydelse för kungsörnsstammen på regional eller nationell nivå om skyddsavståndet sätts till en km. MPD har inte gjort någon helhetsbedömning över vilka konsekvenser vindkraftsutbyggnaden i länet kommer att få för kungsörnsstammen. I fall man i varje enskilt beslut i rimlighetsbedömningen resonerar att denna specifika tillståndsgivning inte har någon betydelse för kungsörnsstammen regionalt eller nationellt så riskerar länsstyrelsen att fatta beslut där kungsörnsstammen halveras i länet. Genom en god planering redan i början av projektet hade bolaget kunnat tillgodose kravet på ett skyddsavstånd på 2 km utan stora kostnader. ÅOF har försett bolaget med uppgifter om örnböna redan i inledningen av projektet men ingen hänsyn har tagits till uppgifterna utan tvärtom har vindkraftverk lagts ännu närmare örnböna.

Eftersök av döda och skadade fåglar bör rimligtvis ske i ett definierat avstånd till vindturbinerna och inte böna. Eftersom resultatet av fallviltstudien inte kan utvärderas förrän efter ca fem år utgör det inte skäl för en mer generös bedömning avseende skyddsavståndet till kungsörnsböna.

Bolaget i anledning av 2.3 – 2.4

MPD:s bedömning om rimligt skyddsavstånd till identifierat bo är riktig. Bolaget vidhåller i övrigt vad det tidigare har anfört.

Vid fastställande av lämpligt skyddsavstånd till identifierade örnböna ska en avvägning göras enligt 2 kap. 7 § miljöbalken. Att ett större avstånd från örnböna till närmaste vindkraftverk ger ett visst ökat skydd är ostridigt. Detta måste dock vägas mot det faktum att det skulle medföra att minst 18 vindkraftverk inte skulle kunna uppföras med ett avstånd om 2 km. Samhällsnyttan av 18 verk måste

vägas mot nyttan av en viss ökad säkerhet för det kungsörnspar som har sitt revir på den aktuella platsen. MPD har härutöver föreskrivit villkor om avstånd om 2 km till de två rovfågelbon som ligger i Björkvattnets västra del. Villkoret gäller under en provotid. Om slutligt villkor fastställs i enlighet med provotidsföreskriften innebär det ett permanent bortfall av ytterligare 12 vindkraftverk.

Bolaget och föreningarna synes överens om att kunskapen om hur rovfågel påverkas vid anläggande av vindkraft i skogslandskap under anläggnings- och driftsskede är begränsad, samt att det finns skäl att förbättra kunskapsläget. Det utredningsvillkor som MPD har föreskrivit medför att bolaget åläggs att genomföra omfattande studier. Det kommer också finnas möjlighet att föreskriva ytterligare villkor om försiktighetsmått om det under utredningsskedet visar sig att det finns behov av sådana försiktighetsmått. Den genomförda eller tillståndsgivna utbyggnaden av vindkraften inom regionen är dock inte idag av sådan omfattning att den kan anses utgöra ett hot mot kungsörnens fortlevnad eller bestånd. Vid lokaliseringen av de aktuella parkerna har genomförts inventeringar av kungsörnsbestånden och hänsyn har tagits till lokaliserade örnböna.

De planerade parkerna berör totalt tre eller möjligen fyra kungsörnsböna, där närmaste avstånd till böna är mellan 1,5 km och 2 km. Det är osäkert om två av böna fortfarande nyttjas av kungsörn. I fråga om ett av böna har MPD bedömt att nyttan av ett skyddsavstånd om 2 km istället för 1 km inte överväger nyttan eftersom det skulle medföra att ytterligare ett antal vindkraftverk inte skulle kunna uppföras. Bolaget delar MPD:s uppfattning att nyttan får anses mycket marginell med hänsyn till den ringa riskreduceringen (utifrån böns placering) och nyttan kan inte anses överväga nackdelarna (i form av att vindkraftverken inte uppförs).

Föreningarna anger, eller har tidigare angett, att de i grunden är mycket positiva till vindkraften som en förnybar energikälla. Det kan då tyckas lite märkligt att föreningarna gör frågan om etableringen av sex vindparker till en så stor fråga, när det i praktiken handlar om huruvida skyddsavståndet ska vara ytterligare 500 meter respektive 1 km till två kungsörnsböna.

Bolaget har redogjort för de vindkraftprojekt i området som varit kända under ärendets handläggning. Det är dock inte rimligt att i samband med överprövning av ett tillståndsbeslut ta hänsyn till alla planer på verksamheter i närområdet som tillkommit efter prövningen eller att utgå ifrån att inga hänsyn alls ska tas vid prövningen av dessa senare eventuella ansökningar. Tvärtom ska bolagets vindparker i området beaktas vid senare prövning av dessa planerade verksamheter.

Länsstyrelsen i anledning av 2.3 – 2.4

Länsstyrelsen anser att ett avstånd baserat på flygrörelser och revir är att föredra framför ett fast avstånd. Bedömningen om skyddsavstånd bör därför göras från fall till fall utifrån kunskap om det aktuella reviret, omgivande förhållanden samt tillgängligt kunskapsunderlag. Försiktighetsprincipen ska alltid finnas med i bedömningen liksom en avvägning om konsekvenserna, i det här fallet bortfall av vindkraftverk, är acceptabla.

Bortfall av ett antal vindkraftverk samt det faktum att boet är lokaliserat i en mycket utsatt position även om avståndet utökas talar för ett skyddsavstånd i enlighet med MPD:s beslut. Försiktighetsprincipen, samt möjlighet till uppförande av ytterligare vindkraftverk om uppföljande fågelstudier visar att detta är möjligt talar emellertid för ett utökat skyddsavstånd.

Frågan om skyddsavstånd till rovfågelbo är problematisk, inte minst mot bakgrund av att erfarenheter från etableringar liknande den i Björkhöjden-Björkvattnet hittills är begränsade. I området finns fler vindparker, där problematiken finns med närhet till örnbö och där länsstyrelsen kommit till olika slutsatser vad det gäller skyddsavstånd. När det gäller bedömning av kumulativa effekter kan dock, såvitt länsstyrelsen erfar, hänsyn vid tillståndsprövning tas enbart till pågående markanvändning vilket gör det svårt att väga in de verksamheter som planeras i området men som ännu ej prövats och vunnit laga kraft.

Länsstyrelsen bedömer att inga nya uppgifter inkommit som föranleder en ny bedömning i ärendet när det gäller skyddsavstånd till rovfågelbo. Mot bakgrund av det komplexa förhållande som råder, framför allt boets utsatta position, menar länssty-

relsen att uppföljande studier är av stor vikt för att inhämta erfarenhet att använda i dessa och kommande projekt även på andra håll med liknande förhållanden. Väl genomtänkta kompensationsåtgärder, t ex i form av ersättningsbon är en viktig åtgärd om skyddsavstånden inskränks på ett sådant sätt att det föreligger risk för negativ påverkan.

2.5 Giltighetstid för tillståndet

Miljödomstolen har berett parterna möjlighet att yttra sig avseende frågan om tidsbegränsning av tillståndet.

Samebyn har uppgivit: Skälet till att frågan inte berörts i överklagandet är att den egentligen spelar en under ordnad roll eftersom tidsbegränsningen inte löser den direkta skadan för rennäringen. Om miljödomstolen skulle meddela tillstånd för bolaget bör tillståndet i första hand tidsbegränsas till tio år och i andra hand till 25 år. Den första tidsgränsen är beräknad med utgångspunkt från den tid som samebyn skulle kunna överleva med reducerat renantal och färre renskötsel företag. Den andra tidsgränsen avser verkens uppskattade tekniska och ekonomiska livslängd.

Naturskyddsföreningen och **ÅOF** har förordat 25 respektive 30 år

Bolaget har uppgivit att det inte finns skäl att tidsbegränsa tillståndet. I vart fall bör tiden inte sättas under 30 år. Miljööverdomstolens praxis visar att det som talar för ett tidsbegränsat tillstånd är att verksamheten har stor påverkan på omgivningen. När frågan varit uppe till bedömning har det inte ansetts att det funnits skäl att tidsbegränsa tillstånd för vindkraft, jfr Miljööverdomstolens dom 2007-10-25 i mål M 300-07. I detta fall finns det, såsom MPD angivit, omständigheter som talar mot en tidsbegränsning, såsom exempelvis att verksamhetsutövaren under tillståndets avslutande tid inte gör investeringar i anläggningar som kan leda till effektivare energianvändning.

Länsstyrelsen har förklarat sig vidhålla MPD:s beslut.

BEVISNING M.M.

Miljödomstolen har hållit muntlig förhandling i målet. Denna förhandling har även omfattat mål M 466-10 berörande Ögonfågeln och mål M 471-10 berörande Bodhögarna.

På samebyns begäran har vittnesförhör ägt rum med professor Öje Danell, Sveriges Lantbruksuniversitet i Uppsala, vilken även avgivit sakkunnigutlåtande.

Fria partsförhör har ägt rum med samebyns ordförande Marianne Persson samt och renskötaren Nils Thomas Persson. De har uppgivit bl.a. följande: Samebyn har över 50 medlemmar med sammanlagt nio aktiva renskötsel företag. De omsätter sammanlagt ungefär 8-10 miljoner kr per år. Efter slakt brukar vinterhjorden uppgå till ungefär 4 800 renar uppdelat på fem vinterbetesgrupper. Förflyttning till vinterbetesområdena sker vanligtvis på traditionellt sätt genom att renarna vandrar längs flyttlederna. Området vid Björkvattnet – Björkhöjden är mycket viktiga betesområden. Flyttlederna är väsentliga för förflyttning till/från ett område något sydväst om Björkvattnet. Samebyn har krävt att ytterligare betesområden ska förklaras som riksintresse för rennäringen, men länsstyrelsen har då svarat att samebyn kan utpeka högst 30 % av sin areal som riksintresseområde.

Åtgärder i form av byggnationer, människor, fordon, buller etc. medför antingen att renen flyr från området eller att den undviker att gå in i önskat område. De kan då exempelvis blandas med en annan samebys renas, vilket medför merarbete med att först samla ihop renarna och sedan skilja dem i två hjordar. Perforerar man ett område med störningsmoment – t ex med ett spindelnet av vägar – är det nästan omöjligt att driva dem i en viss riktning eftersom renen har en tendens att springa längs vägarna vid flykt. Det kan även hända att en del av hjorden stannar inom vindkraftparken medan huvudhjorden skingras. Återsamlingen försvåras då av att man måste dela upp renskötarna i olika grupper och genom att man inte kan använda helikopter i parkerna. Om det då är en hjord på 2 000 renar är det ibland svårt att få ihop tillräckligt med personal för att kunna sköta ihopsamlingen. För mycket störningar i eller i närheten av flyttleden medför att den inte har tillräckligt ”drag” – dvs. renen stannar och förstår inte att den ska fortsätta vidare; det måste finnas en naturlig

dragningskraft i landskapet. Det går inte att tvinga en renhjörd dit den aldrig har varit.

DOMSKÄL

Frågan om förutsättningar föreligger för återförvisning

Samebyn, som företräts av yrkesverksamma ombud, har av MPD beretts tillfälle att yttra sig över bemötandet. Oberoende av hur MPD beskrivit innehållet i bolagets bemötande borde samebyn – för det fall den ansåg behov föreligga av att avge yttrande – ha avgivet ett sådant. Den omständigheten att den valde att inte göra det kan då inte tolkas på annat sätt än att den delade MPD:s uppfattning.

Samebyn har vidare hos MPD begärt att bolagets ansökan ska kompletteras med ytterligare utredningar. Bolaget har kompletterat miljökonsekvensbeskrivningen. Även andra klagandeparter har haft synpunkter på utredningen hos MPD. Miljödomstolen anser att miljökonsekvensbeskrivningen med den fördjupade rennäringsanalysen samt de övriga utredningar som gjorts uppfyller kraven i miljöbalken.

Miljödomstolen finner sammanfattningsvis – med beaktande jämväl av vad klagandena i övrigt anfört om bristande utredning hos MPD – att klagandenas yrkanden i denna del inte kan bifallas.

Miljökonsekvensbeskrivningen

Miljökonsekvensbeskrivningen kan tillsammans med det övriga underlag som givits in i målet godkännas och läggas till grund för prövningen.

Tillåtlighet

Familjen Björk och Terese Björk

Klagandenas talan får anses ha vunnit bifall till viss del genom miljödomstolens nedanstående bedömning. Såsom framgår nedan är hela området Björkhöjden – Björkvattnet utpekade som riksintresse för energiproduktion enligt 3 kap 8 § miljöbalken. Främjande av produktion av förnyelsebara energikällor är viktigt. Med hänsyn härtill föranleder deras talan i övrigt inte till någon ändring av det överklagade beslutet.

Samebyn

Samebyn har som grund för sitt yrkande om att bolaget inte ska erhålla tillståndet anfört att vindkraftsverksamheten kommer att medföra störningar för rennäringen under såväl anläggnings-/avvecklingsfasen som driftfasen och att de beräknade störningarna är av sådan omfattning att de hotar samebyns möjligheter att bedriva rennäringens verksamhet och därmed även deras möjligheter att såsom urfolk försörja sig genom sin traditionella näringsform. Bolaget har hävdats att rennäring och vindkraft kan samexistera.

Anläggande av vindkraftparker inom vinterbetesområde försvårar för renverksamheten i flera avseenden. Miljödomstolen anser dock att den inverkan som sker under anläggningstiden får – med beaktande av föreskrivna försiktighetsmått – anses så begränsad att det saknas skäl att på denna grund lämna ansökan utan bifall.

Vid bedömningen av hur driften av en vindkraftanläggning påverkar rennäringen anser miljödomstolen inledningsvis att dessa störningar typiskt sett inte behöver vara av så stor omfattning som samebyn hävdar. Det föreligger förvisso påverkan som medför bl.a. undvikelseffekt hos renar men denna är inte total. Trots att det sedan ett flertal år uppförts ett flertal vindkraftsanläggningar inom områden som omfattas av renbetesmarker föreligger det ännu inte några vetenskapliga eller andra rapporter som entydigt visar att renar i alla situationer alltid undviker just vindkraftparkerna. Härav följer då den – inte helt oväntade – slutsatsen att det är flera faktorer som i olika grad och beroende på de lokala förutsättningarna avgör om renen ska uppfatta en anläggning som en störning och i så fall på vilket sätt, såsom bl.a. anläggningens utförande, omfattning, vilket slag av område (betesområde, flyttled, bromsland etc.) som anläggningen uppförs på, närhet till andra störningskällor etc. Närvaron av människor får bedömas vara av förhållandevis större betydelse än flera andra faktorer.

Miljödomstolen bedömer att vindkraftparken Björkhöjden - Björkvattnet medför särskild påverkan på renverksamheten i främst två avseenden; dels på den flyttled som löper genom Björkvattnets sydvästra del och dels genom att hela Björkvattnet angivits ligga inom s.k. mycket viktigt vinterbetesområde.

Flyttleden är utpekad som riksintresse för rennäring enligt 3 kap. 5 § miljöbalken, vilket innebär att området bör skyddas från sådana förändringar som skulle påtagligt försvåra näringens bedrivande. Den närmare innebörden av begreppet har av lagstiftaren förklarats utesluta bagatellartad påverkan och i övrigt åsyfta sådana åtgärder som kan ha en bestående inverkan eller som tillfälligt kan ha en mycket stor negativ inverkan på det aktuella intresset (prop. 1985/86:3 sid 161).

Hela Björkhöjden – Björkvattnet är även utpekad som riksintresse för energiproduktion enligt 3 kap. 8 § miljöbalken. Främjande av produktion av förnyelsebara energikällor är viktigt för att nå de krav som ställs på Sverige med anledning av EU:s klimatåtagande och de nationella planeringsmålen för vindkraft som antagits av Sveriges riksdag (prop. 2001/02:143, 2005/06:143 och 2008/09:163).

Av 3 kap. 10 § miljöbalken följer att om ett område enligt 5–8 §§ är av riksintresse för flera oförenliga ändamål, ska företräde ges åt det eller de ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. Det är således dessa kriterier som ska användas vid avvägningen mellan de olika intressena och inte några tidsmässiga aspekter. Syftet med avvägningen mellan de olika intressena skulle försvinna om det ”första intresset” automatiskt ska skyddas, såsom samebyn anser, vid avvägning gentemot intressen hänförliga till nya anläggningar.

Miljödomstolen anser med beaktande av vad som anförs nedan beträffande betydelsen av huvuddelen av Björkvattnet som betesområde att för nu aktuell del av flyttleden, bör rennäringensintresset ges företräde framför vindkraftintresset.

Beträffande den norra delen av Björkvattnet och hela Björkhöjden, som också ligger i kärnområdet för Halåns vinterbetesområde, delar miljödomstolen miljöprövningsdelegationens bedömning att störningarna på renverksamheten inte är av större omfattning än att rennäring och vindkraftproduktion kan samverka med de villkor som föreskrivit och med de åtaganden som bolaget gjort.

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR) m. m.

Samerna åtnjuter status av ursprungsfolk och nationell minoritet i Sverige. Samerna och rennäringen omfattas således av det skydd som följer av artikel 27 ICCPR. Miljödomstolen har konstaterat att det inte föreligger hinder enligt miljöbalken mot att bevilja bolaget tillstånd till uppförande av vindkraftparken. Fråga i målet är då huruvida ett tillstånd till vindkraftsparken står i strid med nämnda artikel.

MR-kommitténs tre krav, utifrån tolkningen av artikel 27 ICCPR, innebär att minoritetens medlemmar ska tillförsäkras effektivt deltagande i beslut som rör dem, att deras traditionella näring ska förbli ekonomiskt hållbar och inte tillintetgöras samt att ett omfattande samrådsförfarande äger rum.

Samebyn har angivit att Björkvattnet ligger inom ett s.k. mycket viktigt vinterbetesområde. Det används även som ett broms- och stoppområde. Det finns ett uppsamlingsområde söder och väster om parken. Förutom den flyttled som löper genom parken i sydvästlig riktning, finns även en flyttled längs parkens västra gräns som löper i nord-sydlig riktning. Bolaget har bestritt att anläggande av vindkraftparken skulle medföra störningar som påtagligt försvårar renverksamheten.

Miljödomstolen anser att nu redovisade egenskaper och kombinationen av flera bruksalternativ för samma område medför att det är av särskild betydelse för rennäringen. Den omständigheten att huvuddelen av Björkvattnet i övrigt inte förklarats som riksintresse enligt förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden m.m. – tydligen till följd av en schablonmässig tillämpningsregel som inte tillräckligt beaktar renens behov av stora betesarealer – förändrar inte denna bedömning. Anläggande av vindkraftpark inom betesområdet och i närheten av flyttlederna kommer att medföra negativa effekter som bl.a. minskade möjligheter att driva renar i önskad riktning på grund av bl.a. vägdragningar, plogningar och att det inte går att använda helikopter. Flyttning av flyttleder kan i och för sig ske relativt okomplicerat genom beslut enligt 26 § rennäringslagen (1971:437), men det behöver inte betyda att renen i praktiken väljer att anpassa sig till en sådan föränd-

ring, vilket framgår av vad Marianne Persson och Nils Thomas Persson berättat. Det får i vart fall antas att en sådan flytt kommer att leda till olägenheter för samebyn. Nyss angiven svårighet till anpassning till nya omständigheter gäller för övrigt inte bara renen; miljödomstolen kan i anslutning härtill inte undgå att erinra sig vad samebyn anfört om bolagets svårighet att självt iaktta vederbörliga hänsynstaganden gentemot rennäringen då man i mars 2010 plogat vägar i området vid den något västerut belägna Fullsjön utan att förvarna samebyn. Åtgärden har medfört störningar för samebyn kort tid innan renhjorden skulle samlas inför flytten mot fjällen. Det finns således situationer då rennäring och vindkraft inte alltid kan samverka på lika villkor och med beaktande av varandras respektive behov.

Det är inte möjligt att exakt bestämma graden av påverkan på rennäringens verksamheten. Vad samebyn upplyst om den förhållandevis låga omsättningen inom samebyns aktiva rennäringens företag, tyder enligt miljödomstolen på att medlemsföretagens förutsättningar för att kompensera sig för merkostnader och olägenheter är relativt begränsade. Även om MPD:s villkor till stor del beaktat samebyns intressen, innebär sådana föreskrifter ändå inte någon fullständig – och i synnerhet inte någon omedelbar – kompensation. Det kan då inte uteslutas störningarna blir av sådan omfattning att de berörda rennäringens företagen bedömer att det inte längre är lönsamt att använda betesområdet. För det fall betesområdet skulle bortfalla innebär detta – med beaktande av vad samebyn uppgivit om att man inte har något ersättningsbete av samma omfattning och kvalitet som Halåns vinterbetesområde, vilket inte heller vederläggs av utredningen i målet – att existensen för dessa företag riskeras. På sikt berör detta naturligtvis även samebyn eftersom drygt hälften av byns renar betar i området. Möjligheterna att mot bolagets bestridande i denna prövning besluta om ekonomisk ersättning föreligger, såsom miljöprövningsdelegationen framhållit, inte. Miljödomstolen gör därför den sammantagna bedömningen att anläggande av vindkraftpark i Björkvattnet kan – till den del det berör flyttleden och området söderut – påverka samebyns verksamhet i sådan omfattning att renverksamheten kan förbli ekonomiskt ohållbar. Under sådana förhållanden får ett tillstånd till vindkraftpark således anses stå i strid med artikel 27 ICCPR. Bolagets ansökan kan därför inte bifallas beträffande nu angivet område av Björkvattnet. Den norra delen av Björk-

vattnet bedömer miljödomstolen dock inte vara av samma centrala betydelse för rennäringen. I denna del bör de båda verksamheterna således kunna samverka.

Villkor m.m.

Tidsbegränsning av tillståndet

Genom samebyns yrkande bl.a. om att miljödomstolen inte ska lämna tillstånd till den sökta verksamheten, har miljödomstolen möjlighet att överpröva hela tillståndet med föreskrivna villkor. Miljödomstolen gör den bedömningen i enlighet med vad länsstyrelsen anfört inför MPD att tillstånd för förevarande slag av verksamheter normalt bör tidsbegränsas av flera olika skäl, dels på grund av att den tekniska livslängden för vindkraftverken brukar anges till omkring 30 år, och dels för att möjligheterna till en förutsättningslös prövning av villkoren vid en eventuellt fortsatt verksamhet är större vid en ny tillståndsprövning jämfört med omprövning enligt 24 kap miljöbalken.

Villkor 2

Samebyn har uttryckt tveksamhet om att det av MPD fastställd beloppet kommer att vara tillräckligt vid en framtida återställningssituation. Med hänsyn till de uppenbara svårigheter som följer av att bedöma framtida ekonomiska förhållanden – i synnerhet ju längre framåt de ligger – bör ställda säkerheter på något sätt värdesäkras; det får anses vara ett notoriskt faktum att penningvärdet försämras i vart fall på lång sikt. Såvitt framgår av utredningen i målet är det nu aktuella värdet beräknat med hänsyn till dagens kostnadsläge. Säkerheten bör då indexregleras med utgångspunkt i dessa kostnader.

Naturskyddsföreningen och ÅOF

Kungsörnen finns angiven i bilaga 1 i fågeldirektivet 79/409/EEC. Enligt direktivet ska medlemsländerna vidta åtgärder som är nödvändiga för att fågelpopulationerna ska kunna hållas på en nivå som uppfyller ekologiska, vetenskapliga och kulturella krav och samtidigt tar hänsyn till ekonomiska krav och till rekreationsbehov.

Av rovfågelinventeringen framgår att Björkhöjden-Björkvattnet berörs av tre boplatser. Enligt Royal Society för Protection of Birds rekommenderas buffertzoner på 2,5-6 km för kungsörn eftersom kungsörn födosöker inom ett så stort område.

MPD har föreskrivit i prøvotidsföreskrift P4 att vindkraftverk inte får placeras närmare än två km från boplatserna för kungsörn/fjällvråk i vissa fall och i ett fall ett skyddsavstånd om en km. Med hänsyn till den osäkerhet som råder angående vindkraftverkens påverkan på kungsörn i skogslandskap anser miljödomstolen att försiktighetsprincipen i 2 kap. 3 § andra stycket miljöbalken ska tillämpas på det sättet att den planerade verksamheten får stå tillbaka för skyddet av kungsörn. Avståndet från närmaste vindkraftverk till befintliga kungsörnsbon ska därför utsträckas till 2 km för samtliga bon. Det kan inte anses orimligt att verksamhetsutövaren uppfyller ett sådant prøvotidsvillkor.

Övriga yrkanden om villkorsändringar

Vad klagandena yrkat i övrigt föranleder inte miljödomstolen att göra ändring i det överklagade beslutet.

Verkställighetsförordnandet

Bolaget har återkallat sitt yrkande. Det ska därför upphävas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 4 (DV 427)

Överklagande senast den 11 januari 2011. Prövningstillstånd krävs.

På miljödomstolens vägnar

Ingemar Olofsson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Ingemar Olofsson, ordförande, och miljørådet Ove Eriksson samt de sakkunniga ledamöterna Siv Reuterswärd och Erik Marell. Föredragande har varit beredningsjuristen Paulina Rautio.

En teknisk utvärdering av vindkraftens utvecklingspotential i Skåne och Östergötland

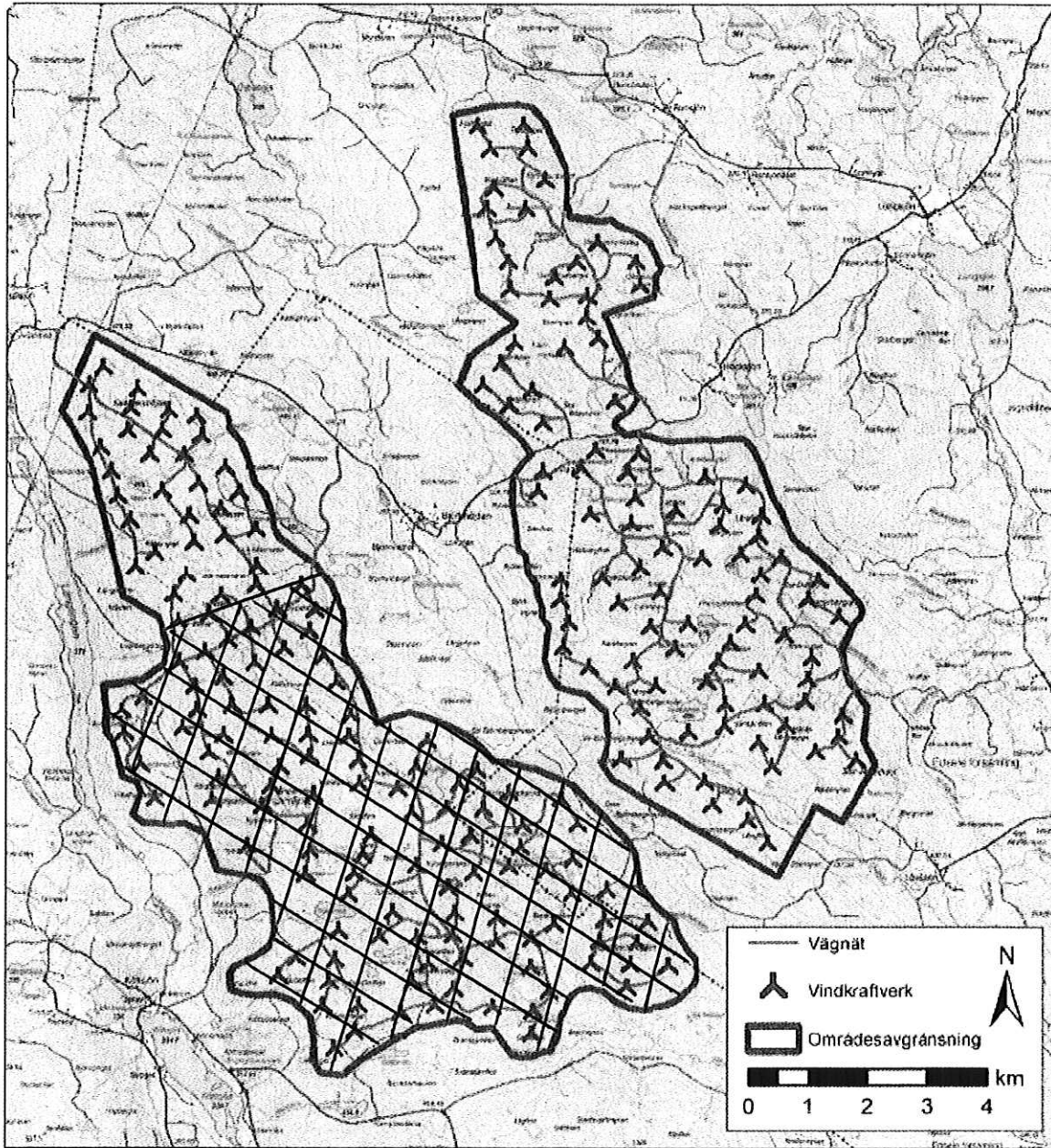
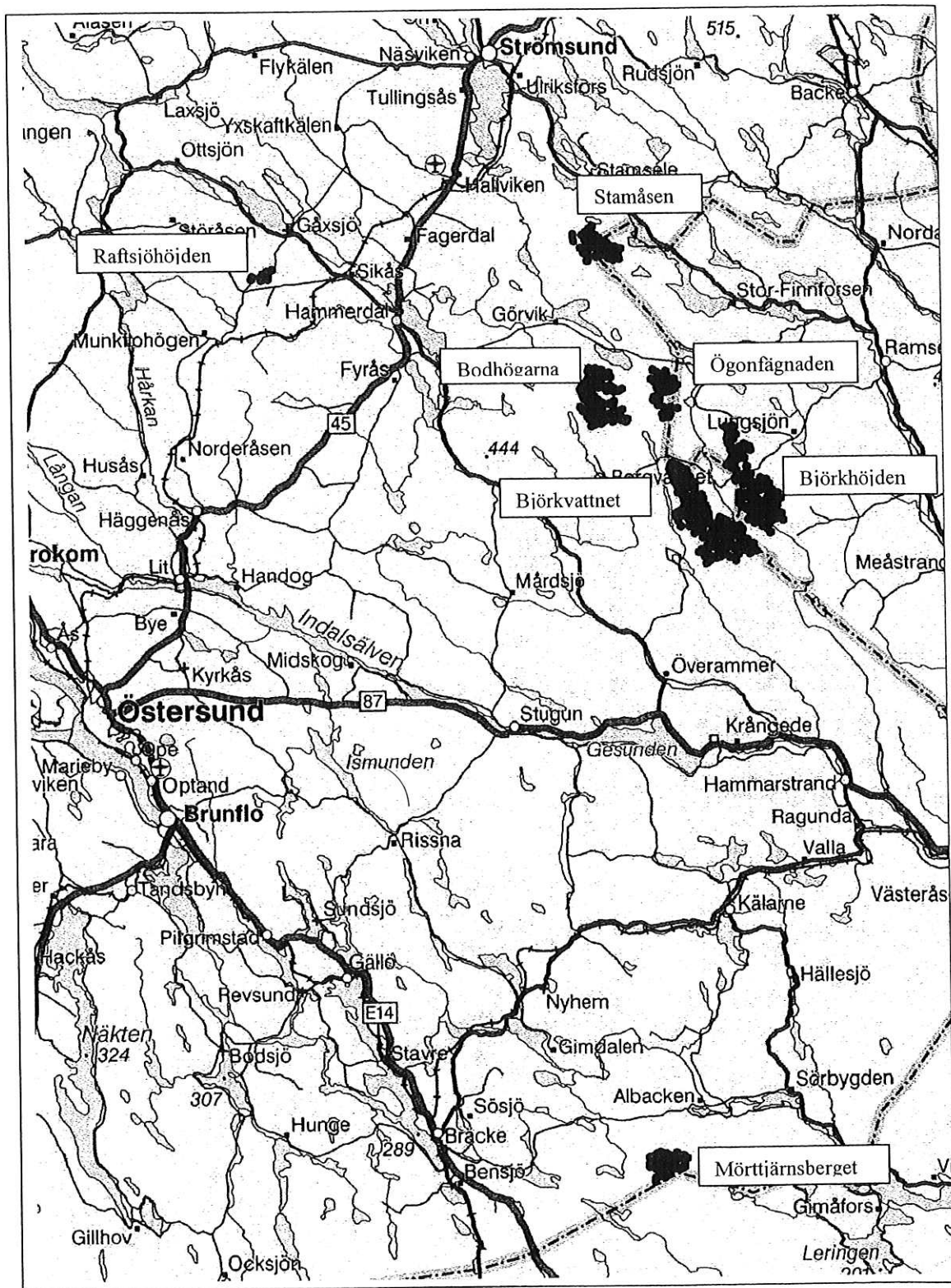
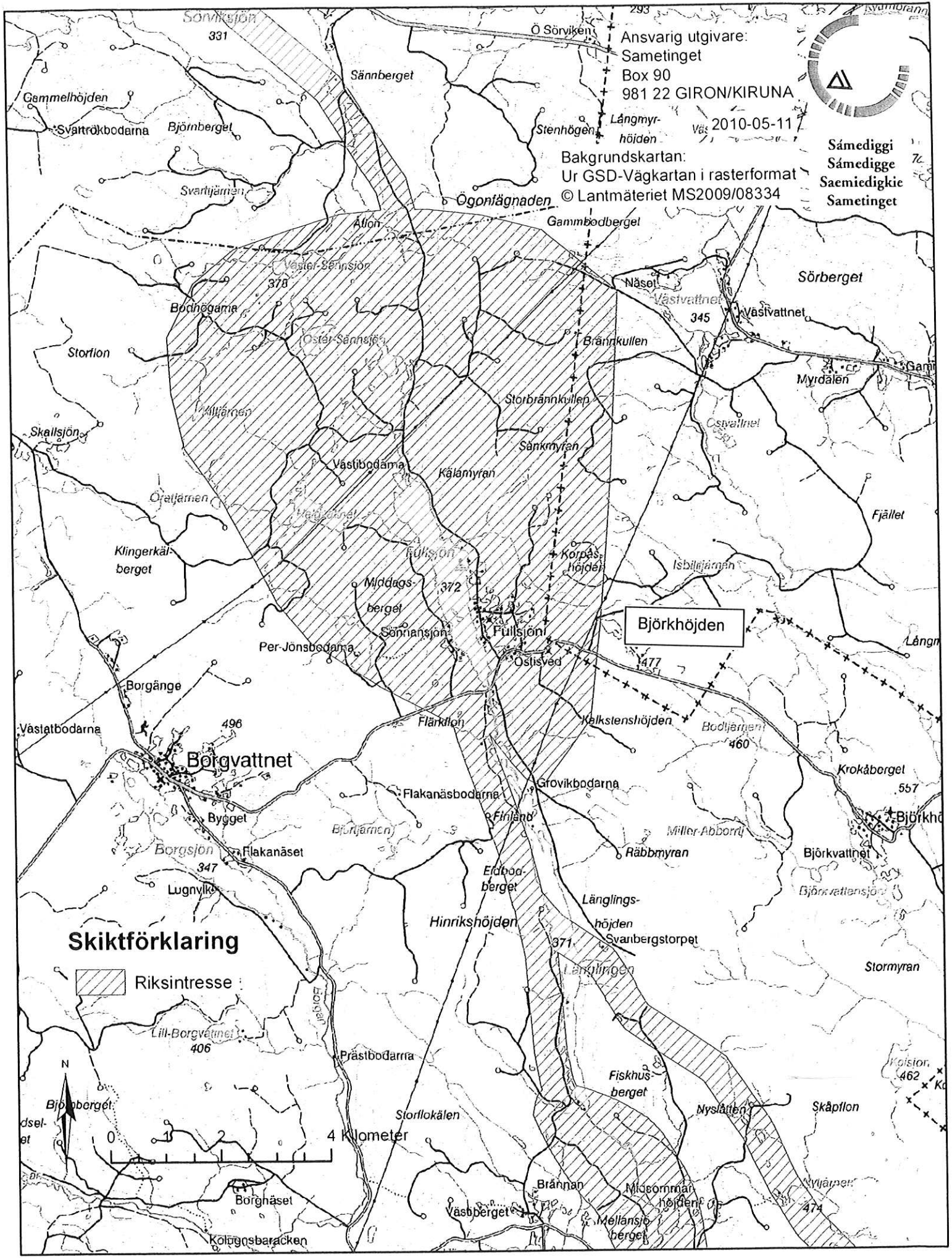

Bild 6. Vindkraftverk och vägnät inom vindparken.

Utredningsområdenas lokalisering, detalj.

Ansvarig utgivare:
 Sametinget
 Box 90
 981 22 GIRON/KIRUNA

Vät 2010-05-11

Bakgrundskartan:
 Ur GSD-Vägkartan i rasterformat
 © Lantmäteriet MS2009/08334

Sámediggi
 Sámedigge
 Saemiedigkie
 Sametinget

Björkhöjden

Skiftförklaring

 Riksintresse

N

0 4 Kilometer

ANVISNING FÖR ÖVERKLAGANDE - DOM I MILJÖMÅL

Den som vill överklaga miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till miljödomstolen.** Överklagandet prövas av Svea Hovrätt, Miljööverdomstolen.

Överklagandet ska ha kommit in till miljödomstolen **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

Har ena parten överklagat domen i rätt tid, får också motparten överklaga domen (s.k. **anslutningsöverklagande**) även om den vanliga tiden för överklagande har gått ut. Överklagandet ska också i detta fall skickas eller lämnas till miljödomstolen och måste ha kommit in till miljödomstolen **inom en vecka** från den i domen angivna sista dagen för överklagande. **Om det första överklagandet återkallas eller förfaller kan inte heller anslutningsöverklagandet prövas.**

För att ett överklagande ska kunna tas upp krävs att Miljööverdomstolen meddelar **prövningstillstånd**. Miljööverdomstolen lämnar prövningstillstånd om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas,
2. anledning förekommer till ändring i det slut som miljödomstolen har kommit till, eller
3. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står miljödomstolens avgörande fast. Det är därför

viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om

1. den dom som överklagas med angivande av miljödomstolens namn samt dag och nummer för domen,
2. parternas namn och hemvist och om möjligt deras postadresser, yrken, personnummer och telefonnummer, varvid parterna benämns klagande respektive motpart,
3. den ändring av miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
4. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende miljödomstolens dom enligt klagandens mening är oriktig,
5. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans/hennes ombud. Om klaganden anlitar ombud ska ombudet sända in fullmakt i original samt uppge namn, adress och telefonnummer.

Ytterligare upplysningar lämnas av miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.

Statkraft SCA Vind AB
851 88 Sundsvall

**Tillstånd till uppförande och drift av vindkraftsanläggning i området Björkhöjden-Björkvattnet, Sollefteå och Ragunda kommuner, Västernorrlands och Jämtlands län
SNI-kod 40.90**

BESLUT

Tillstånd

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Västernorrlands län lämnar Statkraft SCA Vind AB, org nr 556706-3507, (nedan Bolaget) tillstånd enligt miljöbalken att uppföra och driva gruppstation för vindkraft på fastigheterna Björkhöjden 1:15, Hocksjön 1:11, Hällåsen 1:13, Lövåsen 1:13, Rensjön 1:13, Björkvattnet 1:10, Halasjölandet 1:39, Köttsjön 1:10, Västra Björkhöjden 1:3 med flera i Sollefteå och Ragunda kommuner. Tillståndet omfattar en maximal uteffekt av högst 600 MW och maximalt 240 vindkraftverk.

Sökandens yrkanden i övrigt lämnas utan bifall. Jiingevaerie samebys yrkande om fortsatta utredningar lämnas utan bifall. I ärendet framförda yrkanden om ekonomisk ersättning avvisas.

Verkställighetsförordnande

Bolagets yrkande om verkställighetsförordnande bifalls avseende nedtagande av skog för anläggande av vägar, vägarbeten och anläggande av ett begränsat antal fundament.

Igångsättningstid

Detta tillstånd ska ha tagits i anspråk inom tre (3) år från den dag det vunnit laga kraft. Tas inte tillståndet i anspråk inom denna tid förfaller tillståndet.

Miljökonsekvensbeskrivning

Miljöprövningsdelegationen finner att miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven enligt 6 kapitlet miljöbalken.

Villkor för verksamheten

Allmänt villkor

1. Verksamheten ska bedrivas i överensstämmelse med vad Bolaget uppgivit eller åtagit sig i ansökan, tekniska beskrivningen, miljökonsekvensbeskrivningen, miljöprogrammet eller i övrigt åtagit sig i

ärendet.

Särskilda villkor

2. Bolaget ska ställa säkerhet för efterbehandling och andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda med 300 000 kr för varje vindkraftverk. Säkerhet ska ställas för vart och ett verk för sig men säkerheten ska kunna tas i anspråk för återställning av parken i dess helhet utan beloppsbegränsning till varje verk. Säkerheten ska ställas i form av pantförskrivning av medel på spärrat bankkonto eller borgensåtagande från kreditinrättning. Säkerheten ska ställas med lika stora delar tionde, femtonde och tjugonde året efter det att vindkraftsparken tagits i bruk.

Innan verkställighetsförordnandet tas i anspråk ska Bolaget ställa säkerhet med 1 500 000 kronor. Denna säkerhet ska gälla för tiden från det att verksamheten påbörjas intill dess tillståndet i dess helhet tagits i anspråk. Säkerheten får utgöras av pant eller borgen och ska prövas av miljöprövningsdelegationen.

3. Vindkraftverken får ha en navhöjd om högst 115 meter över marknivån och en rotordiameter om maximalt 115 meter.
4. Bolaget ska senast en (1) månad innan byggnads- och anläggningsarbeten påbörjas, lämna in en skriftlig arbets- och tidplan till tillsynsmyndigheten. Av planen ska de olika byggnads- och anläggningsmomenten ingå.
5. Senast tre (3) månader efter att tillståndet tagits i anspråk ska ett reviderat miljöprogram för verksamheten redovisas till tillsynsmyndigheten. Miljöprogrammet ska anpassas till fastställda villkor och vad som i övrigt framkommer i detta beslut. Det miljöprogram som bifogats ansökan ska gälla till dess att det reviderats.
6. Hindermarkering med ljusstråle från högintensivt ljus ska avskärmas så att det inte träffar markytan inom 5 kilometer från vindkraftverken. Bolaget ska i sina kontakter med Transportstyrelsen verka för en utformning av hindermarkeringen så att störningen på omgivningen minimeras. Reducering av ljusstyrka ska utföras i den utsträckning det är möjligt i enlighet med vid var tid gällande författning om hindermarkering. Blinkande ljus ska synkroniseras med andra vindkraftverk med blinkande ljus inom parken och där så är möjligt även med omkringliggande blinkande föremål.
7. Förslag till väg- och ledningsdragningar, placering av uppläggnings- och uppställningsytor samt byggande av teknikbyggnader med mera för vindkraftens behov ska föregås av samråd med berörd sameby. Förslaget ska lämnas till tillsynsmyndigheten för godkännande senast en (1) månad innan anläggningsarbetena påbörjas. Befintligt vägnät inom vindkraftsparken ska nyttjas i så stor utsträckning som möjligt.

8. Vägar, fundament, el- och teleledningar ska anläggas på ett sätt som i möjligaste mån begränsar skador på natur- och kulturvärden.
9. Under bygg- och återställningstiden ska buller från verksamheten begränsas så att det inte ger upphov till en högre ekvivalent ljudnivå vid bostads- eller fritidshus än:

60 dB (A) måndag – fredag kl 07.00 – 19.00
50 dB(A) måndag till lördag kl.19.00 – 22.00
45 dB(A) övrig tid.

Ekvivalentvärden ska beräknas för de tidsperioder som anges med undantag för nattvärden som ska beräknas per timme. Kontroll ska ske så snart det skett förändringar i verksamheten som kan påverka bullernivån eller om det framkommit berättigade klagomål från verksamheten.
10. Innan vindkraftanläggningen tas i drift ska Bolaget sätta upp varningsskyltar med information om risk för iskast och andra nedfallande föremål. Utformningen och placeringen ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten.
11. Under såväl anläggningstid som drifttid ska etableringsområdet hållas i ordnat skick och städad med avseende på byggnadsmaterial och avfall.
12. Markytor som nyttjas temporärt under anläggningstiden, såsom upplags- eller uppställningsplatser, ska återställas senast ett år efter det att vindkraftverken tagits i drift. Återställningen ska ske på ett sådant sätt att hänsyn tas till rennäringens behov och att vegetationen i möjligaste mån får samma funktion som innan verksamheten togs i drift.
13. När anläggningen eller etapper av anläggningen är uppförd ska vindkraftverkens exakta positioner redovisas till tillsynsmyndigheten.
14. Buller från verksamheten, efter det att vindkraftverken tagits i drift, ska begränsas så att det inte ger upphov till en högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostads- eller fritidshus än 40 dB(A). Kontroll ska ske så snart det skett förändringar i verksamheten som kan påverka bullernivån eller om det framkommit berättigade klagomål från verksamheten. Kontrollen ska ske genom beräkningar och mätningar. Vilken mätmetod som ska användas ska avgöras i samråd med tillsynsmyndigheten och framgå i kontrollprogrammet.
15. Faktisk skuggbildning från roterande vingar får inte överstiga 8 timmar per år eller 30 minuter per dag vid bostads- eller fritidshus i anslutning till störningskänslig plats. Om risk för sådant överstigande finns ska Bolaget vidta sådana åtgärder att villkorsvärdena kan innehållas.

16. Elledningar och ledningsstolpar ska utformas så att risken för kollision och strömgenomgång för fåglar minimeras.
17. Kemiska produkter och farligt avfall ska hanteras och förvaras så att spill eller läckage inte riskerar att förorena mark, ytvatten eller grundvatten.
18. Förslag på kontrollprogram ska senast tre (3) månader efter det att detta tillstånd tagits i anspråk inlämnas till tillsynsmyndigheten. Kontrollprogrammet ska åtminstone innehålla uppföljande studier av påverkan på rovfågel, studier av påverkan på rennäring under anläggnings- och driftfas enligt föreskrivna utredningsvillkor, samt vad Bolaget i övrigt har åtagit sig i ärendet.
19. Skriftlig anmälan, omfattande en arbets- och tidplan för återställning av området, ska göras till tillsynsmyndigheten senast 12 månader innan vindkraftverk (enstaka eller alla) permanent tas ur drift. Av anmälan ska även framgå vilka åtgärder som avses vidtas för att återställa området. Tillsynsmyndigheten ska godkänna anmälan innan åtgärderna påbörjas. Senast 24 månader efter respektive vindkraftverks nedmontering ska återställningen vara slutförd. Återställningsarbetet ska utföras efter samråd med markägare, berörda samebyar och tillsynsmyndighet.

Bemyndigande

Miljöprövningsdelegationen överlåter med stöd av 19 kap 5 § och 22 kap 25 § tredje stycket miljöbalken åt tillsynsmyndigheten att fastställa närmare villkor angående betongtillverkning och förstagningsbesiktning avseende buller när vindkraftverk tagits i drift.

Uppskjutna frågor och föreskrifter under en prövotid

Miljöprövningsdelegationen skjuter med stöd av 19 kap 5 § och 22 kap 27 § tredje stycket miljöbalken upp frågan om vilka slutliga villkor som ska gälla för att minimera påverkan på rennäring och rovfåglar.

U1. Frågan om vilka övriga slutliga villkor som ska gälla för rennäring

Bolaget ska under en prövotid kartlägga påverkan på rennäringen under anläggnings- respektive driftfas. Utredningen avseende påverkan på rennäringen under anläggnings- och driftfas ska redovisas till tillsynsmyndigheten 2 (två) respektive 4 (fyra) år efter att tillståndet har tagits i anspråk. Utredningen ska utmynna i förslag till skyddsåtgärder, kompensationsåtgärder och ytterligare villkor för att minimera störningar på rennäringen. Vad länsstyrelsen i Jämtlands län anfört i yttrande av den 24 november 2009 bör tas som utgångspunkt. Utredningen ska genomföras i samråd med tillsynsmyndigheten och berörda samebyar.

Kartläggningen av påverkan på rennäringen ska ske i samråd med berörda samebyar och tillsynsmyndigheten. Av utredningen ska särskilt framgå vilka

störningar på rennäringsområdet som konstaterats samt vilka förslag till kompensationsåtgärder, tillhandahållande av ersättningsmark etc, som kan föreskrivas.

U2. Frågan om vilka övriga slutliga villkor som ska gälla för rovfågel

Bolaget ska under en provotid kartlägga påverkan på rovfågel under anläggnings- och driftfas. Utredningen avseende rovfågel ska genomföras i samråd med expertis inom området och omfatta ytterligare inventeringar samt eftersök av kollisionsdödad fågel. Studierna ska påbörjas under första häckningssäsong för rovfågel efter att detta beslut har tagits i anspråk och redovisas till tillsynsmyndigheten årligen, senast i september samma år. Om studierna visar negativa effekter på rovfågel ska Bolaget lämna förslag på åtgärder och ytterligare villkor för att begränsa dessa. Redovisning av studierna ska ske årligen 5 år från och med att detta beslut tagits i anspråk om inte miljöprövningsdelegationen meddelar annat. Förslag på slutliga villkor med avseende på vad som framkommit ska redovisas senast 5 år efter att beslutet tagits i anspråk.

Utredningen ska också omfatta förslag på kompensationsåtgärder för att minska påverkan från vindkraftetableringen. Förslag på kompensationsåtgärder ska lämnas till tillståndsmyndigheten senast den 31 december 2010.

Prövotidsföreskrifter

Följande provisoriska föreskrifter ska gälla under provotiden och till dess miljöprövningsdelegationen beslutar annat:

P1. Bolaget ska senast den 1 september varje år kontakta berörda samebyar för att informera om vilka åtgärder som kommer att bedrivas under perioden 1 oktober till 30 april.

P2. Bolaget ska under den 1 oktober till den 30 april iaktta följande hänsyn, vilket ska ske i samråd med berörda samebyar;

- Vid byggnadsarbeten ska hänsyn tas i och i närheten av områden som är utpekade som känsliga för rennäringsområdet.
- I möjligaste mån undvika plogning av vägar inom parkerna och vid snötäcke i möjligaste mån använda terrängfordon när service sker inom parkerna.
- Vid behov ska vägar plogas som kan underlätta flyttning av ren inom parkerna.
- Vid risk för påkörning av ren på icke allmän väg ska transportarbetet tillfälligt avbrytas tills renarna lämnat vägområdet.
- Vid behov bidra med tillfällig stödutfodring i anläggningsskedet
- Större underhållsarbeten ska utföras koncentrerat i tid.

Vid anläggningsarbeten under hela året ska vegetationsskikt sparas så långt det är möjligt för att minimera förlusten av renbete.

P3. Vindkraftverk får inte etableras inom en utbredning av 750 meter åt vardera håll från den linje som utpekats som flyttled löpande genom Björkvattnets sydvästra del utan att flyttledens dragning först har ändrats i enlighet med 24 § 2

st rennäringslagen eller annan åtgärd eller kompensationsåtgärder som uppfyller att samma ändamål har åstadkommit.

P4. Vindkraftverk får inte placeras närmare än två (2) kilometer från boplatserna för kungsörn/fjällvråk i Björkvattnets västra del. Detta gäller således med undantag för det bo som är centralt beläget i parken där Bolagets åtagande om ett skyddsavstånd på 1 kilometer ska gälla.

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Samråd

Informationsmöte och inledande samrådsmöten med länsstyrelser och berörda kommuner hölls i december 2007. Fältbesök genomfördes med länsstyrelserna och berörda kommuner i februari 2008. I oktober 2008 hölls ett kompletterande samrådsmöte.

Samråd med särskilt berörda, markägare och allmänheten har hållits i februari, juli och oktober 2008. Samråd med Jiingevarie sameby genomfördes i februari och augusti 2008. Samrådsmöte med Raeditievarie sameby hölls i januari 2008. Samrådsmöte med Transportstyrelsen genomfördes i oktober 2008.

Möten med enskilda och övrigt särskilt berörda genomfördes i februari samt oktober 2008. Ett öppet samrådsmöte hölls i juli 2008. Kallelse till möten med enskilda och allmänhet har gjorts via direktutskick, annonsering i tidningar och lokala blad, annonsering på anslagstavlor och information på olika hemsidor.

Samråd via utskick har även gjorts till övriga myndigheter och organisationer.

Utöver nämnda samrådstillfällen har samråd med allmänheten och markägare hållits på informell basis genom telefonsamtal e-post och enstaka möten. Samebyarna har även inbjudits till öppna samrådsmöten.

Verksamheten är, enligt bilaga 1 till förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar, av den typ som alltid kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Ärendets handläggning

Tillståndsansökan med miljökonsekvensbeskrivning kom in till miljöprövningsdelegationen den 19 december 2008. Kompletteringar i ärendet begärdes den 5 mars, 15 maj, 28 augusti och den 15 september 2009 .

Tillståndsansökan med miljökonsekvensbeskrivning har kungjorts i Östersundsposten, Länsstidningen och Tidningen Ångermanland den 2 juni och den 18 september 2009. Handlingarna i ärendet har hållits tillgängliga för allmänheten i Ragunda respektive Sollefteå kommun samt på länsstyrelsen under tiden 2 juni till den 2 juli samt 18 september till den 9 oktober 2009.

Yttrande har kommit in från närboende och organisationer samt ett flertal myndigheter. Sökanden har beretts möjlighet att lämna synpunkter på de yttranden och remissvar som inkommit.

Offentligt sammanträde har hållits på Faxen i Ramsele den 1 september 2009.

Den 20 oktober hölls ett möte med berörda samebyar på länsstyrelsen i Jämtland. Efter detta möte inkom Jiingevaerie sameby med yttrande i ärendet som skickats för bemötande till Bolaget. Bolaget och länsstyrelsen i Jämtland har inkommit bemötande/yttrande med anledning av samebyns yttrande. Länsstyrelsen i Jämtlands yttrande har skickats för kännedom till Bolaget och samebyn vilka inkommit med bemötande av länsstyrelsens skrivelse.

Miljöprövningsdelegationen vid länsstyrelsen i Jämtlands län genom beslut den 2 december 2009 enligt 6b§ förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd överlämnat beslutandet i ärendet såvitt berör Jämtlands län till Miljöprövningsdelegationen i Västernorrland.

Ansökan med åtaganden och yrkanden

Bolagets yrkanden

Bolaget ansöker om tillstånd enligt miljöbalken till uppförande och drift av en gruppstation för vindkraft vid Björkhöjden-Björkvattnet, Sollefteå och Ragunda kommuner. Området framgår i bilaga A till tillståndsansökan och anläggningens maximala uteffekt är 600 MW. Vindparken omfattar maximalt 240 vindkraftverk.

Bolaget hemställer vidare att länsstyrelsen förordnar:

att tiden för igångsättande bestäms till sju år från det att tillståndsbeslutet har vunnit laga kraft och

att tillståndet, enligt 22 kap. 28 § 1 st miljöbalken, i begränsad omfattning, får tas i anspråk även om tillståndsbeslutet inte har vunnit laga kraft.

Ansökans omfattning

Ansökan omfattar anläggandet av tillfälliga och permanenta vägar, tillfälliga och permanenta uppställningsplatser för material/avfall, mobil betongstation, mobil kross uppförande av transformatorstation i parken uppförande av servicebyggnad, samt följdverksamheter såsom transporter till och från parken.

Ansökan omfattar inte täkter som kan behövas för uttag av ballastmaterial för vägar. Dessa kommer att prövas i separat ordning. Ansökan innefattar inte heller eventuell markavvattning eller annan verksamhet som kan vara prövningspliktig vattenverksamhet. Uppförande och drift av mätmaster omfattas inte av ansökan. Mätmasternas lokalisering kommer att prövas separat genom bygglov enligt plan- och bygglagen.

Strandskydd

Bolaget yrkar på att frågan om strandskydd prövas inom ramen för tillståndsansökan enligt 7 kap 17 § p. 2, 19 kap 3 § och 21 kap 3 § miljöbalken. Bolaget har redovisat vilka särskilda skäl som föreligger för att meddela strandskyddsdispens. Vilka vattenområden som kan beröras framgår av ansökan. Bolaget har även preciserat vilka försiktighetsmått som kommer att vidtas för att minimera påverkan. Det är utifrån dessa omständigheter möjligt att väga in betydelsen av de frågor som rör passage av vatten områden vid lokaliseringsprövningen enligt 2 kap. miljöbalken. När tillstånd har prövats gäller inte strandskyddet för tillståndsgiven verksamhet (7 kap.17 § p.2 miljöbalken) och frågan om strandskyddsdispens blir därefter inte aktuell.

Säkerhet

Bolaget föreslår i villkor 10 att tillståndshavaren ska inkomma med ett förslag till ekonomisk säkerhet inom 15 år från det att tillståndet tagits i anspråk. Bolaget har också föreslagit ett alternativt villkor avseende säkerhet, se nedan.

Förslag till villkor

Bolaget föreslår följande villkor för verksamheten

1. Om inte annat framgår av nedan givna villkor ska verksamheten bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad sökanden uppgivit eller åtagit sig i ansökan, tekniska beskrivningen och miljökonsekvensbeskrivningen.
2. Vindkraftverken får ha en navhöjd om högst 115 meter över mark och en rotordiameter om maximalt 115 meter.
3. Vindkraftverken ska ges en enhetlig och diskret utformning och färgsättning.
4. Vindkraftverken ska förses med hindermarkering enligt Tranportsstyrelsens anvisningar. Byggstart ska anmälas till Luftfartsstyrelsen senast 30 dagar innan respektive torn reses.
5. Hindermarkering med ljusstråle från högintensivt ljus ska avskärmas så att det inte träffar markytan vid bostadsbebyggelse inom 5 km från vindparkens område.
6. Tillståndshavaren ska beträffande närmare beskrivning av dragning och utformning av vägar och elkablar samråda med tillsynsmyndigheten och berörd kommun.
7. Innan vindkraftverken tas i drift ska varningsskyltar sättas upp med information om risk för nedfallande is. Utformningen och placeringen av skyltarna ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten.

8. Markytor som nyttjas temporärt under anläggningstiden, såsom upplag- eller uppställningsplatser, ska återställas efter det att verken tagits i drift.
9. Ekvivalent ljudnivå från vindkraftverken ska begränsas så att det utomhus vid permanent bostad inte överstiga 40 dB(A)
10. Befintliga uteplatser eller, om sådana saknas, ett område om 5x5 meter intill befintliga bostadshus får inte belastas med skugga från verkens roterande rotorblad under mer än åtta (8) timmar per kalenderår och 30 minuter per dag.
11. Tillståndshavaren ska till tillsynsmyndigheten inkomma med en beräkning av återställningskostnaden samt förslag till lämplig ekonomisk säkerhet inom 15 år från det att tillståndet togs i anspråk.
12. Innan driften av vindkraftverk avslutas ska tillståndshavaren meddela tillsynsmyndigheten härom. En plan för avveckling av den verksamhet som berörs ges in till tillsynsmyndigheten.
13. Tillståndshavaren ska under den 1 oktober till den 30 april i samråd med berörd sameby;
  - Ta hänsyn till områden som är utpekade som känsliga för rennäringen vid byggnadsarbeten i och i närheten av dessa områden.
  - I möjligaste mån undvika plogning av vägar inom parkerna och vid snötäcke använda terrängfordon när service sker inom parkerna.
  - Vid behov ploga vägar som kan underlätta flyttning av ren inom parker
  - Se till att personal som arbetar i parken har nödvändig utbildning för hur de bör agera om de möter renar.
14. Vindkraftverk får inte etableras inom den flyttled som löper genom Björkvattnets sydvästra del (såsom den har angivits i Bilaga C3 till ansökan) utan att flyttledens dragning först har ändrats i enlighet med 24§ 2 st. rennärlagen.

Kontrollprogram

Kontrollprogram ska lämnas in till tillsynsmyndigheten för godkännande senast tre (3) månader från det att tillståndet vunnit laga kraft. Kontrollprogrammet ska bl.a. omfatta kontroll av anläggningens påverkan på kungsörnsbeståndet i området enligt särskilt program.

Vidare ska programmet innehålla en uppföljning av hur rennäringen har påverkats av anläggningsarbetena. Utredningen som ska genomföras i samråd med berörd sameby, ska färdigställas och redovisas till tillsynsmyndigheten samt berörd sameby inom tre (3) år från det att tillståndet togs i anspråk. En uppföljande utredning ska även följa upp hur driften av vindkraftverken påverkar rennäringen. Utredningen, som ska genomföras i samråd med berörd sameby, ska färdigställas

och redovisas till tillsynsmyndigheten samt berörd sameby inom sju (7) år från det att tillståndet togs i anspråk.

Delegation

Statkraft SCA Vind AB hemställer att länsstyrelsen med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket jfr med 19 kap. 5 § miljöbalken överlåter åt tillsynsmyndigheten att för villkor 6, 8 och 11 (i tidigare förslag villkor nr 5, 7 och 10) meddela närmare villkor om försiktighetsmått och ekonomisk säkerhet vid behov.

Alternativt villkor till rennäringen

Alternativt föreslås att det fastställs en provotid, under vilken uppkomna konsekvenser för rennäringen vid driften av verken utreds. Bolaget ska vidare utreda möjliga skyddsåtgärder och kompensationsåtgärder för att minska eller begränsa uppkomna konsekvenser. Utredningen ska genomföras i samråd med berörd sameby. Bolaget ska redovisa utredningarna till tillståndsmyndigheten senast inom tre (3) år från det att tillståndet togs i anspråk.

Förslag till provotidsvillkor rennäring

Bolaget föreslår i bemötande av länsstyrelsen i Jämtlands yttrande som inkom 30 november 2009 ett provotidsvillkor med följande utformning:

Miljöprövningsdelegationen skjuter med stöd av 19 kap 5 § jämlikt 22 kap 27 § miljöbalken upp frågan om vilka slutliga villkor som ska gälla för möjliga skyddsåtgärder och kompensationsåtgärder för att minska eller begränsa negativa konsekvenser för berörd sameby.

Bolaget ska under provotiden i samråd med berörd sameby:

U1: Undersöka påverkan på rennäring under anläggnings- och driftfas

U2: Utredda möjligheterna och behovet av att genom ytterligare skydds- och kompensationsåtgärder minska konsekvenserna för rennäringen. Kostnaderna och nyttan av eventuella skyddsåtgärder ska redovisas.

Sökanden ska senast fem år efter det att tillståndet togs i anspråk redovisa resultatet av utredningarna samt lämna förslag till slutliga villkor.

Om det under provotiden visar sig att det finns ett behov av att vidta ytterligare åtgärder för att begränsa eller motverka påtagliga skador för rennäringen ska dessa åtgärder vidtas av Bolaget i samråd med berörd sameby. Vid tvist mellan Bolaget och sameby rörande behovet av sådana åtgärder ska frågan hänskjutas till tillsynsmyndigheten för avgörande.

Alternativt villkor för ekonomisk säkerhet

Att det fastställs en provotid enligt följande:

Tillståndshavaren ska till tillståndsmyndigheten inkomma med en beräkning av återställningskostnaden samt ett förslag till ekonomisk säkerhet inom 15 år från

det att tillståndet togs i anspråk och förslag till slutliga villkor för ekonomisk säkerhet.

Förslag till provotidsvillkor avseende hindermarkering

Miljöprövningsdelegationen uppskjuter med stöd av 22 kap 27 § miljöbalken under en provotid avgörandet av vilka slutliga villkor som ska gälla för hindermarkeringen.

Under provotiden ska Bolaget utreda hur hindermarkering uppfattas av närboende, samt i samråd med Transportstyrelsen utreda möjligheterna att inom ramen för tillämplig lagstiftning begränsa störningar för omgivningen så långt som möjligt (genom olika avskärmning m m)

Bolaget ska inom tre år från det att hindermarkering har uppförts redovisa resultaten av undersökningarna till miljöprövningsdelegationen samt lämna slutliga förslag till villkor. Under provotiden och fram till dess annat beslutats ska följande provisoriska föreskrift gälla.

P1. Hindermarkering med ljusstråle från högintensivt ljus ska avskärmas så att det inte träffar markytan vid bostadsbebyggelse inom 5 km från närmaste vindkraftverk.

BOLAGETS BESKRIVNING AV VERKSAMHETEN

Allmän orientering

Etableringsområdet för gruppstationen är beläget i Ragunda och Sollefteå kommuner i Jämtlands och Västernorrlands län. Närmaste bostadsbebyggelse ligger ca 500 meter från vindkraftparkens gräns i Lövberget, Midsommarhöjden, Groviksbodarna och Västra Björkhöjden. I Bolagets bemötande av inkomna yttranden framgår att avstånd till närmaste bostadshus alltid kommer att vara minst 1000 meter. Närmaste samlade bostadsbebyggelse ligger i Hocksjön, ca 1 km från vindparken, samt i Björkvattnet, Rensjön, Rensjönäset, Köttsjön och Fullsjön alla på ett avstånd om ca 2 km från vindkraftparken.

Den aktuella vindparken, Björkhöjden-Björkvattnet, utgör en del av Bolagets vindkraftssatsning. Ansökan omfattar tillstånd till uppförande och drift av en gruppstation av vindkraftverk med en total installerad effekt om 600 MW inom område om ca 96 km², se bilaga A. Antalet vindkraftverk inom parken kan variera beroende på installerad effekt och rotordiameter hos de vindkraftverk som väljs, men begränsas av den ansökta totala uteffekten för vindparken. Givet dessa variabler kan vindparken maximalt omfatta 240 vindkraftverk.

Området domineras av skogsmark med inslag av mindre sjöar, vattendrag och våtmarker. Omgivningarna är mycket glest befolkat med ett fåtal byar med enstaka bebyggelse. Området präglas av skogsbruk där kalhyggen är vanligt förekommande. Platsen för den planerade vindkraftparken har valts framför andra bra vindlägen främst eftersom den bedömts sakna större naturmiljövärden (och andra viktiga motstående intressen) och att tillåtligheten av projektet inte kan ifrågasättas. Likväl finns naturvärden på den skogsmark som utgör den planerade vindkraftparken.

Planbestämmelser

Det område som är aktuellt för vindkraftparken omfattas inte av detaljplan eller områdesbestämmelser.

Riksintressen och skyddade områden

Största delen av vindkraftparken Björkhöjden-Björkvattnet sammanfaller med ett riksintresseområde för vindkraft. Ett område vid Stor-Harrsjöflon har utpekats som riksintresse för naturvård. Ett område i sydvästra delen av området Björkvattnet har bedömts som riksintresse för rennäringen då det kan användas som flyttled. Den sökta verksamheten berör inte något Natura 2000-område eller områdesskydd enligt 7 kap. miljöbalken.

Teknisk beskrivning Vindkraftverken

Vindkraftverken kommer att ha en totalhöjd om 172,5 m, därav kommer navhöjden att vara högst 115 m och rotordiametern högst 115 m..

Transformatorerna kommer att placeras inne i vindkraftverken eller utanför i en transformatoriosk.

Fundament

Typ av fundament för varje vindkraftverk kommer att bestämmas i ett senare skede, bland annat på basis av resultaten av kommande geotekniska undersökningar, dock senast tre veckor innan byggstart av respektive fundament.

Kringanläggningar

Inom etableringsområdet kommer det att uppföras en servicebyggnad och avfallscentraler. Till servicebyggnaden kommer en avloppsanläggning att anslutas. Vid varje vindkraftverk och vid servicebyggnaden kommer en grusad permanent uppställningsplats att anläggas. Eventuellt kan ytterligare ytor vid respektive verk behöva avverkas tillfälligt. Dessa kommer att återplanteras med skog efter avslutande byggnationer. Bygglov för servicebyggnaden och tillstånd för avloppsanläggningen kommer att sökas hos kommunen.

En eller flera betongstationer kommer att behövas inom vindparken. På varje tillverkningsplats kommer det att lagras ballastmaterial i form av bergkross, naturgrus och cement. Vatten till betongtillverkningen tas via brunna eller körs in med lastbil. Det kan även bli aktuellt med en transportabel bergkross.

Anslutning till elnätet

Vindkraftverken kommer att kopplas samman med markförlagd elkabel. Kabeln förläggs så långt det är praktiskt möjligt och ekonomiskt rimligt att följa vägarna inom parken. Där flytande vägar ska användas kan kabeln inte förläggas i vägkroppen utan läggs i en separat kabelgrav. Kabelnätet samlas upp i en transformatorstation.

Vindparken kommer att anslutas till överliggande elnät i stamnätsstationen vid Storfinnforsen. Anslutningen kommer att ske i samordning med de andra parkerna

i närområdet, Bodhögarna och Ögonfågeln. En ny luftledning kommer att ta en ledningsgata i anspråk. En separat ansökan görs för denna anslutning.

Transportvägar

Under byggfasen kommer vägar att förläggas inom en ca 20 meter bred korridor fri från träd. Befintliga vägar kommer att förstärkas, kurvor rätas ut, branta krön och backar åtgärdas samt breddas till ca 5-6 m. Huvuddelen av de nya vägarna kommer att anläggas inom fastmarksområden. Vegetationsmassorna vid avtäckning läggs tillbaka som släntbegränsning med släntlutning 1:2.

Schaktmassorna i diken används som fyllnadslager i vägen. Geotekniska förstärkningsåtgärder kan bli aktuella vid passage av vattendrag. Vid passage av våtmarker och sumpskogar kommer vägarna så långt som möjligt att anläggas som "flytande". För flytande vägar läggs ett geonät direkt på befintlig mark, därefter fylls ett lager med krossmaterial följt av ytterligare ett lager geonät. Ovanpå det andra lagret läggs överbyggnaden i form av förstärkningslager, slitlager och bärlager.

Principer för passage och byggande över och i anslutning till sjöar och vattendrag samt vilka områden som ska undantas från vägdragningar redogörs i Miljöprogram för vindpark Björkhöjden-Björkvattnet, komplettering 2009-04-30.

Hinderbelysning

I en vindkraftpark med vindkraftverk högre än 150 meter skall samtliga verk som utgör vindkraftparkens yttre gräns markeras med högintensivt vitt blinkande ljus samt markeras med vit färg. Övriga verk ska markeras med vit färg samt förses med minst fast rött lågintensivt ljus. Hinderljuset placeras i den högsta fasta punkten på varje verk. Avskärmning ska göras inom en radie av 5 km till samlad bebyggelse. Under nattetid finns möjlighet att dimma ned ljusens styrka. Vid möte med Luftfartsstyrelsen har det framkommit att det finns möjlighet att inte behöva markera samtliga verk i yttergränsen.

Nedisning

Efter analys av befintliga mätmaster, utveckling av tekniken samt kostnader kommer sökanden att ta beslut om eventuella avisningssystem kommer att nyttjas inom aktuellt område eller i delar av området.

Mätmaster

Tillfälliga mätmaster kommer att sättas upp på ett antal turbinfundament. Inom vindparken Björkhöjden-Björkvattnet kommer även 2-5 stycken permanenta mätmaster att uppföras. Dessa består av fackverkskonstruktioner med samma höjd som vindkraftverkens navhöjd.

Underhåll och service

Vindkraftverken fjärrdriftövervakas från servicebyggnaden inom parken. Vid eventuella driftstörningar larmar datorn via telenätet till en driftcentral som ligger på annan plats. Vindkraftverken undersöks med korta regelbundna intervall. Större underhåll planeras till en gång per år.

Byggskedet

Markarbeten där befintliga anslutningsvägar förstärks och nya vägar och uppställningsplatser anläggs sker vanligen under barmarksperioden. Fundamenten gjuts i en fundamentgrop. Någon månad efter gjutning kan montage av torn och turbin påbörjas.

Massor

Massbalans eftersträvas inom etableringsområdet. Naturgrus och sand kommer att tas från befintliga täkter i närområdet utanför parken. Om ytterligare material behövs kommer det att tas från nya eller befintliga täkter inom närområdet. Alla vägar, uppställningsplatser och fundament bedöms kräva ca 650 000 m³ bergkross.

Avveckling och återställning

Vindkraftverkens livslängd beräknas till minst tjugofem år, varefter de demonteras för återvinning. Fundamenten avlägsnas ned till några decimeter under markytan eller fylls över och därefter återställs ytan. Bolaget föreslår att detta avgörs slutgiltigt i samband med avvecklingen. På körplaner och fundamentsytor återförs ett humustäcke. Transformator- och mätstationer tas bort och återvinns. Elkablar i mark lämnas kvar medan luftledningar monteras ned och återvinns.

Miljökonsekvensbeskrivning

Landskapsbild

Landskapet och landskapsbilden vid Björkhöjden-Björkvattnet har analyserats och värderats med avseende på den visuella påverkan på landskapsbilden och konsekvenserna för landskapsbilden som den planerade vindkraftsverken bedöms utgöra. En vindkraftsanläggning består av höga byggnadsverk och just storleken innebär en påtaglig påverkan på landskapsbilden. Hur vindkraftverken uppfattas är subjektivt. Vissa människor finner anläggningarna störande och fula medan andra tycker att vindkraftverken är vackra eller har en positiv inverkan på landskapsbilden eftersom de representerar positiva effekter för miljön. Synbarheten har analyserats främst utifrån siktanalyser, fotomontage, avstånd och i vilket väderstreck parken ligger i förhållande till den plats varifrån den betraktas. Konsekvenserna av en vindpark blir en stor visuell påverkan för den enskilde där verken syns tydligt och kommer nära.

Allra störst påverkan bedöms byn Björkvattnet få då den omges av parken åt flera håll. Även byarna Västiberget, Svedjan, Lungsjön, Rensjönäset bedöms få mycket stor påverkansgrad. Konsekvenserna blir som mest måttliga-stora på grund av den höga påverkan, men ur allmän synpunkt låga till mellanhöga landskapsbildsvärden. Det är platserna Björkvattnet, Rensjön och Rensjönäset som bedöms få störst konsekvenser för landskapsbilden tillsammans med Hocksjön, Svedjan och Västiberget. För Lungsjön bedöms konsekvenserna bli stora på grund av det större antalet bofasta.

Graden av påverkan för de flesta platserna ändras inte om samtliga parker som planeras av SSVAB anläggs i området. De platser som får mycket stor påverkan om alla parker byggs är Västibodarna, Fullsjön och Sunnansjön. För Näset och Tersjö ökar påverkansgraden från Medelstor till stor påverkan.

Vindparkens påverkan på landskapsbilden reduceras genom att vindkraftverken kommer att vara målade i en diskret vit färg och utformningen blir enhetlig utan logotyper eller reklam på vindkraftverken.

Omgivande parker

Inom eller i direkt anslutning till Bolagets områdesavgränsningar av parken Björkhöjden-Björkvattnet finns ytterligare exploatörer. En kontinuerlig dialog pågår för att få tillstånd gemensamma överenskommelser avseende placeringar av vindkraftverk för att inte störa varandras verksamheter.

Buller

Ett vindkraftverk har i huvudsak två olika ljudkällor. Dels uppkommer ljud från vindkraftverkets maskinhus och dels alstras ett aerodynamiskt ljud vid rotorbladens passage genom luften. Vid marknivå rakt under ett modernt vindkraftverk är ljudnivån ca 65 dBA. Detta ljud avtar med ökande avstånd från verket med 6 dBA per avståndsdubbling. Ljudberäkningar har genomförts vid Björkhöjden-Björkvattnet med den nordiska beräkningsmodellen Nord 2000. Inga bostadshus (permanenta bostäder eller fritidsbebyggelse) faller enligt beräkningarna inom gränsen för riktvärdet 40 dBA. Konsekvenserna av ljud från vindparken antas därför vara ringa och i första hand uppträda utomhus i parkens direkta närområde.

Under byggnationen av vindkraftparken ska mobil utrustning uppfylla bullerkraven i förordning (2001:1084) om buller från viss utomhusutrustning och bullerförhållandena inom anläggningsområdet ska utredas innan anläggningsarbetena. Vid transporter inom närområdet föreslås att trafikbuller från transporter till och från anläggningsområdet får uppgå till maximalt 65 dBA ekvivalentnivå utomhus vid störningskänslig bostad. Om överskridande sker ska boende erbjudas ersättningsbostad under anläggningskedet. I miljöplanen ska entreprenören visa hur riktvärden ska innehållas.

Skuggning och reflexer

Med aktuell utformning av parken, verkens höjd och placering kommer vindparken medföra att några bostadshus i området kan hamna över Boverkets riktlinjer för faktisk skuggtid. Det innebär att ytterligare justering kommer att göras i det fortsatta projekteringsarbetet för att riktlinjerna för skuggor inte ska överskridas. Inga konsekvenser avseende reflexer från vindkraftverken inom vindparken Björkhöjden-Björkvattnet väntas då verkens rotorblad kommer att vara antireflexbehandlade.

Kemikaliehantering och utsläpp till vatten

Läckage av kemikalier kan härröra från växellådor, styrsystem och vid uppställning av fordon. Läckage från växellådor och styrsystem leder till

omedelbart driftstopp och åtgärder. Saneringsmaterial för petroleumprodukter ska finnas vid varje vindkraftverk och i varje fordon. Uppställningsplatser för fordon och annan utrustning sker på täta hårdgjorda ytor. Tankar och fat ska regelbundet inspekteras. Oljeprodukter lagras i externt låst utrymme. Ytterligare principer för lagring och hantering av kemikalier finns i Bolagets miljöprogram. Vid läckage av kemikalier finns risk för att intilliggande mark och eventuellt grundvatten förorenas. Obevakad uppställning av maskiner eller behållare med kemikalier får ej ske närmare än 25 m från vattendrag eller diken. Risken för större läckage bedöms som liten eftersom verken är slutna system. Även risken för läckage från fordon bedöms som liten.

Utsläpp till luft

Under drifttiden genererar vindkraftparken transporter i form av service- och personaltransporter som ger utsläpp av koldioxid och andra miljöskadliga ämnen. Konsekvensen av vindparken kommer totalt sett att bli positiv ur miljösynpunkt vad avser luftutsläpp.

Olycksrisker

De risker som kan förekomma är främst isbildning, brandrisk, risk för att delar lossnar samt läckage av oljor eller andra kemikalier. För att minska dessa risker installeras övervakningslarm för isbildning och larmsystem för brand värmeutveckling etc. Verken kommer att förses med åskledare och vid mycket kraftig vind kommer vindkraftverken automatiskt att stängas av. Varningsskyltar kommer att sättas upp i området. Bolaget bedömer att risken för att människor ska skadas av nedfallande is och föremål är mycket liten.

Elektromagnetiska fält

Inga bostadshus finns inom parken och Bolaget gör bedömningen att inga risker förekommer vid uppförande av parken.

Naturmiljö

Vindparken berörs av ett riksintresse för naturvård, Stor-Harrsjöflon i Björkvattnets södra del. En naturvärdesinventering har utförts för att lokalisera värdefulla biotoper. Lägen för tilltänkta vägar och vindkraftsverk har också undersökts. Resultatet av naturinventeringen visar på tre områden med höga naturvärden, Tjärnmyrkullen, ett område söder om Helgamäsjärnen samt Duvknösen.

De största effekterna på faunan härrör sannolikt från mänsklig aktivitet. I uppbyggnadsskedet kommer störningen att vara som störst men även aktiviteterna under driftfasen har en påverkan. Vägar och öppna ytor kan utgöra barriärer och medför isolering. Området är troligen inte attraktivt för fladdermöss på grund av höjdläget och konsekvenserna bedöms därför bli små.

Vid den preliminära utformningen av parken anger bolaget att det har varit styrande att undvika vindkraftverk inom följande områden; Våtmarker av klass 1 och 2, naturvårdsobjekt av klass 1 och 2, biotopskydd och nyckelbiotoper samt platser med höga naturvärden som identifierats under naturinventeringen och som

enligt inventeringen bör undvikas. Vid lokalisering av vägar ska de områden som anges ovan undvikas. I det miljöprogram som bifogats ansökan framgår ytterligare miljöprinciper och riktlinjer som ska tillämpas av entreprenör och beställare under anläggningsfasen. Genom att identifiera värdefulla naturmiljöer inom parken och följa skyddsåtgärderna kommer påverkan på naturmiljön att minimeras till en sådan omfattning att konsekvenserna bedöms bli små till måttliga.

Fågelliv

För att skapa kunskapsunderlag för rovfågelförekomsten genomfördes en rovfågelinventering med tyngdpunkt på Kungsörn. Datainsamling genomfördes med olika metoder, kikarspaning, helikopterspaning och fältbesök.

Ett antal kungsörnsbon har listats i ansökan och tre revir har identifierats i området kring parkerna Stamåsen, Björkhöjden-Björkvattnet, Bodhögarna och Ögonfågeln. För området kring Björkhöjden-Björkvattnet har två boplatser för kungsörn och ett för fjällvråk identifierats. Kungsörnsboplatserna ligger på drygt 1 respektive 1,5 kilometers avstånd från vindparken. I hela området som inventerats kring SSVAB:s vindparker är tätheten mellan identifierade revir något lägre än på andra platser i närområdet. En kompletterande kungsörnsinventering gjordes i maj 2009. Resultatet från denna visar att inget av bona i Björkhöjden-Björkvattnet var använt. Av den framgår att 2009 var ett mycket dåligt häckningsresultat i hela Norrland.

Risken för påverkan på kungsörnarna består främst i kollisionen med rotorbladen. Den åtgärd som diskuteras är ett skyddsavstånd till boplatserna. Det finns dock bristfällig kunskap om vilket avstånd som ger önskat resultat. Bolaget menar att det inte alltid är bäst att sätta ett fast avstånd utan att avståndet bör utformas mer flexibelt. Bolaget har satt 1 kilometer som minsta avstånd till vindkraftverk i likhet med rekommendationen i Sollefteå och Ragunda kommuners fördjupade översiktsplaner och menar vidare att säkerheten inte skulle öka väsentligt i och med ett ökat skyddsavstånd. Bolaget bedömer även utifrån ett brett samhällsekonomiskt perspektiv att 1 kilometer är tillräckligt utrymme kring boplatserna.

Bolaget har redovisat alternativa layouter avseende avstånd på en respektive två kilometer från rovfågelbon i anslutning till Björkhöjden-Björkvattnet. Vid avstånd på en kilometer faller 6 verk bort och vid avstånd på två kilometer faller 28 verk bort. Detta är enligt Bolaget ett betydande bortfall för parkens totala ekonomi.

För att minimera störningar från arbeten och mänsklig närvaro under häckningstiden ska arbeten undvikas närmare än 500 meter till boplatser under januari till juli. Vid anläggande av skogsbilvägar är utgångspunkten att det ska vara ett skyddsavstånd på 500 meter som minimum och 200 meter vid avverkning av skog.

Frågan om alternativa bon har studerats men ingen lämplig alternativ boplatser för kungsörn har hittats i området kring Björkhöjden-Björkvattnet.

I det fortsatta arbetet kommer behov av åtgärder för att minska kollision med strömförande ledningar att utredas av ansvarig ledningsägare. Inom parken kommer ledningar att grävas ner och utanför parkerna kommer luftledningarna att vara utförda med hängisolatorer. Påflygningsrisken kvarstår men minskar genom utmärkning av faslinorna vid känsliga flygstråk.

Bolaget föreslår att det ska upprättas ett kontrollprogram för uppföljning av påverkan på kungsörnarna. Bolaget kommer även att vara med och samfinansiera ett forskningsprojekt på kungsörn som bedrivs inom ramen för Vindval. Bolaget bedömer sammanfattningsvis att kungsörnspopulationen i länet inte påverkas i en betydande omfattning.

Friluftsliv och turism

Friluftslivet inom parken består främst av jakt, fiske, och till viss del vandring och skoteråkning. Ett antal skoterleder finns inom parken. Inga intressen för fisket har registrerats.

Bolaget planerar att sätta upp informationstavlor om parken i området. Vindparken ökar infrastrukturen i området och därmed också tillgängligheten. Friluftslivet kommer att påverkas genom den förändrade landskapsbilden och en något ökad ljudnivå. Stammarna av vilt bedöms inte påverkas märkbart. Inga begränsningar av jakten kommer att införas däremot kan jaktupplevelsen påverkas och konsekvenserna för jakten inom området bedöms som små. Skoterlederna kan komma att flyttas något men konsekvenserna bedöms bli små.

Sammanfattningsvis bedöms konsekvenserna för friluftslivet och turismen bli små. För ett mindre antal personer kan konsekvenserna bli större om de upplever att det ursprungliga intrycket av naturmiljön går förlorat.

Kulturmiljö

Inget område av riksintresse för kulturmiljövården finns inom eller i närheten av den planerade vindparken. Inte heller några regionala områden utpekade som intressanta ur kulturmiljösynpunkt finns i den planerade anläggningens närhet.

En kulturhistorisk karakterisering utfördes under 2008. Under 2009 utfördes en arkeologisk utredning inför länsstyrelsens prövning enligt kulturminneslagen. Utredningen syftar till att säkerställa att inga forn- eller kulturlämningar skadas av de markarbeten som krävs för byggnation av vindkraftparkerna. Om ett fornminne påträffas under anläggningsarbetet avbryts detta omedelbart i den del av fornminnet som berörs. Anmälan av misstänkta fornminnen görs omgående till berörd länsstyrelse.

Eftersom hänsyn tas till kända lämningar inom området bedöms vindkraftanläggningen inte påverka kulturmiljön inom området. Bedömningen kan dock komma att ändras om fornlämningar påträffas under anläggningsarbetena.

Hinderbelysning

Hinderbelysningen kommer att påverka landskapsbilden främst när det är mörkt ute och vädret är klart. Beroende på i vilken omfattning som Transportstyrelsen beslutar att vindparken ska hindermarkeras kommer påverkan på landskapsbilden att vara stor till måttlig. Störningar för närboende består av det sken som uppstår nattetid kring parken. Det är främst det indirekta sken som uppstår genom reflexer mot himlen och molnen som kommer att vara märkbart. Genom att använda de möjligheter som finns att reglera ljusstyrka kan påverkan minskas. Ljuset ska dimmas på nattetid och avskärmning ska ske så att ljusstrålen inte träffar bostadsbebyggelse på närmare avstånd än 5 kilometer. Det blinkande ljuset bör enligt Transportstyrelsen synkroniseras.

Rennäring

I sydvästra delen området Björkvattnet finns en utpekad flyttled, klassad som riksintresse. Ett uppsamlingsområde tangeras väster om parken. Utanför vindparken finns ytterligare en parallell flyttled klassad som riksintresse. En flyttled korsar norra delen av området Björkhöjden och en flyttled passerar mellan Björkhöjden-Björkvattnet. Området Björkhöjden-Björkvattnet ligger inom Jiingevaries och Raeditievaries vinterbetesområde..

Vinterland finns i området som berör Jiingevarie sameby och inom detta vinterland finns även vinterland för Raeditivarie, Ohredahke och Jovnevarie samebyar. Jiingevarie sameby har uppgett att Björkhöjden ligger i södra delen av Halåns vinterbetes- och uppsamlingsområde.

Påverkan på vinterbetesmarken består av den avverkning och markberedning som sker vid anläggande av vindparken. Under byggtiden kan renarna störas av transporter och den ökade mänskliga närvaron vilket skulle kunna leda till att de undviker området och söker sig till andra områden. Detta skulle i sin tur kunna leda till att de söker sig till andra samebyars vinterbetesmarker. Ett ökat betestryck på ett mindre område kan också leda till minskad betestillgång.

Enligt Bolaget utgör vindparkens område en mycket begränsad del av det stora område inom vilket vinterbete bedrivs varför de negativa effekterna måste anses mycket begränsade. Byggtiden beräknas till 3-5 år. Då platserna för vinterbete varierar kommer samebyarna att ha behov av att utnyttja området under något av dessa år. Under vinterhalvåret kommer arbetet med byggnation av parken att vara något mindre intensivt och koncentreras till olika delar av parken. Utifrån detta bedöms påverkan på vinterbetet under byggtiden bli begränsad. En eventuell användning av flyttleden i sydvästra delen under byggtiden kan försvåras av transporter och ökad mänsklig närvaro.

Under drifttiden inträder mer stabila förhållanden. Konsekvenserna för renarna från mänsklig närvaro bedöms vara mycket ringa under vintertid. Till servicebyggnaden kommer vägen att vara plogad, övriga vägar plogas ej om det inte är nödvändigt. Om vägarna plogas finns risk för att de kan avvika från planerad färdriktning och renhjorden kan bli utspridd. En plogad väg som stämmer överrens med renarnas färdriktning kan innebära att flyttningsarbetet

underlättas. Studier har visat att renar troligen inte påverkas av vindkraftverken under drifttid. En placering av verk i närheten av flyttleden i sydvästra delen bör därför ej försvåra flyttning av renar.

Även under drifttiden kan betestillgången minska. Andelen mark som kommer att avverkas i parken och som utgör attraktiv betesmark kommer att vara mindre än 5 procent av parkens totala yta. Utifrån att parken utgör en liten del av ett större område där renskötsel sker bedöms påverkan på betestillgången som obetydlig. En överslagsberäkning utifrån att samtliga parker blir oanvändbara ger ett bortfall som motsvarar 0,8 procent av Jiingevaries vinterbetesmarker och ett direkt bortfall på 0,04 procent av vinterbetesmarkerna.

En möjlig säkerhetsrisk för renskötarna är fallande is och iskast. Verken kommer att utrustas med övervakningssystem och verken stannar vid registrerad obalans. Inga avspärningar kommer att finnas och samebyn kommer att kunna röra sig fritt i parken. Varningsskyltar kommer att sättas upp.

Bolaget bedömer sammanfattningsvis att det totala intrånget på rennäringsintresset är av begränsad omfattning. För att begränsa påverkan lämnas förslag till förebyggande åtgärder som omfattar;

- Information till samebyn om byggtider och undvikande av byggnadsarbete under vissa känsliga tider.
- Utbildning av driftpersonal
- Använda terrängfordon vintertid och undvika plogning om det ej behövs samt plogning lämpliga vägar om det underlättar flyttning
- Uppföljningsstudie för att studera renarnas beteende inom vindparken.

Bolaget har kompletterat ansökan med en rennäringsanalys och föreslagit särskilda villkor avseende rennäringen.

Socialkonsekvensbeskrivning

Till ansökningshandlingarna har bifogats en socialkonsekvensbeskrivning. Beskrivningen har upprättats i syfte att undersöka och identifiera vilka sociala konsekvenser som kan uppkomma till följd av projektet och att presentera åtgärder för att minimera oönskade effekter och maximera önskade effekter.

Påverkan på renar och renskötsel beskrivs i såväl direkt påverkan i form av till exempel fysiska landförluster och störning av betesron, tex av buller. Indirekt påverkan kan enligt beskrivningen uppkomma på grund av undvikelseffekter och kumulativ påverkan av en samlad intrångsbild. I beskrivningen anges möjliga konsekvenser av den ansökta etableringen i form av att sammanhängande renbetesmarker reduceras, renhjorden splittras, flyttleder skärs av, riksintresse för rennäringen påverkas, uppsamlingsland och bromsland försvinner, minskad betesro, försämrad hälsa hos renarna, ökat behov av utfodring, psykiska påfrestningar för medlemmarna i samebyn, ökade tunga transporter och förändringar i kulturlandskapet. I beskrivningen anges att de indirekta effekterna som kan uppkomma är ökade arbetsinsatser, försämrad lönsamhet, ökad risk för konflikter inom och mellan samebyar, påverkan på den samiska identiteten och

risk för att den samiska kulturen mattas av, förlorad traditionell kunskap, ökad risk för förslitningsskador och oro.

Övrig mark och vattenanvändning

Den dominerande markanvändningen är skogsbruk. Skogsägare måste ge sitt medgivande för uppförande av vindkraftverk. Vindparken ökar infrastrukturen och därmed tillgängligheten inom området. Det aktiva skogsbruket kommer att påverkas negativt framför allt av den permanenta avverkningen. Skog kommer emellertid att lämnas kvar vilket möjliggör fortsatt skogsbruk. Konsekvenserna för skogsbruket bedöms totalt som små.

Konkurrerande intressen

Då inga teleoperatörer har något att erinra gentemot den planerade vindparken bedöms inga konsekvenser för radiolänkstråk uppstå. Då Försvarmakten, Luftfartsverket och Luftfartsstyrelsen inte har något att erinra mot den planerade vindparken bedöms inga konsekvenser för försvarets eller luftfartens intressen uppstå.

Byggtiden

Byggtiden beräknas till 3 år. Sprängning samt fordon och maskiner kommer att orsaka temporära störningar i form av buller, damm, vibrationer samt utsläpp av avgaser. Vilt som normalt uppehåller sig inom området kan störas under byggtiden och då till viss del undvika området. Tillfälliga uppställningsplatser för baracker fordon etc kommer eventuellt att behöva uppföras. Eventuellt behöver också ytor utöver den permanenta uppställningsplatsen avverkas tillfälligt för att möjliggöra montering på marken.

Det material som uppstår vid sprängning kommer att användas som fyllnadsmaterial inom det egna anläggningsarbetet. Ingen sprängning kommer att utföras mellan kl. 19.00-07.00. Område där sprängning utförs ska vara försedd med täckning. Åtgärder ska vidtas för att undvika att stenscott når utanför anläggningsområdet. Kaststen som hamnar utanför anläggningsområdet kommer att avlägsnas.

För att minska buller från byggverksamheten kommer vindkraftverken att byggas med bästa möjliga teknik. För att begränsa eventuella konsekvenser för dem som uppehåller sig i området kommer samebyn informeras om byggtider och hänsyn tas vid byggnadsarbeten. Dialog kommer att föras med berörda jaktlag. Ytor som avverkas i samband med montering kommer att återplanteras inom ett år efter att anläggningen färdigställts. Förvaring av kemikalier kommer att ske på en tät och invallad yta utan brunn. Sammantaget bedöms konsekvenserna under byggtiden bli måttliga och under en begränsad tid.

Hushållning med naturresurser

De material som vindkraftverken byggs av består av ändliga resurser men av sådana slag att de i stort sett går att återanvända till hundra procent. El producerad med förnybara energikällor, såsom vindkraft, ersätter främst el som produceras med fossila bränslen. Vinden förbrukas inte av vindkraftverken och till skillnad från exempelvis biobränslen finns ingen konkurrens om energikällan. I de flesta

fall konkurrerar vindkraften inte heller med andra resurser eller intressen som skogsbruk, jakt eller fiske. Bolaget kommer att hushålla med berg- och grusmaterial samt sand. Man eftersträvar massbalans inom etableringsområdet genom att befintliga schaktmassor återanvänds i största möjliga mån.

Miljömål och miljö kvalitetsnormer

Vindkraftparken i Björkhöjden-Björkvattnet kommer inte att motverka några av de regionala miljömålen utan bidra till måluppfyllelse av vissa av miljömålen. För ett par av miljömålen kommer det krävas planering för att vindkraftanläggningen inte ska stå i konflikt med målen. Vindkraft bidrar inte till att miljö kvalitetsnormer för luft eller vatten kommer att överskridas.

Hänsynsreglerna

Bolaget anser att de uppfyller samtliga hänsynsregler i och med att de visar att de förpliktelser och krav som kan ställas på verksamheten iakttas och uppfylls.

Alternativ lokalisering

I ett första steg identifierade bolaget 19 områden, inom Västernorrlands och Jämtlands län, där förutsättningarna för vindkraftutbyggnad var goda. Områdena rangordnades utifrån vindförhållanden, miljöhänsyn, isproblem, närhet till befintlig elledning/ställverk, Natura 2000-områden, naturreservat, riksintressen, närhet till bebyggelse, påverkan på landskapsbilden och kulturlandskapet, samt påverkan från buller och skuggning. Efter hand sållades vissa platser bort. Sammantaget gjordes bedömningen att av studerade alternativa lokaliseringar fanns inte några bättre alternativ till vindkraftetableringen än den på bland annat Björkhöjden-Björkvattnet.

Alternativa utformningar

De alternativa utformningarna består av olika utformningar vindkraftverken, dvs effekt och medföljande storleksförhållanden. Vindkraftverken kommer att väljas så nära byggstart som möjligt. Beroende på vindförhållanden varierar effekt, navhöjd och rotordiameter. Utifrån vilken typ av vindkraftverk som väljs kommer man sedan att optimera antalet verk inom parken. En större rotordiameter innebär att verken placeras med längre avstånd mellan varandra, resultatet blir färre verk inom ett specifikt område.

Eftersom anläggningen är optimerad/samlad bedöms inte en minskning av antalet verk ge någon betydande förändring av den visuella påverkan.

Under processens gång har utformningen av parken reviderats i ett antal steg utifrån vindmätningar, identifierade intressen för naturmiljö, rovfåglar, kulturmiljö m m.

Nollalternativet

Nollalternativet innebär att den planerade vindparken Björkhöjden-Björkvattnet inte byggs. Den energimängd som vindkraftparken skulle producerat måste produceras på annat sätt. Om energin ska produceras på annat sätt kommer det att ge upphov till negativa miljökonsekvenser till följd av ökade utsläpp till luft och vatten. Nollalternativet innebär också att de miljökonsekvenser som vindparken

skulle innebära uteblir. Det medför exempelvis att landskapsbilden förblir opåverkad och ingen exploatering av natur- och kulturmiljö sker.

INKOMNA YTTRANDEN

Nedan följer en sammanfattning av inkomna synpunkter i ärendet.

Kommunernas tillstyrkan

De av ärendet berörda kommunerna Ragunda och Sollefteå kommuner har genom kommunfullmäktigebeslut 7 oktober 2009 respektive 22 juni 2009 tillstyrkt etableringen.

Sollefteå, samhällsbyggnadsnämnden

Samhällsbyggnadsnämnden i Sollefteå kommun har yttrat sig i ärendet dels i juni dels i oktober 2009. Av yttrandena framgår bland annat följande.

Samhällsbyggnadsnämnden anser att kommunens vindkraftplans riktlinje om 1000 meter från bostads- och fritidshus ska innehållas. Nämnden förespråkar vidare ett villkor avseende riktvärden för skuggning.

Samhällsbyggnadsnämnden förordar att ett restriktivitetsområde införs i området så att närboende inte besväras av högintensiv hinderbelysning och råder Bolaget att undersöka behovet av avskärmning vid samlad bebyggelse i enlighet med föreskrift LFS 2008:47.

Samhällsbyggnadsnämnden menar att redovisningen av omgivande planerade parker delvis är felaktig och anser att det är viktigt för den samlade bedömningen att effekten av alla planerade vindkraftverk blir tydlig.

Samhällsbyggnadsnämnden anser att effekterna på rovfåglar är generellt hållna och består av antaganden utan referenser. Samhällsbyggnadsnämnden menar vidare att det är fullt möjligt med en alternativ utformning där verk plockas bort för att öka skyddsavståndet till örnböna. Nämnden anser att försiktighetsprincipen bör gälla och att fortsatta studier får visa om det är möjligt att i ett senare skede minska skyddsavståndet. Mot bakgrund av de förhållanden som råder i området med fler planerade parker bör ett villkor formuleras som innebär ett skyddsavstånd till örnböna på två kilometer. Uppföljning och kontroll av påverkan ska finnas med i kontrollprogrammet.

Samhällsbyggnadsnämnden föreslår ett antal villkor bl a avseende uppdatering av miljöprogrammet, damning och vibrationer, buller vid transporter, skogsområden med höga naturvärden.

I det yttrande som inkom i oktober ser samhällsbyggnadsnämnden positivt på de villkorsändringar som föreslås. När det gäller utredningstider i kontrollprogram respektive det alternativa villkoret ställer nämnden frågan om dessa inte bör vara desamma. Utredningstiderna bör fastställas i samråd med samebyarna.

Samhällsbyggnadsnämnden anser att de högentensiva vita blinkande ljusen bör synkroniseras inom parken och mellan angränsande parker.

Ragunda, Bygg- och miljönämnden

Yttrande från bygg- och miljönämnden i Ragunda inkom 29 juni 2009. Nämnden ansåg då att ansökan och miljökonsekvensbeskrivning var så bristfällig att nämnden inte kunde ta ställning till tillåtlighetsfrågan. Nämnden anförde vidare att miljöprövningsdelegationen bör belysa alternativt lämna villkor om kompensation för intrång och skada enligt miljöbalken, att förslaget till villkor avseende skuggor bör kompletteras med dagvärde på max 30 minuter per dag, att bullervillkoret även bör omfatta fritidsboende samt att inlämnade kompletteringar ska inarbetas i ansökan. Nämnden påtalar också att omgivningspåverkan bedöms bli mycket stor med den hinderbelysning som krävs med verk på en totalhöjd över 150 meter.

Av det yttrande som inkom 14 oktober 2009 framgår att nämnden bedömer att etableringen på grund av antalet verk samt ljus från hinderbelysningen kommer att orsaka mycket stor omgivningspåverkan på landskapsbilden.

Bygg- och miljönämnden anser därför att ett provisoriskt villkor avseende hinderbelysningen bör lämnas under en tid av tre år samt att ett provotidsvillkor sätts på tre år för att utreda skydds- och kompensationsåtgärder för att minska eller begränsa uppkomna störningar och negativa konsekvenser.

Räddningstjänsten Höga Kusten Ådalen

Räddningstjänsten har inget att erinra ur miljösynpunkt. Vad gäller tillgänglighet, tillträde och eventuella risker för människor och miljö avvaktar räddningstjänsten brandskyddsdokumentation innan yttrande.

Energimyndigheten

Generellt betonar Energimyndigheten vikten av regeringens uttalande om utbyggnad och planeringsramen för vindkraft. Mot bakgrund av detta anser myndigheten att vindbruk är ett nationellt intresse som måste få tillgång till mark- och vattenområden. Vindbruk måste få synas samtidigt som etableringen ska ske i balans med andra intressen.

Energimyndigheten konstaterar att de aktuella parkerna till stor del projekteras inom det område som utpekats som riksintresse för vindbruk och att konkurrerande intressen förefaller få inom närområdet. Riskerna för negativ påverkan på omgivning eller naturmiljö får betraktas som små. Myndigheten ser positivt på projektet.

Sametinget

Sametinget inkom med yttrande i ärendet den 6 juli 2009 och den 3 november 2009. I yttrandet i juli framförs att sametinget saknar socioekonomiska analyser och sociala konsekvensbeskrivningar. Bolaget måste föra en dialog med samebyarna om rennäringens intressen och de sociala konsekvenserna för samebyarna ser innan något tillstånd kan beviljas. Konsekvenserna för rennäringen av en etablering är långt mer än habitatförluster och minskad

betesareal. Sametinget anser att en utbyggnad kan genomföras endast om konsekvensanalyser beaktas genom såväl miljömässiga som socioekonomiska faktorer.

I yttrandet i november framför sametinget att berörd samebys åsikter om etableringar och exploateringar som försvårar renskötseln ska respekteras. Det är viktigt att exploitören har samråd med berörda samebyar och att samerna har rätt att påverka användningen av sina marker. Sametinget anser att de som bäst kan avgöra när exploateringar påtagligt försvårar rennäringens bedrivande är samerna själva. Att områden är utpekade som riksintresse för rennäringen visar att rennäringen är viktig för Sverige och för den samiska kulturen. Sametinget anser att länsstyrelsen i sin prövning mellan riksintressen bör tillse att rennäringen ska kunna existera vidare och inte påtagligt försvåras trots det nationellt ekonomiska intresse som finns för vindkraften.

Fiskeriverket

Fiskeriverket anser att broar alternativt valvtrummor bör användas i första hand vid nybyggnation eller utbyte av vägtrummor. Försiktighetsåtgärder bör vidtas för att minska risken för påverkan på vattenområden vid förläggning av kablar. Aktsamhet bör visas för att minska risken att oljor och andra farliga ämnen spills.

Transportstyrelsen, luftfartsavdelningen

Åre-Östersunds flygplats är av riksintresse för luftfarten.

Transportstyrelsen, luftfartsavdelningen, bedömer att ansökan inte påverkar flygplatsområdets omgivande influensområden och har inget att invända.

Transportstyrelsen nämner dock att vindkraft i skogsmiljö kan försvåra skogsbrandsbekämpning, sjö- och våtmarkskalkning samt skogsgödsling.

Svenska kraftnät

Svenska kraftnät betonar vikten av säkerhetsavstånd mellan vindkraftverk och kraftledningar.

Länsstyrelsen Jämtland

Länsstyrelsen i Jämtland tillstyrker tillståndsansökan. Länsstyrelsen anser att tillståndet bör förenas med villkor avseende igångsättningstid, tidsbegränsning på 30 år, ekonomisk säkerhet med belopp för vart och ett av verken. I beslutet ska preciseras vad som menas med att tillståndet tagits i anspråk. Länsstyrelsen i Jämtland anser också att villkor bör föreskrivas så att placering av vindkraftverk sker så att en vindkraftfri zon med utblick från byn Björkvattnet skapas. Där konflikt föreligger mellan etableringen och fornlämningar inom området Björkvattnet ska villkor upprättas till skydd för dessa i enlighet med vad som anges i kulturmiljöutredningen. Särskild hänsyn tas till Länglingsån och vid återställning ska kablar grävas upp.

Länsstyrelsen anser vidare att särskild hänsyn ska tas till samebyns aktiviteter, att placering av verk och vägar ska ske i samråd med samebyn och att skyddsavstånd ska anges mellan verk och flyttleder och uppsamlingsområden.

Rennäringsfunktionen vid länsstyrelsen i Jämtland har i yttrande daterat den 24 november 2009 framfört att rennäringen kommer att påverkas negativt av en etablering. Länsstyrelsen i Jämtland redogör emellertid för ett förslag, som ska ha

diskuterats med Jiingevaerie sameby, för att kunna fortsätta nyttja vinterbetet söder om Björkvattnet. Förslaget innebär bland annat uppförande av särskilda hägn och utfodringsanläggningar. Länsstyrelsen i Jämtlands län menar att man genom, villkor, försiktighetsmått och kompensationsåtgärder kan skapa förutsättningar för fortsatt rennäringens verksamhet och som innebär att de båda riksintressena är förenliga.

Länsstyrelsen Västerbotten

Länsstyrelsen i Västerbotten har inget att erinra mot att tillstånd beviljas.

Skogsstyrelsen

Skogsstyrelsen ser positivt på det hänsynstagande till våtmarker, naturvårdsobjekt m m som redovisas i miljökonsekvensbeskrivningen vid uppförande av vindkraftverk och vid vägbyggnation. Skogsstyrelsen rekommenderar att avverkning eller körning i sumpskogar och våtmarker ska undvikas men att anpassningen med flytande vägar där alternativ saknas är godtagbar. Under förutsättning att den hänsyn som normalt tas vid förnygringsavverkningar tas ser Skogsstyrelsen inga hinder för att använda skogsmark vid anläggningarna.

Vägverket

Vägverket vill uppmärksamma Bolaget på att tidigt i planeringen söka dispens för de planerade transporterna. Transporterna kan eventuellt behöva styras i tid per dygn och årstid. Vägverket anser vidare att det bör framgå vilka allmänna och enskilda vägar som berörs av åtgärder.

Kostnader förknippade med tillfälliga anordningar får transportören stå för. Skyddsavstånd mellan vägområde och vindkraftverk ska vara minst verkens totalhöjd. Vissa åtgärder kräver tillstånd enligt väglagen.

Riksantikvarieämbetet

Riksantikvarieämbetet konstaterar att beskrivningar finns avseende kulturmiljöer och att forn- och kulturlämningarna är få och kan undvikas.

Jiingevaerie sameby

Jiingevaerie sameby inkom med yttrande i ärendet 22 oktober 2009. Samebyn bestrider att de planerade vindkraftprojekten i området genomförs. Samebyn anser att det innebär en väsentlig påverkan på rennäringen och att en undvikelseeffekt om 5-10 kilometer kommer att uppstå kring vindparken och hänvisar till studier där undvikelseeffekter har iakttagits. I andra hand anser samebyn att tillståndet ska förenas med ytterligare villkor till skydd för samebyns rennäring vilka föreslås i yttrandet. De föreslagna villkoren omfattar bland annat en analys för att fastställa samebyns kostnader under ett normalår för att senare kunna visa vilka merkostnader som uppstår. Samebyn föreslår också villkor för ersättning för merkostnader i samband med flytt förbi områdena, vid uppsamling om renar förvillar sig i området samt merkostnader för bevakning och samling av renarna på grund av störningar i området. Villkor föreslås också för ersättning vid skador till följd av nedfallande is eller vid transporter till verken samt kostnader vid anläggandet av nya renskötselplanläggningar. Villkor föreslås vidare avseende skyddsavstånd till flyttleder och uppsamlingsland. När det gäller Halåns

vinterbetesgrupp föreslås att sökanden ska bekosta utfodring under anläggning, nedmonterig och driftfas. Samebyn föreslår också ändring av/tillägg till de villkor Bolaget föreslagit avseende hinderbelysning, dragning av vägar och elkablar, återställning, buller och tid för hänsynstagande vid byggnadsarbeten. Samebyn anser att det är för sent att utreda uppkomna konsekvenser av vindkraften när verken tagits i drift i enlighet med vad som anges i Bolagets alternativa villkor rörande rennärigen.

Samebyn motsätter sig att miljöprövningsdelegationen meddelar verkställighetsförordnande och anger skäl för detta. Samebyn anser inte att det finns något skäl att tillståndet ska beviljas för en längre tid än 30 år. Samebyn föreslår vidare att sökanden ska komplettera sin ansökan med ett antal utredningar bland annat avseende påverkan på rennärigen från anläggning, nedmontering och drift av verken.

I yttrande som inkom den 1 december 2009 menar samebyn att merparten av de studier som hänvisas till i tidigare yttrande är utförda i Skandinavien. Samebyn instämmer i att det saknas tillfredsställande forskning men att man kan dra långtgående slutsatser utifrån de studier som gjorts samt att försiktighetsprincipen ska gälla. Samebyn framhåller att de inte delar uppfattningen som framförs i länsstyrelsen i Jämtlands yttrande från den 24 november 2009 att det genom investeringar och åtgärder går att skapa förutsättningar för att bedriva rennäring samtidigt som området exploateras för vindbruk. Samebyn vidhåller sin uppfattning att de båda riksintressena inte är möjliga att förena och att Bolaget inte ska beviljas tillstånd. Det yttrande som länsstyrelsen i Jämtland skickat till miljöprövningsdelegationen föranleder inte några förändringar i samebyns inställning till verksamheten.

Sollefteå Naturskyddsförening och länsförbundet Västernorrland

Generellt är Naturskyddsföreningen positivt inställd till vindkraft som en förnybar energikälla. Med tanke på de stora ytor som tas i anspråk är det dock viktigt att se till totaleffekten. Om inte tillräcklig miljöhänsyn tas kan konsekvenserna för den biologiska mångfalden bli förödande. Den ökade tillgängligheten kan också leda till storskalig avverkning. Grumling ska inte få förekomma.

Naturskyddsföreningen anser att 2 kilometer till rovfågelbon ska vara minsta skyddsavstånd och även om detta avstånd lämnas ska bona inte få inringas av vindkraftverk. De skyddsavstånd vid häckning på 500 meter vid arbeten resp. 200 meter vid skogsavverkning anser SNF vara otillräckliga.

Ångermanlands ornitologiska och Jämtlands ornitologiska föreningar

Ångermanlands och Jämtlands Ornitologiska Föreningar inkom med ett gemensamt yttrande i ärendet daterat den 27 mars 2009. Ångermanlands Ornitologiska Förening inkom med ytterligare yttranden i ärendet i juli respektive oktober. Yttrandena sammanfattas enligt följande:

Det är viktigt att lokalisering sker så att skador på fågellivet undviks eller minimeras. Bolaget har inte redovisat några alternativa lokaliseringar för att

undvika konflikt med kungsörn. Det finns inte några underlag som styrker Bolagets allmänna ordalag om att vindkraftetableringen inte bedöms orsaka någon negativ påverkan på fåglar och djur i området. Förutom risk för kollisioner finns också risker med att örnarna tappar stora delar av sitt revir- och födosöksområde samt att det sker en habitatsförlust för örnarna.

Naturvärdesinventeringen som gjorts är inte heltäckande och flera hänsynskrävande fågelarter kan förekomma. Ångermanlands Ornitologiska Förenings bedömning är att ett 30-tal arter i bilaga 1 till fågeldirektivet kan förekomma.

Ångermanlands Ornitologiska Förening yrkar i yttrandena som inkom i juli och oktober att miljöprövningsdelegationen ställer krav avseende skyddsavstånd, kompensationsåtgärder, förstärkning av skyddet på SCA-mark inom 20 kilometer från vindparken, kontrollprogram, uppföljande studier, begränsningar i drifttid samt krav på bästa teknik.

I yttrandet som inkom i oktober vidhåller Ångermanlands Ornitologiska Förening att skyddsavstånd på 1 kilometer är för litet. Ångermanlands Ornitologiska Förening anser att lokaliseringsprincipen och försiktighetsprincipen är åsidosatta i ansökan. Föreningen är oroad över Bolagets avståndshänsyn till örnböns och att dessa kommer att vara normgivande vid framtida exploateringar.

Förenade Vindbyar

Föreningen anholder om att länsstyrelsen beaktar de intrångseffekter som lokalbygderna kommer att drabbas av under anläggnings respektive driftsförhållanden. Intrångseffekterna måste kartläggas, definieras och kostnadsättas innan slutgiltiga avtal träffas mellan exploatörerna Företag som upplevs orättvisa får inte nonchaleras. Föreningen menar vidare att de bygdemedel som kommunerna sannolikt kommer att arbeta för inte får favorisera tätortsutvecklingen utan bör i stället komma den närmaste lokalbefolkningen till godo. Föreningen har också yttrat sig angående hinderbelysningen och förändringen av skogslandskapet och dess påverkan på boendemiljön. Synpunkter framförs också avseende bredband samt vägarna och trafiksituationen då transporterna ska samsas med annan trafik, t ex pendlare och skolskjutsar.

Jägareförbundet

Jägareförbundet förutsätter att inga jaktliga inskränkningar sker i berörda områden.

Närboende

De yttranden som inkommit från närboende berör bland annat frågor avseende påverkan på natur- och kulturmiljö, landskapsbild, hinderbelysning, olycksrisker, buller m m.

I ett yttrande betonas vikten av en sammanhängande bedömning i prövningen. Växters och djurs livsvillkor liksom byarnas fortlevnad är lika viktiga. Byarna kommer under många år att ligga mitt i en arbetsplats vilket bör beaktas.

Närboende i Västra Björkhöjden framför att vissa frågor är otillräckligt belysta exempelvis visualisering från fastigheten Västra Björkhöjden 1:3, åtgärdsprogram för uppföljning av buller, begränsning av skuggtider, störningar från hinderbelysning, konsekvenser för TV, telefoni och IT.

En närboende motsätter sig byggnation av verk på mindre avstånd än 1000 meter till angränsande fastighet utan ersättning för intrång och frågar om möjligheten att bebygga den fastigheten med bostadshus eller eget vindkraftverk med det avstånd som nu föreligger.

I ett yttrande ifrågasätts varför verken måste sättas upp så nära byn och inte vid sidan om. Personen anser att hänsyn måste tas till människors livskvalité. Det finns en rädsla och motstånd inför vad som kommer att hända med byn, flera kommer inte att kunna bo kvar i sina släktgårdar.

Bolagets bemötande över inkomna yttranden

Sökanden har getts tillfälle att inkomma med bemötanden över inkomna yttranden. Nedan redovisas en sammanfattning av Bolagets bemötande av olika frågeställningar.

Igångsättningstid

Bolaget motsätter att igångsättningstiden begränsas ytterligare än sju år. Bolaget anser att det inte kan förutses en sådan teknisk utveckling som gör att miljöpåverkan blir mindre.

Verkställighet

Bolaget menar att det är av största vikt att verkställighetsförordnande meddelas. Detta delvis för att upphandling av lokala och regionala entreprenörer ska kunna komma i gång dels för att Bolaget ska kunna gå vidare med prövningen av elnätet. De åtgärder som kan bli aktuella avser i huvudsak nedtagande av skog, vägarbeten samt anläggande av ett begränsat antal fundament. Åtgärderna kan inte anses medföra sådana skador att det finns skäl att förhindra ett verkställighetsförordnande.

Tidsbegränsning

Bolaget motsätter sig en tidsbegränsning av tillståndet eftersom det är fullt möjligt att vindkraftverkens livslängd kan överstiga 30 år.

Ekonomisk säkerhet

Bolaget motsätter sig inte länsstyrelsen i Jämtlands resonemang i frågan men vidhåller att det villkor som föreslagits är tillräckligt.

Avstånd till bostadsbebyggelse

Bolaget förtydligar att det ska vara minst 1000 meter till närmaste bostads- eller fritidshus.

Landskapsbild och hinderbelysning

Bolaget är medveten om att påverkan på landskapsbilden i byn Björkvattnet blir påtaglig och är beredd att diskutera ekonomiska lösningar för de som berörs. Bolaget menar dock att fördelarna med en "vindkraftfri zon" inte skulle uppväga nackdelarna. Förändringen i landskapsbilden blir begränsad medan produktionen av el minskar väsentligt.

Bolaget delar samhällsbyggnadsnämnden i Sollefteås uppfattning avseende restriktivitetsområde och diskussion pågår med Transportstyrelsen. Om behov av avskärmning finns i Lungsjön kommer detta att undersökas.

Bolaget anser inte att det finns skäl att befara att det uppkommer störningar för närboende som inte kan hanteras inom de föreslagna villkoren. Vidare motsätter sig Bolaget villkor som innebär att skyddsåtgärder vidtas eller vindkraftverk tas bort. Bolaget betonar att man vid de offentliga sammanträdena har åtagit sig att flytta störande hinderbelysning från ett verk till ett annat inom ramen för transportstyrelsens regelverk.

Bolaget ifrågasätter nödvändigheten av ett prövotidsvillkor avseende utformning av hinderbelysningen med avseende på Bygg- och miljönämnden i Ragundas yttrande men har lämnat förslag på utformning av ett sådant.

Buller, skuggning, damning och vibrationer

Bolaget delar uppfattningen att bullervillkoren ska gälla även för fritidsboende. När det gäller buller från anläggningsområdet och vid transporter har detta angetts i miljöprogrammet. Bolaget anser att det inte finns behov att, utöver redan föreslagna riktvärden, reglera frågor om vilka tider och perioder under året transporter får ske samt föreskriva en lägre maxnivå under kvällar och helger. Bolaget förslår att det vid behov av ytterligare reglering av buller vid transporter ska hanteras som en tillsynsfråga. Bolaget kommer att säkerställa att föreslagna riktvärden uppfylls genom olika åtgärder, bullerberäkningar och bullermätningar.

Bolaget motsätter sig inte ett förtydligt villkor avseende skuggtid och har föreslagit ett villkor avseende maximal skuggtid per kalenderår och dag. Det kommer att säkerställas att föreslagna villkor uppfylls innan verken uppförs.

Bolaget förslår att frågan om förebyggande åtgärder avseende damning och vibrationer ska införas som ett krav i miljöprogrammet. De exakta åtgärderna bör hanteras som en tillsynsfråga.

Omgivande parker

Avseende parker i närområdet eftersträvar Bolaget en dialog med alla aktiva aktörer.

Bygglov

Bolaget förtydligar att de med anledning av lagändringarna inte har för avsikt att söka bygglov.

Bredband och digitala marknätet

Om påverkan på digitala marknätet skulle uppkomma åtar sig bolaget att lösa denna fråga. Vid anläggandet kommer Bolaget att samarbeta med Sollefteå kommun för att underlätta utbyggnaden av bredband i området.

Risker

Frågan om tillgänglighet och risk bör hanteras inom lagen för skydd mot olyckor.

Transporter

Frågan om dispenser för transporter m m kommer att hanteras inom ramen för tillämplig lagstiftning.

Ersättningsfrågor

Det är inte rättsligt möjligt att i en tillståndsprövning avgöra frågan om ersättning för samebyar och andra intressen vi uppkommen skada. Frågan om ersättning hanteras i egen ordning. Bolaget har dock beslutat att bidra till utvecklingen av bygden genom en frivillig ”bygdepeng” som är knuten till mängden producerad energi. Bolaget menar vidare att åtagandet om att inom ramen för kontrollprogrammet för verksamheten följa upp om, och i så fall hur, rennärigen påverkas av anläggningsarbetena och driften av vindkraftverken ger underlag för rennärigen att ställa ersättningskrav på Bolaget.

Naturmiljö, påverkan på rovfåglar och vatten

Frågan om skyddsåtgärder och skyddsavstånd rörande kungsörn är inte enkel eftersom effekterna och kunskapen är begränsad. Bolaget menar att det i det aktuella fallet kan ifrågasättas hur mycket risken minskar om ett avstånd på 2 kilometer sätts till det identifierade revir som ligger mitt i parken. Bolaget menar att en gräns på 1 kilometer inte blir prejudicerande utan avståndstillämpningen måste bygga på en bedömning i det enskilda fallet.

Bolaget menar att det viktigaste för framtiden är att skaffa mer kunskap om, och i så fall vilken mån, kungsörnar kommer att påverkas och vilka skyddsåtgärder som bör vidtas. Bolaget har därför i kontrollprogrammet föreslagit att anläggningens påverkan i kungsörnsbeståndet ska kontrolleras.

Frågan om att enskilda verk sa monteras ner eller begränsas i drift kan utgöra grund för omprövning och Bolaget kommer att vara öppen för en sådan diskussion om det inträffar men vill inte att detta skrivs in som ett villkor eftersom det ger alltför stor osäkerhet om förutsättningarna.

Bolaget delar uppfattningen att ledningar och ledningsstolpar ska utformas för att minimera risken för kollisioner och strömgenomgång av fåglar.

Bolaget bedömer att vindparkerna i det aktuella området inte är av sådan omfattning att det i dagsläget eller den närmaste framtiden kan anses utgöra ett reellt hot mot kungsörnsbeståndet i länet.

Bolaget avser att följa Skogstyrelsens rekommendation avseende sumpskogar och tar in detta åtagande i miljöprogrammet.

Bolaget avser att bl a använda valvtrummor vid passage av vattendrag med målsättning att bibehålla vattendragets naturliga djup bredd, bottenstruktur samt att inte åstadkomma någon förändring i vattnets hastighet.

Rennäring

Bolaget delar Sametingets uppfattning att det är viktigt att beakta berörda samebyars medverkan och åsikter, men menar samtidigt att det inte kan vara berörd sameby själv som ska bedöma om en planerad verksamhet kan leda till påtagligt försvårande av rennäringen så som det kan förstås enligt miljöbalken. Avseende socioekonomiska analyser är en rennäringssanalys utförd i samarbete med berörda samebyar. Bolaget har också föreslagit utredningsvillkor för att undersöka verksamhetens påverkan på rennäringen och utreda möjligheter och behov av ytterligare skyddsåtgärder. De skyddsåtgärder som föreslås i yttrandet från rennäringfunktionen, Jämtlands län, kan vara aktuella att utreda men måste ha ett samband med störningar från vindkraften. Bolaget bemöter även samebyns yttrande avseende att utredningarna om undvikelseffekter inte är utförda under liknande förhållanden (bland annat i öppen terräng och avseende vildren) och att kunskapsunderlaget är för litet för att dra slutsatser om påverkan på rennäringen. Bolaget menar att utredningarna inte kan tas som intäkt för att tamren skulle störas av storskalig vindkraft inom skogsområden.

Bolaget menar vidare att det inte finns något som talar för att befintliga flyttleder inte kommer att kunna nyttjas. Bolaget påpekar att flyttlederna i huvudsak ligger i dalgångar medan verken i huvudsak lokaliseras till höjder. Bolaget hänvisar till studier (Norge) som visar på att fritt betande renar fortsätter att visats områdena. Bolaget kan emellertid tänka sig ett villkor om minsta skyddsavstånd till flyttleder och uppsamlingsområden. Bolaget anger i bemötandet att, då det i yttrandet från Jiingevarie sameby framkommit att den flyttled som passerar området är av stort intresse, ett ytterligare förslag på villkor för att hantera flyttleden.

14. Vindkraftverk får inte etableras inom den flyttled som löper genom Björkvattnets sydvästra del (såsom har angivits i bilaga C3 till ansökan) utan att flyttledens dragning först har ändrats i enlighet med 24 § 2 st rennäringsslagen.

Bolaget menar att det med föreslagna försiktighetsmått och utifrån planerad lokalisering inte kan befaras att verksamheten kommer att medföra ett påtagligt försvårande för rennäringen. Rennäring ska kunna bedrivas inom marker där det finns vindkraft. Skulle ett område anses vara av riksintresse för såväl rennäring som vindbruk ska företräde ges åt vindbruket.

Bolaget anger att det föreslagna villkoret säkerställer att rennäringssintresset tillvaratas fullt ut. Bolaget konstaterar att om det vid separat prövning enligt 24§ 2 stycket rennäringsslagen bestäms att flyttleden inte kan flyttas utan väsentlig olägenhet för rennäringen, att drygt 25 vindkraftverk inte kommer att kunna uppföras. Bolaget anser att man, med det föreslagna villkoret, fullt ut har tagit

hänsyn till riksintressena för rennäringen och att omfattande försiktighetsåtgärder har vidtagits.

Bolaget motsätter sig att områdena runt Björkvattnet-Björkhöjden, Bodhögarna och Ögonfågeln i sin helhet ska utgöra riksintresse, då dessa inte har utpekats som sådana.

Bolaget anger att den planerade vindparken Björkhöjden-Björkvattnet innebär ett bortfall av 0,04 procent av Jingevaries vinterbetesmarker, att vinterbetesmarkerna ska kunna nyttjas parallellt med vindbruket och att om stödutfodringsåtgärder blir nödvändiga ska dessa ses som en tillfällig åtgärd under anläggningstiden. Bolaget anger vidare att arbeten under anläggningsskedet i huvudsak kommer att äga rum under den period då området inte får användas för vinterbete.

Bolaget menar att man har tillmötesgått samebyns önskemål så långt som kan anses vara rimligt och att vindbruk och renskötsel ska kunna samexistera.

Bolaget poängterar att den ansökta vindetableringen är av nationell betydelse med en planerad samlad energiproduktion om 2,4 TWh/år för de parker Bolaget ansökt om.

Återställning

Bolaget anser inte att frågan om uppgrävning av kablar ska fastställas i tillståndsärendet utan bör hanteras inom ramen för återställningsvillkoret.

Miljöprövningsdelegationens bedömning

Kommunala tillstyrkandebeslut

Från den 1 augusti gäller att tillstånd till en vindkraftsetablering inte får lämnas med mindre än att berörd kommun tillstyrkt detta.

De av ärendet berörda kommunerna Ragunda och Sollefteå kommuner har genom kommunfullmäktigebeslut 7 oktober 2009 respektive 22 juni 2009 tillstyrkt etableringen. Förutsättningar för att lämna tillstånd föreligger därmed och miljöprövningsdelegationen kan pröva ärendet.

Miljökonsekvensbeskrivning

En miljökonsekvensbeskrivning ska, enligt 6 kapitlet 7 § miljöbalken, innehålla de uppgifter som behövs för att miljökonsekvenserna med hänsyn till verksamhetens art och omfattning skall kunna bedömas.

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att den bifogade miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller dessa krav.

Nationella mål avseende vindkraft

Framförallt sedan 1997 har den svenska energipolitiken varit inriktad mot användning av inhemska förnyelsebara energikällor samt effektivisering av energianvändningen.

I februari 2009 gjorde de politiska partierna i Sverige en överenskommelse om en långsiktig och hållbar energi- och klimatpolitik vars målsättning bland annat var att en ny planeringsram för vindkraft på 30 TWh till år 2020 ska fastställas, enligt Energimyndighetens remissbehandlade förslag, varav 20 TWh till lands och 10 TWh till havs. För att nå detta mål måste det byggas 3 000 – 6 000 vindkraftverk. Detta utbyggnadsbehov ska jämföras med de ca 1000 vindkraftverk som idag är i bruk. Under 2008 producerade de svenska vindkraftverken sammantaget ca 2,0 TWh el. Vidare har regeringen i ovan nämnda proposition föreslagit att andelen förnyelsebar energi år 2020 bör vara minst 50 procent av den totala energianvändningen i Sverige.

Bolagets vindkraftprojekt bedöms fullt utbyggt kunna generera ca 2,4 TWh el årligen, varav 1,35 TWh/år i Björkhöjden-Björkvattnet. Det innebär att den i ansökan avsedda verksamheten skulle kunna utgöra 6,7 procent av det nationella planeringsmål som har föreslagits för vindkraft på land för år 2020. Miljöprövningsdelegation anser därmed att den ansökta verksamheten kan anses i väsentlig grad bidra till uppfyllandet av de nationella mål som finns inom klimatområdet.

Utbyggnad av förnyelsebar energi bidrar till att uppfylla miljöbalkens mål avseende hållbar utveckling och till att uppfylla miljömålen framför allt avseende begränsad klimatpåverkan och frisk luft. Vidare torde det vara nödvändigt att främja utbyggnad av anläggningar för produktion av förnyelsebar energi för att de krav som ställs på Sverige med anledning av EU: s åtaganden inom klimatområdet ska kunna nås. Miljöprövningsdelegationen bedömer att den planerade vindkraftparken är, tillsammans med Bolagets övriga satsningar, av väsentlig betydelse för uppfyllandet av de mål som har fastställts för produktion av förnyelsebar energi i Sverige samt att den bidrar till miljöbalkens mål avseende hållbar utveckling och bidrar till uppfyllelse avseende miljömålen begränsad klimatpåverkan och frisk luft.

Val av plats

Enligt 2 kap. 6 § första och andra stycket miljöbalken ska för verksamheten väljas en plats som är lämplig med hänsyn till bl.a. miljöbalkens mål samt att ändamålet för verksamheten ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Bolaget har redovisat en plats med goda vindförhållanden och där störningarna för omkringboende i form av buller och skuggor blir små. Även påverkan på natur- och kulturmiljön bedöms bli begränsad. I miljöprövningsdelegationens ställningstagande till den planerade verksamheten redovisas nedan de intressekonflikter inom området och den miljöpåverkan som den planerade verksamheten antas medföra.

Planförhållanden

Enligt 16 kap 4 § miljöbalken får tillstånd inte meddelas i strid mot gällande detaljplan eller områdesbestämmelser. För det aktuella området gäller inte detaljplan eller områdesbestämmelser.

I Sollefteå och Ragunda kommuners tillägg om vindkraft till befintlig översiktsplan är den del av ansökt område som berör respektive kommun till stor del utpekad som ett lämpligt område för vindkraft. Miljöprövningsdelegationen anser att översiktsplanerna med dessas tematiska tillägg bör ges stor vägledande betydelse för bedömningen i ärendet.

Bland de riktlinjer som fastställs i översiktsplanerna anges bl a att minsta avstånd till bostad ska vara 1000 meter. Bolaget har i bemötande av nämndernas yttranden angett att detta avstånd kommer att innehållas.

I Ragunda kommuns tillägg om vindkraft till befintlig översiktsplan anges som riktlinje att vindkraftverken inte ska överskrida 150 meter om de högintensiva ljusen bedöms bli störande för omgivningen. Även Sollefteå kommun har angivit att högintensiva ljus ska placeras på behörigt avstånd så att närboende inte störs av ljuset. Frågorna om störningar från hinderbelysning bedöms nedan.

Miljöprövningsdelegationen bedömer att den ansökta etableringen, i enlighet med Bolagets tillståndsansökan är förenlig med Sollefteå och Ragunda kommuners bedömningar om lämplig markanvändning i kommunernas översiktsplaner.

Hushållningsbestämmelserna och riksintresseutpekanden

I 3 kapitlet miljöbalken finns de grundläggande bestämmelserna för användning av mark- och vattenområden. Enligt 3 kap 1 § miljöbalken ska mark- och vattenområden användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov varvid företräde ska ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning.

I 3 kapitlet 5 § miljöbalken framgår att mark- och vattenområden som har betydelse för rennäringen ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra bedrivandet av näringen. Vidare framgår det att områden som är av utpekad riksintresse för rennäringen ska skyddas mot åtgärder som avses i föregående mening.

I 3 kapitlet 8 § miljöbalken framgår det bland annat att mark- och vattenområden som är särskilt lämpliga för anläggningar för energiproduktion ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av sådana anläggningar. Vidare framgår det att områden som är av riksintresse för anläggningar för energiproduktion ska skyddas mot åtgärder som avses i föregående mening.

I de fall ett område av sådant slag som anges i 3 kapitlet 5-8 §§ miljöbalken är av riksintresse för flera oförenliga ändamål ska enligt 3 kapitlet 10 § miljöbalken företräde ges åt det eller de ändamål som främjar en långsiktig hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt. Vidare anges att om området eller del av det behövs för en anläggning för totalförsvarets behov så ska försvarsintresset ges företräde.

Området används idag inom skogsproduktion. För skogsproduktion finns visserligen inget utpekade riksintresse i 3 kap miljöbalken men skogsnäringen är en viktig näring i området. Sökanden ser inga problem med att skogsproduktion kan fortgå som idag parallellt med vindkraftsetableringen. Den mark som går ur produktion inskränker sig till verkens omedelbara närområde samt vägar, uppställningsytor mm.

Något riksintresse enligt 4 kap miljöbalken berör inte det aktuella området. Det aktuella området är till stora delar utpekade som riksintresse för vindbruk enligt 3 kap miljöbalken och ett riksintresse för rennäring (flyttled) finns i Björkvattnets sydvästra del. Riksintresse för naturvård finns i Björkvattnets södra del.

Sammantaget anser miljöprövningsdelegationen att etablering av en vindkraftsanläggning i Björkhöjden-Björkvattnet medför en användning av mark- och vattenområdet som innebär en från allmän synpunkt god hushållning utifrån de villkor som föreskrivs avseende hänsyn till rennäring och övrig mark- och vattenanvändning.

Avvägning riksintressen

Vid konflikt mellan andra utpekade "jämbördiga" riksintressen ska en bedömning göras i det enskilda fallet. Om, för ett visst område, flera olika riksintressen står mot varandra har miljöprövningsdelegationen att ge företräde åt den markanvändning som på bästa sätt främjar en långsiktig hushållning med marken. Med utgångspunkt från miljöbalkens mål ska denna bedömning innefatta ekologiska, sociala, kulturella och samhällsekonomiska aspekter.

Att ett område har pekats ut som riksintresse för vindbruk får anses innebära att området bör skyddas från sådana förändringar som skulle förhindra ett utnyttjande för detta ändamål. Ett utpekande kan alltså hindra en etablering som är oförenlig med riksintresset. Det förhållande att området har utpekats som riksintresse för ett visst ändamål innebär dock inte något avgörande skäl att tillåta en sådan etablering. Utpekandet kan emellertid utgöra underlag för den bedömning som ska göras enligt 3 kapitlet 1 § miljöbalken avseende vilken markanvändning som på lång sikt bedöms vara den lämpligaste från allmän synpunkt.

Av lagtexten i 3 kapitlet 1 § miljöbalken framgår att mark- eller vattenområden ska användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade. I förarbetena till miljöbalken framgår att möjligheten att samtidigt utnyttja ett område för olika ändamål alltid bör undersökas. Av kommentaren till miljöbalken framgår, bland annat i kommentaren till bestämmelsen i 3 kapitlet 1 § miljöbalken, att det inte behöver vara frågan om att förhindra en viss verksamhet utan att ta ställning till verksamhetens närmare lokalisering inom området. Härigenom eller genom att det föreskrivs om skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått så kan erforderlig hänsyn tas till andra skyddsvärda intressen.

En mindre del av det område som ansökan avser är utpekade som varande av riksintresse för såväl rennäring som vindbruk. I parkens sydvästra del finns ett område som enbart är utpekade som riksintresse för rennäring. I detta område har

Bolaget föreslagit ett villkor som innebär att några vindkraftverk inte kommer att byggas förrän markanvändningskonflikten har lösts. Etableringen av vindkraft kommer utan tvekan att påverka förutsättningarna att bedriva rennäring i de områden som har pekats ut som riksintressen för rennäring. Jiingevaerie sameby gör i yttrande gällande att riksintresseutpekandena är oförenliga.

Inledningsvis måste konstateras att det inte finns någon mer djupgående erfarenhet av hur storskalig vindkraftsutbyggnad påverkar rennäringen, detta gäller i synnerhet utbyggnad i vindkraft i skogsmiljö. Erfarenheterna från tidigare vindkraftsparker ger vid handen att själva byggskedet leder till att renarna avhåller sig från området men att renarna ganska snart efter färdigställt bygge återkommer till platsen och sedan inte nämnvärt störs av vindkraftverken. Studierna är dock, vilket har påpekats i ärendet, inte entydiga. Ansökan avser etablering i skogsmiljö och området kommer att vara fortsatt beskogat. Områdets karaktär skogsmark kommer att bibehållas även om man självfallet kommer att se och höra vindkraftverk. Vindkraftverken kommer att placeras förhållandevis glest.

Jiingevaerie sameby har i yttrande i ärendet anfört att intresset för rennäringen inte kan samexistera med vindbruk i området. Bolaget menar att verksamheterna kan samexistera. Miljöprövningsdelegationen menar att det måste avgöras om riksintressena kan förenas eller inte och om riksintressena inte är förenliga vilket riksintresse som ska ges företräde före det andra. Bolaget har i bemötande av samebyns yttrande i ärendet dragit slutsatsen att flyttleden är av stor betydelse för rennäringen och har föreslagit ett särskilt villkor avseende flyttleden. Villkoret innebär att vindbruk inte kommer att bedrivas inom området för flyttleden utan att den flyttats med stöd av rennärlagen. Miljöprövningsdelegationen menar mot bakgrund av de villkor, försiktighetsmått och utredningar som föreskrivs i detta beslut att markanvändningsanspråken för rennäring och vindbruk inte kolliderar.

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att, för den händelse de båda riksintresseutpekandena skulle vara att anse som oförenliga, så bör vindkraftsintresset ges företräde framför rennärlagen. Miljöprövningsdelegationen menar dock att med de försiktighetsmått, utredningsvillkor mm som meddelats bör verksamheterna vara förenliga och kunna existera vid sidan av varandra.

När det gäller det område inom parken som utpekats som riksintresse för naturvård menar miljöprövningsdelegationen att riksintressena är förenliga. Inga vägar eller verk har placerats inom riksintresseutpekandet.

Rennäring

Jiingevaerie sameby framför i yttrande i ärendet att den sökta verksamheten i Björkhöjden-Björkvattnetområdet kommer att omöjliggöra rennäring i området och försvåra bedrivandet av rennäring i ett område större än det sökta. Samebyn menar att den begränsade kunskapen om påverkan på rennäringen måste leda till att ansökan avslås. Samebyn har i yttrande inkommet 23 oktober 2009 yrkat på ett antal förslag till villkor som ska gälla för verksamheten. Samebyn yrkar att:

- Vid påtaglig fara för påkörning ska transporter tillfälligt avbrytas till dess renarna lämnar området.
- Under drifttiden får mänsklig aktivitet i områdena från Bolagets sida inte förekomma mer än vid ett tillfälle per vecka.
- Bolaget har inte rätt att utföra anläggningsarbete, nedmonteringsarbete, vägar etc på ett avstånd närmare än 5 kilometer från Jiingevaerie samebys flyttleder eller uppsamlingsland.
- Hindermarkering ska utföras så att det inte träffar markytan inom område där Jiingevaerie har renskötselrätt inom 5 kilometer från vindparkens område
- Jiingevaerie sameby ska ge sitt uttryckliga godkännande innan dragning av vägar och elkablar får ske i samebyns vinterbetesområde.
- Bolaget ska genom att spara vegetationsskiktet i området återställa det efter att anläggningsarbetena är utförda.
- Buller från verksamheten ska begränsas så att det inte ger upphov till högre ekvivalent ljudnivå än 35 dB(A) i något område som omfattas av Jiingevaerie samebys renskötselrätt.
- Anläggningsarbete och nedmonteringsarbete i Jiingevaerie samebys renskötselområde under perioden 1 oktober till den 30 april får enbart äga rum efter samebyns explicita medgivande.

Utöver detta yrkas ställs även ersättningsanspråk för uppkomna merkostnader med anledning av verksamheten.

I ansökan och i samebyns yttrande hänvisas till studier av hur renar, och därmed rennäringen, påverkas av mänsklig aktivitet och byggnationer.

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att resultaten av dessa studier är motstridiga vad gäller de undvikelseeffekter mm som kan uppstå.

Miljöprövningsdelegationen kan även konstatera utredningarna skiljer sig vad avser vilken typ av ren som studerats och även vilken typ av miljö som utredningarna utgår från. Miljöprövningsdelegationen bedömer att det inte är rimligt att fullt ut dra slutsatser om påverkan på med den mer domesticerade ren som finns i Skandinavien utifrån studier av Caribou. Miljöprövningsdelegationen anser vidare att förhållandena i skogslandet inte är jämförbara med förhållandena på kalfjäll eller andra öppna landskap. Miljöprövningsdelegationen bedömer, utifrån studierna, att det är rimligt att anta att rennäring kan samexistera med vindbruk, även om det inte kan uteslutas att rennäringen till delar försvåras inom området. Nyttjande av helikopter inom renskötelsen kommer, till exempel, inte att kunna ske inom vindparksområdet. Miljöprövningsdelegationen bedömer att villkor för verksamheten ska ta sin utgångspunkt i att näringarna i så hög grad som möjligt ska kunna samexistera.

Miljöprövningsdelegationen har inom ramen för prövningen ingen möjlighet att besluta om ekonomisk ersättning för de förluster som rennäringen kan få. När det gäller övriga villkor som samebyn yrkat anser miljöprövningsdelegationen att det är rimligt att föreskriva villkor avseende tillfälligt avbrytande av transporter vid påtaglig fara för påkörning och att spara vegetationsskikt så långt möjligt för att minimera förlusten av renbete. När det gäller hindermarkering föreskriver

miljöprövningsdelegationen i särskilt villkor att avskärmning av högintensivt ljus ska ske från samtliga verk inom parken. Miljöprövningsdelegationen anser det inte motiverat att samebyn ska ge sitt uttryckliga godkännande innan väg- och ledningsdragning eller att anläggnings- och nedmonteringsarbete ska ske efter samebyns explicita medgivande. Miljöprövningsdelegationen bedömer att ett samrådsförfarande med samebyn avseende hänsynstagande är tillräckligt. Miljöprövningsdelegationen menar vidare att det inte är möjligt att föreskriva att ljudnivån ska begränsas till högst 35 dB(A) inom område där Jiingevaerie sameby har renskötselrätt då ljudnivån alltid kommer att vara högre i direkt anslutning till vindkraftverken.

Miljöprövningsdelegationen föreskriver villkor under prøvotiden avseende hänsyn till rennäringen vid anläggnings- och byggnadsarbeten. Villkor föreskrivs som innebär begränsning av utnyttjande av den flyttled som utpekats som riksintresse i Björkvattnets sydvästra del. Utredningsvillkor föreskrivs också avseende fortsatta studier under drift- och anläggningsfas för att kartlägga påverkan på rennäringen. Utredningen ska utmynna i förslag till skyddsåtgärder, kompensationsåtgärder och förslag till slutliga villkor avseende rennäringen. Studierna ska genomföras i samråd med berörda samebyar. Med berörda samebyar avses de samebyar som verkar i eller i anslutning till området. Utredningarna bör ta sin utgångspunkt i det förslag som rennäringens funktionen vid länsstyrelsen i Jämtland har arbetat fram.

Miljöprövningsdelegationen att med de villkor som föreskrivits och med de åtaganden Bolaget gjort rörande försiktighet och varsamhet mot rennäringensintresset kan rennäring och vindkraftproduktion kring Björkhöjden-Björkvattnet samverka.

Internationell rätt, Europakonventionen, Rennäringslagen mm

Jiingevaerie sameby har bland annat som grund för hinder mot tillåtlighet hänvisat till renskötselrätten enligt rennäringslagen, Europakonventionen och olika rättskällor från den internationella rätten.

Inledningsvis konstaterar miljöprövningsdelegationen att tillståndsprocessen enligt miljöbalken inte behandlar den civilrättsliga rådigheten över mark. Det är exempelvis inte ovanligt att ett täktillstånd söks och erhålles på mark som ägs av annan eller belastas med nyttjanderätt som tillkommer annan än tillståndshavaren. För att kunna utnyttja tillståndet krävs då att tillståndshavaren tillförsäkras sig rådighet över markområdet. Jiingevaerie Samebys invändningar tar delvis sikte på att samebyn har en sådan förfoganderätt till marken att markägaren skulle vara förhindrad att utnyttja sin rätt till marken. Huruvida den särskilda rätt till marknyttjande som samerna har skulle innebära ett civilrättsligt hinder mot etableringen kan inte prövas inom ramen för miljöprövningen utan detta får ytterst avgöras av allmän domstol vid tvist.

Vad sedan avser renskötselrätten enligt rennäringslagen innebär den att den som är same får använda mark och vatten till underhåll för sig och sina renar. Renskötselrätten innebär att samerna får använda marken för renbete, jaga, fiska, ta virke och lavar m.m. Rätten bygger på urminnes hävd som betyder att någon

använt marken så länge och så mycket att det uppstått en rättighet att använda den. Renskötselrätten är en stark rätt till marken som ändå måste stå i harmoni med markägarens rådighet över samma område. Den har ett egendomsskydd som i någon mån påminner om äganderätten och det krävs särskilda förfaranden enligt rennäringslagen för att få den att upphävas. Miljöprövningsdelegationen konstaterar att renskötselrätten enligt rennäringslagen endast kan upphävas på det sätt stadgas i rennäringslagen. Miljöprövningsdelegationens beslut innebär inte att renskötselrätten som sådan påverkas utan den består, vid sidan av markägarens rätt, efter tillståndet på samma sätt som före tillståndets beviljande.

En tillämpning av proportionalitetsprincipen är komplicerad att göra. Ett hävdande av rennäringsintresset, som är ett allmänintresse, måste bedömas mot markägarens rätt att förfoga över sin egendom. Inskränkningen i samebyns hävdade och ej ifrågasatta civilrättsliga rätt till marken måste dock även avvägas mot allmänintresset av klimatneutral energiproduktion. Även om samernas renskötselrätt består även efter tillståndet meddelats har ifrågasatts att den skulle påverkas på ett ingripande sätt. Miljöprövningsdelegationen bedömer dock att med de villkor mm som förskrivits kan rennärning fortsätta bedrivas i området. Vid tillämpning av den så kallade proportionalitetsprincipen bedömer miljöprövningsdelegationen inskränkningen i samernas rätt så begränsad att allmänintresset av vindkraftproduktion och markägarens rätt till marken är förenliga.

Vad sedan gäller hänvisningarna till internationell rätt, framförallt artikel 27 i FNs internationella konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR) konstaterar miljöprövningsdelegationen att ICCPR innehåller vissa formaliafrågor som inte avser egendomsskyddet och som måste beaktas även inom miljöprövningsprocessen. Internationella konventioner blir visserligen inte automatiskt en del av den svenska rätten. Detta följer av den dualistiska princip som gäller enligt svensk rätt. Såväl sedvana som traktat kan dock göras till en del av den svenska rätten genom fördragskonform tolkning eller genom konstaterande av normharmoni. Svensk rätt anses vara i harmoni med ICCPR, jfr Ds 2001:10 s 31 ff.

Artikel 27 i ICCPR avser att tillförsäkra minoritetsgrupper särskilda rättigheter. Såvitt är aktuellt i ärendet bedömer miljöprövningsdelegationen att artikel 27 i ICCPR framförallt handlar om att tillförsäkra samerna ett effektivt deltagande i en beslutsprocess som berör dem. Tre olika kriterier kan härvid uppställas; ett effektivt deltagande såtillvida att synpunkter från ursprungsfolket effektivt beaktas, att den traditionella näringen inte blir tillintetgjord genom verksamheten och att samrådsförfarandet inneburit ett positivt stöd för åtgärderna. Tillståndsprocessen enligt miljöbalken och den föregående översiktsplaneprocessen innehåller omfattande regler om samråd med berörda som sedermera sammanfattas i miljökonsekvensbeskrivningar. I ärendet har vidare upprättats en social konsekvensbeskrivning i enlighet med Sametingets riktlinjer som på ett acceptabelt sätt belyser påverkan på de samiska intressena. Härtill kommer det svenska systemet med riksintresseutpekanden även för den

samiska näringens skydd samt en särskild statlig myndighet, Sametinget, som bevakar de samiska frågorna.

Bolagets villkorsförslag och detta tillståndsvillkor, inklusive de utredningsvillkor som meddelats, säkerställer att de samiska intressena beaktas i processen och innebär att den samiska näringen inte kommer att påverkas i någon påtaglig omfattning. Miljöprövningsdelegationen konstaterar därför att Jiingevaeries invändningar inte hindrar att tillstånd meddelas.

Frågan om etableringens påverkan på rennäringen ska, enligt miljöprövningsdelegationens beslut, närmare utredas under en prövotid. Skulle påverkan visas vara större än vad som nu kan förutses finns möjligheten att i ett senare skede förena beslutet med ytterligare villkor och kompensationsåtgärder för att reglera detta.

Miljökvalitetsnormer och miljökvalitetsmål

Den ansökta verksamheten står inte i strid med någon miljökvalitetsnorm. Den ansökta verksamheten medverkar till att de nationella och regionala miljömålen rörande naturlig försurning, ingen övergödning och delmål under god bebyggd miljö om förnyelsebara energikällor kan uppnås.

Strandskydd

Inom strandskyddsområde får enligt 7 kap 15 § inte nya byggnader uppföras eller andra anläggningar eller anordningar utföras, om det hindrar eller avhåller allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle ha fått färdas fritt. Förbudet omfattar även grävningsarbeten eller andra förberedelsearbeten som utförs för byggnader, anläggningar eller anordningar enligt vad som tidigare sagts. Inte heller får åtgärder vidtas som väsentligt förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter. Från strandskyddsreglerna kan dispens lämnas.

Från förbudet att bygga och utföra vissa anläggningar inom strandskyddsområde görs sedan i 7 kap 16 § undantag för verksamheter som omfattas av ett tillstånd enligt miljöbalken. Miljöprövningsdelegationen bedömer att undantaget från dispensplikten förutsätter att strandskyddsfrågan hanterats inom ramen för miljöprövningsprocessen i enlighet med vad som framgår av 21 kap 3 § och 19 kap 3 § miljöbalken.

Den del av Bolagets verksamhet som omfattas av strandskydd enligt 7 kap miljöbalken är uppförande av byggnader, såsom servicebyggnader mm och de anläggningar och anordningar som vindkraftverksbyggandet medför. Därtill kommer en hel del grävningsarbeten behöva utföras inom ramen för projektet i samband med byggnation, vägdragning och ledningsdragning inom vindkraftparken. Byggnaden av verksamheten kommer att ske i enlighet med det miljöprogram Bolaget tagit fram. Följs principerna i detta bör anläggandet kunna ske på ett sådant sätt att åtgärderna inte väsentligt förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter. Vindkraftverken och andra anläggningar bör normalt inte avhålla allmänheten från tillträde men under delar av året då risk för iskast råder kan en viss allemansrättslig inskränkning bli aktuell.

Som särskilda skäl har Bolaget anfört att de aktuella byggnaderna, anläggningarna och åtgärderna behövs för vindkraften, att det innebär bäst placering med hänsyn till en sammanvägd bedömning samt att placeringen bäst uppfyller miljöbalkens syfte enligt 1 kap 1 §.

Miljöprövningsdelegationen gör sammanfattningsvis bedömningen att Bolagets ansökan är förenlig med strandskyddsintressena och att de intressen som strandskyddet omfattar inte kommer att skadas om anläggningen uppförs i enlighet med de villkor som föreskrivs i detta beslut.

Landskapsbild och hinderbelysning

En storskalig utbyggnad av vindkraft innebär att landskapsbilden kommer att förändras på ett markant sätt i området. Vindkraftverk måste av naturliga skäl placeras högt och fritt vilket innebär att de kommer att synas på relativt långa avstånd. Området är idag ett vidsträckt skogsområde varför en placering av vindkraftverk med hinderbelysning mm kommer att utgöra ett påtagligt och framförallt nytt inslag i landskapsbilden. Det är emellertid svårt att utifrån praxis fastställa någon gräns för när en påverkan på landskapsbilden håller sig inom det acceptabla och när landskapspåverkan är oacceptabel.

Det är också svårt att objektivt ange vilket värde en förändrad landskapsbild bör ges i och med att det saknas tydliga kriterier och riktlinjer för en sådan bedömning. Landskapsbildskonventionen ger visserligen viss ledning men den har ännu inte trätt i kraft för svenskt vidkommande. Däremot är det flera faktorer som påverkar upplevelsen av vindkraftverkens ingrepp i landskapsbilden bl.a. på vilket avstånd vindkraftverken betraktas och vilken betydelse som betraktaren lägger i ett av vindkraft påverkat landskap. Det råder dock inget tvivel om att projektet kommer att medföra stora konsekvenser för landskapsbilden jämfört med de förhållanden som råder för närvarande.

Miljöprövningsdelegationen anser att det finns anledning att uppmärksamma företeelsen kumulativ landskapsbildspåverkan. För närvarande sker samråd kring och prövning av ett stort antal parker i mellannorrland. Om denna utveckling fortsätter kommer det i framtiden bli allt vanligare att man från högt belägna öppna platser ser flera vindkraftetableringar omkring sig i landskapet på olika avstånd. Miljöprövningsdelegationen anser det vara att föredra att vindkraftetableringar sker samlat i större anläggningar än spritt på fler och mindre anläggningar. Miljöprövningsdelegationen ser därför positivt på att Bolaget samlat sina anläggningar till ett färre antal etableringar.

Allra störst påverkan kring Björkhöjden-Björkvattnet, bedöms byn Björkvattnet få då den omges av parken åt flera håll. Även byarna Västiberget, Svedjan, Lungsjön, Rensjönäset bedöms få mycket stor påverkansgrad.

Länsstyrelsen i Jämtland har i yttrande framfört att det bör skapas en öppning med vindkraftfri zon i utblick från byn Björkvattnet. Miljöprövningsdelegationen delar här Bolagets bedömning att skapande av en sådan zon riskerar att inte få avsedd effekt då det är mycket svårt att tillse att upplevelsen förändras på ett påtagligt sätt utan att ett betydande antal verk tas bort. Miljöprövningsdelegationen bedömer

vidare att det inte heller på några objektiva grunder kan fastställas hur vidsträckt en sådan utblick ska vara för att ge en avsedd effekt, eller åt vilket håll en sådan utblick är väsentlig.

Frågan om hinderbelysning har självklart en stark koppling till landskapsbilden. Miljöprövningsdelegationen konstaterar att frågorna kring hinderbelysning varit mycket kontroversiella i ärendet. Flera kommuner har pekat på störningarna från hinderbelysningen som ett stort problem.

Det kan konstateras att det är Transportstyrelsen som avgör vilka krav som ska eller bör ställas på hinderbelysningen. Transportstyrelsens regler är motiverade av flygsäkerheten. Enligt Luftfartstyrelsens, nuvarande Transportstyrelsen, föreskrift LFS 2008:47, §§ 13 och 14, ska ett vindkraftverk som inklusive rotor i dess högsta läge har en höjd av 45-150 m över underliggande mark- eller vattenyta markeras med vit färg under dager samt med blinkande medelintensivt rött ljus under skymning, gryning och mörker. Vindkraftverk som inklusive rotorn i dess högsta läge har en höjd av 150 m eller högre ska markeras med vit färg enligt samt med blinkande vitt högintensivt ljus under skymning, gryning och mörker. I mörker får ljuset reduceras. Ljusen bör också synkroniseras. Transportstyrelsen kan dock i det enskilda fallet besluta om ytterligare markering än vad som följer av föreskriften. Transportstyrelsen kan vidare enligt 33 § i föreskriften meddela undantag från skyldigheten att utmärka vindkraftverk och vindkraftparker med hindermarkering.

Det är inte möjligt att förutsäga hur Transportstyrelsen slutligen skulle komma att ställa sig vad gäller hindermarkering i det aktuella området. I den fortsatta bedömningen utgår miljöprövningsdelegationen från att hinderbelysning kommer att ske i enlighet med föreskriftens 13 och 14 §§, det vill säga i enlighet med föreskriftens huvudregel.

Ragunda och Sollefteå kommuner har hanterat frågan om verkens höjd och frågorna kring hinderbelysning olika i sina fördjupade översiktsplaner, i sina yttranden i ärendena och i de kommunala tillstyrkandebesluten. Miljöprövningsdelegationen anser att frågan om vindkraftverkens höjd och påverkan av hinderbelysning måste bedömas samlat.

Bolaget har genom en datasimulering redovisat hur markering med hinderbelysning med högintensiva ljus respektive röda medelintensiva ljus skulle komma att se ut. Ljusen har avskärmats i enlighet med Transportstyrelsens föreskrift vilket innebär att skenet från ljuset inte direkt kan ses på ett avstånd från verket understigande 5 000 meter, förutsatt att betraktaren befinner sig i samma nivå som vindkraftverkets fundament.

Bolaget har i sin ansökan utgått från att vindkraftverk med en höjd av 172,5 meter ska användas. Detta innebär således att högintensiva vita hindermarkeringsljus skulle komma att behöva sättas upp. När markering sker med högintensiva vita blinkande ljus ska de mellanliggande vindkraftverken markeras med lågintensivt ljus. Bolaget har på fråga från delegationen förklarat att en begränsning till 150

meter i höjd på vindkraftverken skulle leda till bortfall av cirka femton procent av vindenergin samtidigt som sju procent av byggkostnaden skulle sparas.

Om vindkraftparken byggs med verk som är 150 meter eller lägre ska utmärkning ske med röda medelintensiva ljus. Även dessa bedömer miljöprövningsdelegationen kunna medföra betydande olägenheter för närboende. Vid en bedömning av skillnaderna i störning mellan det högintensiva vita hindermarkeringsljuset och det röda medelintensiva ljuset anser miljöprövningsdelegationen det inte motiverat att genom villkor föreskriva att vindkraftverken inte får byggas högre än 150 meter.

Trots att påverkan, definierat som förändring, av landskapet förväntas bli påtaglig bedömer miljöprövningsdelegationen att den nytta som projektet kan antas medföra klart överväger och att det inte föreligger hinder att meddela tillåtlighet ur ett övergripande landskapsbildsperspektiv. Miljöprövningsdelegationen bedömer dock att tillståndet bör förenas med villkor avseende hinderbelysning för att minimera påverkan.

Vindkraftverken ska förses med hindermarkering enligt Transportstyrelsens anvisningar. Detta regleras i LFS 2008:47 varför inget särskilt villkor föreskrivs i detta beslut avseende att hindermarkering ska utföras.

Av föreskriften framgår att högintensiva ljus ska avskärmas så att de inte träffar samlad bostadsbebyggelse närmare än 5 kilometer från vindparkens område. Bolaget har i sitt förslag till villkor angett att avskärmningen ska gälla vid bostadsbebyggelse (inte enbart samlad bostadsbebyggelse). Miljöprövningsdelegationen är av uppfattningen att avskärmning ska utföras vid all bostadsbebyggelse samt för samtliga verk som förses med högintensivt ljus i parken. På detta sätt minskar även risken för störningar inom parken, t ex i förhållande till rennärigen.

För att ytterligare begränsa störningarna från hinderbelysningen bör Bolaget noga utreda och klarlägga vilka verk i parkens yttre kant som bör förses med högintensivt ljus. Det bör därmed vara möjligt att ytterligare begränsa störningarna från hinderbelysningen.

Enligt allmänna råd till LFS 2008:47 bör om möjligt blinkande ljus även synkroniseras med närliggande föremål för att minska störningen på omgivningen. Miljöprövningsdelegationen menar att detta ska göras åtminstone för samtliga verk inom parken och om möjligt även med blinkande föremål i omgivningen där hindermarkeringen kan ses i ett sammanhang.

I föreskriften (LFS 2008:47) anges vidare att reducering av ljusstyrkan får utföras i enlighet med vad som anges i bilaga 4. Bolaget har vid de offentliga sammanträdena angett att ljusen ska dimmas nattetid och miljöprövningsdelegationen ser därför inget hinder att föreskriva detta villkor avseende reducering av ljusstyrka i enlighet med villkoret för att minimera

störningen på omgivningen.

Sammantaget gör miljöprövningsdelegationen bedömningen att olägenheter i form av ljus från hinderbelysning i den färdigställda vindkraftparken inte torde medföra oacceptabla konsekvenser utifrån de villkor som föreskrivs i detta beslut samt de åtaganden som Bolaget gjort.

Fågelliv

Bolagets samlade ansökta utbyggnad av vindkraft berör ett antal kungsörnsbon vilka även kan vara bon för fjällvråk. Viss osäkerhet råder om antalet bon, revir och revirens utbredning. I ansökan avseende Björkhöjden-Björkvattnet berörs 3 boplatser för rovfågel. Uppgifterna i ansökan baseras på en inventering under 2008 samt en uppföljande inventering under 2009.

Kungsörn finns upptagen i EU:s fågeldirektiv (79/409/EEG). Detta innebär att kungsörnen förväntas ges behövligt skydd. Kungsörn finns även upptagen på rödlistan under kategorin Missgynnad. Kungsörnstammen har under många år minskat men under de senare åren märks en viss uppgång av kungsörnsstammen.

För närvarande finns endast begränsad erfarenhet från påverkan på kungsörn från storskalig vindkraftsetablering i skogslandet. Vindkraftetableringar berör områden högre än 300 meter. Dessa höjdlägen sammanfaller normalt med örnens häckningsområden. Det finns ingen vetenskapligt underbyggd undersökning om hur långt skyddsavstånd som bör föreskrivas. Detta gäller såväl det av sökanden föreslagna, det av kommunerna i översiktsplanerna fastlagda och av de ornitologiska föreningarna samt kommunala nämnderna hävdade skyddsavståndet.

Att ange en cirkel med en viss radie blir en teoretisk bild över ett tänkt revir där avståndet från boet antas vara ett mått på påverkansgraden. Den kunskap som finns från "kända" revir pekar på att kungsörnsrevir är i storleksordningen 1 kvadratmil. Vilket minsta avstånd till bo som bör användas varierar sannolikt mellan olika revir och geografisk belägenhet i förhållande till reviret. Miljöprövningsdelegationen anser det därför mer ändamålsenligt att utifrån kända flygmönster och förväntade födosöksområden eftersträva fria flygzoner där örnarna ges fria passager mellan bon och födosöksområden. För Björkhöjden-Björkvattnet finns ett antal observationer av flygmönster från år 2000 och framåt. Observationerna visar att örnarna flyger i stort sätt i alla riktningar och att flygningar djupt in i parkområdet har observerats. Något dominerande flygmönster kan inte utläsas ur observationerna och särskilda födosöksområden kan inte identifieras. Miljöprövningsdelegationen menar att skyddsavstånd till de örnbon som är belägna utanför parkområdet, och där fria flygzoner finns, bör sättas till 2 km under en provotid. Miljöprövningsdelegationen menar att detta skyddsavstånd ska föreskrivas som en försiktighetsåtgärd i avvaktan på ytterligare studier, trots att ett avstånd baserat på flygrörelser och revir hade varit det bästa. De två bon som är lokaliserade i ytterkanten av Björkvattnet har bättre förutsättningar att tas i anspråk för häckning om skyddsavståndet ökar samtidigt som bortfallet i produktion inte blir oacceptabelt. Miljöprövningsdelegationen

menar att det under provotiden ska utredas vidare hur verksamheten påverkar örnarna och att utredningen kan ligga till grund för ett fastställande av ett slutligt villkor för skyddsavstånd till örnboet. Skyddsavståndet kommer i hög grad överensstämma med det skyddsavstånd som föreskrivs för rennärningen. Miljöprövningsdelegationen menar att det är viktigt att undersöka vilka inskränkningar som kan göras som samordnat skyddar också andra motstående intressen.

För det örnbo som är beläget inne i parkområdet finns begränsade möjligheter till fria flygzoner. Att utöka skyddsavståndet utifrån de observerade flygrörelserna inom parkområdet menar miljöprövningsdelegationen inte är skäligt utifrån en avvägning mot hur många vindkraftverk som då skulle falla bort. En bedömning görs även mot vilka försiktighetsmått i övrigt som kan vidtas för att minska skaderisken. Miljöprövningsdelegationen bedömer att det inte är rimligt att, för detta örnbo, föreskriva om annat skyddsavstånd än det av bolaget föreslagna skyddsavståndet om 1 km. Miljöprövningsdelegationen gör avvägningen att ett skyddsavstånd på 2 kilometer till boet skulle få en alltför stor effekt i form av bortfall i produktion samtidigt som riskerna för det aktuella boet kvarstår

Att öka skyddsavståndet innebär att riskerna för t ex kollision med vindkraftverk och störningar under byggtiden minskar. På grund av bristande kunskap är det dock omöjligt att säga hur långt skyddsavståndet måste vara för att riskerna helt ska elimineras eller hur långt avståndet ska vara för att tillräcklig hänsyn ska tas till det specifika boet/reviret. Det är därför mycket viktigt med uppföljning av kontroll vid etableringar som berör rovfågel för att öka kunskapen och använda den i aktuell och kommande etableringar. En avvägning måste också göras mot hur många vindkraftverk som faller bort vid ökat skyddsavstånd liksom en totalbedömning när skyddsåtgärder vidtagits gentemot andra konkurrerande intressen. Miljöprövningsdelegationen menar att det med de föreskrivna skyddsavstånden, även inräknat andra av Bolagets verksamheter, bör finnas goda förutsättningar för att i utredningar fastställa effekten av skyddsavstånd till örnbon.

Miljöprövningsdelegationen anser dock att det föreligger risk för skada på den lokala befintliga kungsörnsstammen eftersom det inte kan uteslutas att kungsörnarna kommer att flyga in i vindkraftsparken. Det är därför trots föreskrivna försiktighetsmått och av de av Bolaget lämnade åtagandena rimligt att utgå ifrån att kungsörnsstammen kommer att reduceras vid en vindkraftsutbyggnad. Miljöprövningsdelegationen bedömer dock att denna påverkan inte kommer att påverka kungsörnsstammen nationellt eller regionalt.

I egenkontrollprogrammet ska tydligt anges på vilket sätt kunskapsuppbyggnaden kommer att ske. Ett program för eftersök av kollisionsdödat vilt bör också ingå. Miljöprövningsdelegationen är av uppfattningen att eftersök ska ske med hund inom en fastställd yta runt respektive bo. Allteftersom kunskapen ökar om förhållandena i området samt hur fåglar påverkats ska förslag till åtgärder lämnas i samband med den årliga redovisning som ska skickas till tillsynsmyndigheten.

Störning under häckningsperioden ska minimeras. Bolaget har i ansökan redovisat skyddsåtgärder i samband med byggtiden. En annan aspekt är hinderbelysningens bländande effekt. För att minska riskerna för kollisioner med vindkraftsverk bör varje enskilt verk med hinderbelysning utrustas med maximal avskärmning enligt vad som är möjligt enligt lagstiftningen.

Bolaget har åtagit sig att inom parken gräva ned elkablarna längs vägarna. Luftledningarna utanför parkerna kommer att vara utförda med hängisolatorer. För att minska risken för kollision och förhindra strömgenomföring bör bästa möjliga teknik användas och ett särskilt villkor föreskrivs för detta.

Bolaget bör långsiktigt förstärka skyddet för rovfågel i området. Exempelvis kan alternativa bon i kraftiga tallar eller klipphyllor byggas. Arbetet med detta och andra kompensationsåtgärder bör ske i samarbete med tillsynsmyndigheten och berörda ornitologiska föreningar. Detta är en möjlighet till kompensation för ökad dödlighet och lägre reproduktionsförmåga som kan bli följden av vindkraftsetableringarna. Miljöprövningsdelegationen menar därför att ett utredningsvillkor om kompensationsåtgärder behövs.

Naturvårdsinventeringen har visat på häckning av svarthakedopping i Väster-Stenbitstjärn. För att ge arten nödvändigt skydd bör enligt inventeringen inget vindkraftverk placeras närmare än 1 km från tjärnen. Miljöprövningsdelegationen menar att ett villkor inte behövs under förutsättning att det vid anläggningsarbeten och slutlig placering av enskilda verk behövlig hänsyn tas till att arten häckar i tjärnen.

Buller

Miljöprövningsdelegationen anser att det är viktigt att tillse att den verksamhet som kan orsaka buller bedrivs utan olägenheter för boende i de bostads- och fritidshus som finns kring vindparken. I mål M 9282-02 har miljööverdomstolen tagit ställning till i vilken utsträckning Naturvårdsverkets riktlinjer kan vara vägledande vid prövning av vindkraftverk. I domskälen anger miljööverdomstolen att den ekvivalenta ljudnivån 40 dB(A) bör innehållas under hela dygnet för bostäder som ligger i anslutning till vindkraftverk. Förutsättningarna i den nu aktuella prövningen skiljer sig inte väsentligt från det som rådde i ovan nämnda ärende. Vidare har Miljööverdomstolen relativt nyligen prövat tre mål (M 1303-07, M 3792-07 samt M 5069-06) där domstolen funnit anledning att avhandla om begreppet riktvärde kan användas i villkor. I domskälen till ovan nämnda domar framgår att begreppet riktvärde fortsättningsvis inte bör användas. Mot bakgrund av detta anser miljöprövningsdelegationen att begreppet riktvärde ska ersättas av termen begränsningsvärde, dock utan ändring av föreskriven bullernivå. Villkoret måste också utformas på ett annat sätt än som tidigare var brukligt vad gäller kontroll- och mätmetod. Miljöprövningsdelegationen föreskriver således ett villkor som reglerar inom vilka begränsningsvärden verksamheten får bedrivas och att kontroll av detta villkor ska ske så snart det skett förändringar i verksamheten som kan påverka bullernivån eller om det framkommit berättigade klagomål på buller från verksamheten. Med anledning av att det är fler bullerkällor i bygg- och uppförandeskedet än i driftskedet föreskriver

miljöprövningsdelegationen två bullervillkor som bolaget har att följa beroende av i vilket skede verksamheten befinner sig.

Enligt vad miljöprövningsdelegationen erfar kan det generellt vara svårt att mäta upp buller i fält då faktorer såsom vindstyrka, vindriktning, temperatur, atmosfärsskiktning, vegetation mm påverkar resultatet.

Miljöprövningsdelegationen anser att Bolaget i förslag till kontrollprogram ska ta fram och testa lämplig mätmetod för att erhålla den mest optimala mätmetoden inkl mätfrekvens för de aktuella boendeförhållandena som finns kring vindparken. Miljöprövningsdelegationen bemyndigar tillsynsmyndigheten frågan om att föreskriva en förstagångsbesiktning avseende buller när vindkraftverken tagits i drift.

Skuggor och reflexer

Boverket har i den tidigare handboken ”Planering och provning av vindkraftanläggningar” anfört att en lämplig utgångspunkt vid provningen kan vara att utgå från den faktiska skuggtiden på en störningskänslig plats och att den får vara högst åtta timmar per kalenderår. Med störningskänsliga platser avses bostads- och fritidshus med tillhörande tomter. I mål M 3554-02 har miljööverdomstolen tagit ställning till i vilken utsträckning Boverkets riktlinjer kan vara tillämpbara vid provning av vindkraftverk. I domskälen framgår att miljööverdomstolen delar Boverkets bedömning vilket innebär att åtgärder ska vidtas när den förväntade faktiska skuggtiden på störningskänslig plats överstiger åtta timmar per år.

Bolaget har föreslagit ett villkor av innebörd att uteplatser eller ett område om 5 x 5 meter intill befintliga bostadshus inte får belastas med skugga från verkens roterande rotorblad under mer än åtta timmar per kalenderår, dock som mest 30 minuter per dag. Miljöprövningsdelegationen anser att den föreslagna maximala tiden är tillräcklig, att villkoret ska reglera störningskänslig plats och även omfatta fritidsbebyggelse.

Bolaget har åtagit sig att antireflexbehandla vindkraftverkens rotorblad. Miljöprövningsdelegationen bedömer att detta åtagande är tillräckligt för att minimera störningen avseende reflexer och föreskriver därför inget särskilt villkor avseende detta.

Friluftsliv

Friluftslivet inom området består främst av jakt, fiske, och till viss del vandring och skoteråkning. För att kunna anlägga vindkraftverk och driva verksamhet i Björkhöjden-Björkvattnet måste Bolaget ha en överenskommelse med berörda fastighetsägare angående åtkomst till marken. Avseende jakt bedömer miljöprövningsdelegationen att etablering vindkraft troligen inte kommer att påverka tillgången på vilt annat än under byggfasen. Jakt bedöms även fortsättningsvis kunna bedrivas men rekreativvärdet av jakten kommer sannolikt att minska. Om och i så fall i vilken utsträckning jakt kommer att bedrivas åtminstone i vindkraftparkens centrala delar är osäkert. För den händelse en vindkraftsetablering skulle medföra att jakt helt upphör och att detta skulle leda till att älgstammen i ett område skulle bli så stor att den medför trafik- eller

skogsskadeproblem av större omfattning skulle detta kunna sägas påverka ett allmänintresse men i det aktuella fallet bedömer miljöprövningsdelegationen att etableringen omfattar ett så litet område att några sådana effekter inte kan befaras.

Det kommer även fortsättningsvis att vara möjligt att utöva de idag inom området vanligast förekommande friluftaktiviteterna. Området kommer efter byggfasen att vara tillgängligt för fiske, bär- och svampplockning, skoteråkning mm. Dock kan etableringen av vindkraftverk förväntas innebära att människor inte kommer att vara benägna att utöva aktiviteter inom området i samma utsträckning som förut. Orsaker till detta kan dels vara den förändrade upplevelsen av området dels rädsla för risker med iskast etc. För miljöprövningsdelegationens bedömning avseende risker och motiv till särskilt villkor angående detta, se ovan.

Miljöprövningsdelegationen bedömer att etableringen av vindkraft i Björkhöjden-Björkvattnet inte kan förväntas medföra en sådan påverkan på viltet att detta utgör hinder för etableringen och att påverkan på friluftslivet i övrigt inte utgör hinder att tillåta verksamheten.

Arbets- och tidsplan

För att kunna bedriva en effektiv tillsyn är det angeläget att tillsynsmyndigheten har kännedom om olika skeden i uppbyggnaden av vindkraftparken. En arbets- och tidsplan utgör ett bra underlag för tillsynen. En sådan plan ska enligt miljöprövningsdelegationen lämnas till tillsynsmyndigheten i god tid, senast en månad, före det att byggnations- och/eller anläggningsarbetena påbörjas.

Vägar, ledningsdragningar m m

Eftersom placeringen av uppläggnings- och uppställningsytor, teknikbyggnader och dragningen av vägar och ledningar berör flera motstående intressen är det även lämpligt att, såsom Bolaget föreslagit, föreskriva om ett samrådsförfarande av bolagets förslag till dragningar och placeringar. Miljöprövningsdelegationen menar att förslaget ska föregås av samråd med berörd sameby. Samebyn får på så sätt möjlighet att bevaka sina intressen genom att samråda om frågan.

Miljöprövningsdelegationen är dock inte av den uppfattningen att det är nödvändigt, att som Jiingevarie sameby framför i sitt yttrande, att dragning av vägar och elledningar ska föregås av deras uttryckliga godkännande.

Miljöprövningsdelegationen anser däremot att det är rimligt att Bolagets förslag ska lämnas till tillsynsmyndigheten för godkännande minst en (1) månad innan anläggningsarbetena påbörjas.

Miljöprogram

Bolaget har i samband med ansökan upprättat ett preliminärt miljöprogram där de miljöprinciper och riktlinjer som ska gälla för entreprenör och beställare under anläggningsfasen. I programmet redovisas vissa av de åtaganden som Bolaget gjort och åtgärder för att uppfylla dessa. Miljöprogrammet måste emellertid revideras och anpassas bland annat till föreskrivna villkor i detta beslut. Övriga frågor som behöver förtydligas i miljöprogrammet är exempelvis utformning av sedimentationsfällor och åtgärder för att minska damning och vibrationer. Det

reviderade miljöprogrammet ska redovisas till tillsynsmyndigheten senast tre månader efter att detta tillstånd tagits i anspråk.

Risker

Det är sällsynt att rörliga delar kastas iväg från vindkraftverk eller att vindkraftverk faller omkull. Miljöprövningsdelegationen förutsätter dock att den teknik som finns, och eftersom blir tillgänglig, för att tidigt identifiera obalans eller vibrationer i ett vindkraftverk till exempel till följd av materialutmattning kommer att nyttjas inom anläggningen och att frågan kan lösas inom ramen för verksamhetens egenkontroll. Nedisning av torn och vingar kan uppkomma under vissa meteorologiska förhållanden. Detta kan medföra att is faller ned från verken eller att is kastas iväg från verken. Ispåbyggnad är framförallt ett problem i fjällvärlden och på den aktuella platsen bedömer miljöprövningsdelegationen risken för ispåbyggnad vara mindre.

I stora delar av Sverige bedöms det i allmänhet årligen föreligga förutsättningar för maximalt en vecka med ispåbyggnad. Denna bedömning torde även kunna gälla som en generell utgångspunkt för den aktuella etableringen.

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att i vilken utsträckning nedisning uppkommer på ett enskilt verk är beroende av de lokala förutsättningarna. Vindkraftverken avses dock placeras i ett område där relativt få människor rör sig och miljöprövningsdelegationen gör mot bakgrund av ovanstående att nedisning av vindkraftverk och därtill hörande nedfall av is eller kast av is inte är ett större problem och inte utgör hinder för tillåtlighet. Ett sedvanligt villkor om uppsättande av varningsskyltar bör dock föreskrivas.

Vindkraftområdet kommer att hållas tillgängligt för allmänheten för att bedriva jakt, fiske och övrigt friluftsliv. Miljöprövningsdelegationen anser därför att det är viktigt att allmänheten effektivt informeras om de risker som det kan medföra att befinna sig inom området.

Det bör även upprättas ett kontrollprogram i syfte att klarlägga i vilken utsträckning nedfall av is och kast av is kan förekomma samt var inom området detta kan förväntas ske. Det bör även klarläggas under vilka delar av året som denna problematik kan förekomma.

Återställning

Bolaget anger att vid en framtida avveckling av anläggningen kommer allt material, inom ekonomiskt förvarbara gränser, att återvinnas. Fundamenten ska tas bort ned till ca 1 m under markytan. Vägar och elkablar lämnas kvar och på anläggningsytor planeras jord.

Miljöprövningsdelegationen bedömer att återvinning av material bör ske så långt det är möjligt, vilket även kan innefatta kablar i mark. Det är dock viktigt att göra en bedömning av värdet av återvinning av material mot de ingrepp detta medför på miljön. Det är även viktigt att beakta störningarna för motstående intressen, framförallt rennäringsen. Anläggandet av vägar är ett så pass permanent ingrepp att

ett fullständigt återställande av markområdena kan vara svårt. Risk kan finnas att borttagande av vägar i sig även kan medföra en betydande negativ miljöeffekt. När verken tagits ur drift kan vägarna även utgöra en tillgång för bl.a. pågående skogsbruk och allmänhetens åtkomst till området.

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att erfarenheten från nedmontering och återställning av vindkraftanläggningar inte finns idag samt att tiden för när återställningsåtgärderna blir aktuella ligger långt fram i tiden. Detta gör att kunskapsläget kommer att förbättras om vad en återställning av en vindkraftanläggning bör omfatta. Miljöprövningsdelegationen anser att återställningsåtgärderna ska behandlas utifrån de erfarenheter och den kunskap som finns när återställningsåtgärderna blir aktuella. En anmälan som redogör för de återställningsåtgärder som bedöms lämpliga och rimliga ska därför lämnas till tillsynsmyndigheten när anläggningen, eller delar av denna, tas ur drift. Om Bolaget har för avsikt att inte återställa delar av anläggningen när den tas ur drift ska skälen till detta anges i anmälan. Bland de återställningsåtgärder som särskilt ska beröras i anmälan är, nedmontering av verk och elledningar, återställning av vägar, vägdken och sprängningsschakt, återställning av vegetation samt återvinning av material. Ett villkor i enlighet med detta bör därför föreskrivas.

Motivering av det allmänna villkoret

Under det allmänna villkoret tar Miljöprövningsdelegationen fasta på de åtaganden som Bolaget har angivit i ansökan, tekniska beskrivningen, miljökonsekvensbeskrivningen eller i övrigt åtagit sig i ärendet. Vissa åtaganden har gjorts vid det offentliga sammanträdet. De åtaganden som miljöprövningsdelegationen särskilt vill betona i det allmänna villkoret är frågan om byggtider under året, diskret färgsättning, enhetlig utformning samt avsaknad av reklam och logotyper på vindkraftverken, antireflexbehandling av rotorbladen, kvarlämnande av skog mellan verken, minsta avstånd till bostad från vindparkens gräns, åtgärder avseende radio, TV- och telestörningar.

Verkställighet

Bolaget yrkar att det ska medges verkställighetsförordnande. I yttrandet från Jiingevarie sameby framkommer invändningar mot att verkställighetsförordnande lämnas. Bolaget redovisar i sitt bemötande de skäl som ligger till grund för sitt yrkande.

Miljöprövningsdelegationen har genom villkor föreskrivit försiktighetsmått som innebär att särskild hänsyn ska tas till rennäringen under vinterhalvåret.

Häri genom har Bolaget ålagts inskränkningar i möjligheten att arbeta stora delar av året vilket talar för att Bolaget bör få möjlighet att påbörja arbetet för att hinna slutföra arbetena inom rimlig tid. Till detta bör läggas det stora allmänintresset av att klimatneutral energiproduktion kommer till stånd utan alltför stora fördröjningar. Bolagets verkställighetsyrkande har begränsats till att avse vägbyggnation, skogsavverkning och byggnation av enstaka fundament. Vad gäller vägbyggnationer inom området bedömer Miljöprövningsdelegationen att skälen att meddela verkställighet ska ses i jämförelse med vilka regler som annars gäller för byggnationer i skogsmark. I första hand ska befintliga vägar användas vilket innebär att arbetena i första hand kommer att handla om vägförstärkningar

mm. Vägbyggnationer och skogsavverkningar i skogsmark fordrar normalt inte tillståndsprövning utan det som gör åtgärderna prövningspliktiga är sammanhanget med vindkraftsprojektet. Verksamheten har stöd i kommunernas översiktsplaner. Sammantaget bedömer miljöprövningsdelegationen att verkställighet i enlighet med Bolagets bemötande av den 10 november 2009 kan beviljas. Åtgärderna bör dock inte få påbörjas innan en begränsad säkerhet ställts för sådana återställningsåtgärder som kan behöva vidtas om anläggningen inte tas i drift.

Igångsättningstid

Bolaget har yrkat på en igångsättningstid på 7 år från det att beslutet vunnit laga kraft. Vad Bolaget avser med 7 års igångsättningstid har vid det offentliga sammanträdet angetts vara att byggnationen i alla delar påbörjats.

Miljöprövningsdelegationen menar att det är mer ändamålsenligt att föreskriva en igångsättningstid på tre (3) år inom vilket verksamheten tagits i anspråk exempelvis genom att anläggningsarbeten påbörjats. Om igångsättningstiden behöver förlängas och skäl finns för detta kan igångsättningstiden enkelt förlängas.

Säkerhet

Det finns i dagsläget ingen fast praxis vad gäller frågan om ett tillstånd till en vindkraftanläggning bör förenas med säkerhet. I något fall har en säkerhet om 1,3 miljoner kronor per vindkraftverk fastställts. I andra fall har inte säkerhet ställts eller ens uppmärksammats i prövningen. Krav på obligatorisk säkerhet finns för närvarande vad gäller miljöbalksprövning av täkter och deponier. I annan prövning enligt miljöbalken kan krav på säkerhet förskrivas om skäl därför föreligger. Krav på säkerhet bör dock inte förskrivas slentrianmässigt utan bör grunda sig på ett konkret behov av säkerställande av återställningsåtgärder. Vindkraft är en verksamhet som kännetecknas av att vindkraftverken har en begränsad ekonomisk livslängd. När den är till ända återstår endast en återställningskostnad. Det kan av det skälet finnas anledning att säkerställa återställningskostnaderna.

I ärendet har Bolaget föreslagit att frågan om säkerhet ska delegeras till tillsynsmyndigheten och att säkerhet ska fastställas av tillsynsmyndigheten om femton år. Alternativt föreslås att frågan om säkerhet ska avgöras efter en provotid. Med tanke på det spann inom vilket säkerhet har fastställts i andra ärenden anser miljöprövningsdelegationen det olämpligt att överlämna frågan om säkerhetens belopp och form till tillsynsmyndigheten.

Miljöprövningsdelegationen anser att en delegation av fastställande av säkerhet inte är en sådan fråga av mindre betydelse som bör delegeras till tillsynsmyndigheten. Det är också olyckligt att helt överlämna frågan om behov av återställning och kostnaden för detta till Bolagets bedömande genom ett provotidsförordnande. Frågan om säkerhet bör beslutas av tillståndsmyndigheten inom ramen för prövningen.

Ett krav på att redan nu ställa säkerhet genom en bankgaranti skulle leda till orimligt stora kostnader för Bolaget utan motsvarande nytta för samhälle eller

miljö. En välavvägd metod för ställande av säkerhet är enligt miljöprövningsdelegationens uppfattning att successivt låta Bolaget avsätta medel på spärrat bankkonto och pantförskriva dessa till säkerställande av kommande återställningskostnader. Miljöprövningsdelegationen anser det inte oskäligt att Bolaget på detta sätt tvingas avsätta åtminstone delar av återställningskostnaden i en kontrollerad form. För att inte Bolag och tillsynsmyndighet ska få stora administrativa bördor bör ställande av säkerhet ske vid tre tillfällen. En sådan säkerhet bör vara gemensam för hela vindkraftsparken. Miljödomstolen har i rättsfallet MD 4023-09 konstaterat att successivt ställande av säkerhet inte bör användas för verksamheter som vindkraft, där återställningsbehovet inte uppkommer successivt som i exempelvis en bergtäkt. Miljöprövningsdelegationen delar inte detta synsätt. En stor del av återställningskostnaderna för en bergtäkt uppkommer när verksamheten påbörjas. Kostnaderna för återställning är heller inte linjär i förhållande till det utbrutna materialet. När halva den tillståndsgivna volymen är utbruten uppgår återställningskostnaderna till i stort sett samma belopp som när verksamheten sedermera är avslutad. Om verksamheten försätts i konkurs och det återstår mycket material att bryta är sannolikheten för att en annan verksamhetsutövare vill överta verksamheten god. När materialet däremot är utbrutet finns inget incitament för annan att överta verksamheten.

Det förhåller sig på samma sätt vid vindkraft. Om verksamheten skulle försättas i konkurs under verksamhetens första år är sannolikheten god för att en annan exploitör övertar verksamheten. Priset på verksamheten sätts då efter vad den kan generera i intäkter och vilka framtida kostnader den medför. Det är därför viktigt att säkerställa att säkerheten ställts innan den faktiska återställningen ska genomföras. Den ekonomiska livslängden för ett vindkraftverk kan beräknas till 25 – 30 år. Om säkerhet ställs successivt och hela säkerheten ställts innan vindkraftsparken hunnit bli äldre än tjugio år bör säkerheten anses betryggande. För att möjliggöra ett ändamålsenligt återställningsarbete bör säkerheten ställas för varje verk men kunna tas i anspråk vid återställning av vindkraftsparken i dess helhet.

Det är svårt att ha någon uppfattning om kostnaden för nedmontering av vindkraftverken någon gång i framtiden. I en rapport från Föreningen Svensk Vindenergi har kostnaden bedömts till 700 000 kronor. Bedömningen avser ett fåtal verk och inte som i det aktuella fallet sammantaget omkring 450 vindkraftverk. Rapporten behandlar också långtgående återställningsåtgärder. Miljöprövningsdelegationen anser inte att det finns anledning att säkerställa alla återställningsåtgärder. Utifrån detta, och med beaktande av de krav på säkerhet som ställts i andra prövningar fastställer miljöprövningsdelegationen säkerhetsbehovet till 300 000 kronor per vindkraftverk. Säkerheten ska ställas med lika stora belopp år det tionde, femtonde och tjugonde året efter det att tillståndet tagits i anspråk. Säkerheten ska ställas i form pantförskrivning av medel på spärrat bankkonto eller borgensåtagande från kreditinrättning. Föreligger behov av omprövning av säkerheten under tillståndstiden kan detta hanteras inom ramen för tillsynen.

För att säkerställa återställning om verksamhetsutövaren skulle komma på obestånd under byggtiden bör en begränsad säkerhet om 1500 000 kronor ställas. Säkerheten ska ställas innan tillståndet tas i anspråk och säkerheten ska gälla intill dess vindkraftparken tagits i drift.

Tidsbegränsning

Länsstyrelsen i Jämtland har i yttrande anfört att tillståndet bör tidsbegränsas till 30 år. Bolaget motsätter sig detta eftersom vindkraftverkens livslängd med dagens utveckling kan överstiga 30 år. Miljöprövningsdelegationen konstaterar att ett tidsbegränsat tillstånd visserligen kan leda till en omprövning med skärpta krav på t ex bästa teknik om verksamheten ska fortsätta när tillståndet löper ut. Vindkraft är emellertid en verksamhet där teknikutvecklingen varit särskilt påtaglig de senaste tiotalet år. Allt talar för att denna teknikutveckling kommer att fortsätta. Ett tidsbegränsat tillstånd kan därför leda till att Bolaget under tillståndets avslutande tid inte gör investeringar som kan leda till en effektivare energianvändning och bättre miljöteknik som medför mindre störningar. Miljöprövningsdelegationen har valt att förena tillståndet med krav på säkerhet som ska ställas vid tre skilda tillfällen under tillståndstiden. Om Bolaget investerar i anläggningen under tillståndstiden leder detta till att den ekonomiska livslängden på anläggningen ökar. Bolaget kan då, med stöd av 24 kap 8 § miljöbalken, ansöka om ändring av villkor och senarelägga tidpunkterna för säkerhetens ställande. Härigenom skapas incitament för investeringar i anläggningen som i sin tur leder till en effektivare energiutvinning och därigenom ett effektivare nyttjande av området. Miljöprövningsdelegationen vill således uppnå samma syfte som Länsstyrelsen i Jämtlands län men anser att detta bättre uppnås genom ett icke tidsbegränsat tillstånd. Huvudregeln avseende miljöfarlig verksamhet är dessutom att tillstånd ska lämnas för en obegränsad tid. Tidsbegränsande tillstånd bör användas för särskilt miljöstörande verksamhet och på platser där konkurrerande markanvändningsanspråk kan förväntas. Miljöprövningsdelegationen anser sammantaget att skäl för tidsbegränsning av tillståndet inte föreligger.

Uppstår ett behov av teknikutveckling under tillståndet löptid kan detta åstadkommas inom ramen för tillsynen genom omprövning av villkor på tillsynsmyndighetens initiativ.

Miljöprövningsdelegationens sammanfattande bedömning

Sökanden har genom sin ansökan och miljökonsekvensbeskrivning visat att man har den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens art och omfattning för att kunna bedöma och förstå samt därigenom förebygga, hindra eller motverka de skador och olägenheter som verksamheten kan orsaka på människors hälsa och miljön. Sökanden har även visat vilka effekter verksamheten kan antas medföra på hushållningen med mark och vatten, hur miljöbalkens mål uppfylls samt hur den fysiska miljön i övrigt påverkas.

Miljöprövningsdelegationen bedömer att de av sökanden gjorda åtaganden och de villkor som föreskrivs i detta beslut utgör tillräckliga försiktighetsmått för att tillstånd ska kunna lämnas. Mot bakgrund av miljöbalkens mål i 1 kap 1 § och de

allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. gör sammanfattningsvis Miljöprövningsdelegationen den bedömningen att tillstånd kan lämnas för verksamheten.

SÄRSKILDA UPPLYSNINGAR

Miljöprövningsdelegationen erinrar om att meddelat beslut enligt miljöbalken inte befriar tillståndshavaren från skyldighet att iaktta vad som i övrigt föreskrivs om den anläggning eller verksamhet som avses med tillståndet.

Bolaget ska, i enlighet med 26 kap 19 § miljöbalken, fortlöpande planera och kontrollera verksamheten för att motverka eller förebygga olägenheter för människors hälsa eller miljön samt i övrigt iaktta vad som sägs i förordningen (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll.

Bolaget ska vidare, i enlighet med 26 kap och 22 § miljöbalken, till tillsynsmyndigheten lämna de uppgifter och handlingar som behövs för tillsynen samt bekosta eller utföra sådana undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen. Enligt förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken ska avgift betalas årligen av den som bedriver miljöfarlig verksamhet.

KUNGÖRELSEDELGIVNING

Miljöprövningsdelegationen beslutar med stöd av 16 § delgivningslagen (1970:428) att delge beslutet genom kungörelse som ska införas i Östersundsposten, Länstidningen och Tidningen Ångermanland. Delgivning av beslutet anses ha skett på tionde dagen efter detta beslut.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Om Ni inte är nöjd med detta beslut kan Ni överklaga det till Miljödomstolen, Östersunds tingsrätt genom skrivelse som dock ska sändas eller lämnas till Länsstyrelsen, Miljöprövningsdelegationen, 871 86 Härnösand. I medföljande bilaga finns det närmare upplysningar om hur man överklagar detta beslut. Skrivelsen ska ha inkommit till länsstyrelsen senast tre veckor efter att detta beslut har delgivits.

Miljöprövningsdelegationens beslut i ärendet har fattats av miljöprövningsdelegationens ordförande Lars Nyberg och sakkunnig Lena af Geijerstam. Föredragande i ärendet har varit miljöhandläggare Frida Uebel.

Lars Nyberg
Ordf Miljöprövningsdelegationen

Lena af Geijerstam
miljösakkunnig,
Miljöprövningsdelegationen

Kopia:

Statkraft Sverige AB, Hitechbuilding 92, Sveavägen 9, 101 52 Stockholm
Ragunda kommun, Miljö och byggnämnden, Centralg. 15, 840 70 Hammarstrand
Ragunda kommun, Centralg. 15, 840 70 Hammarstrand
Sollefteå kommun, Samhällsbyggnadsnämnden, 881 80 Sollefteå
Sollefteå kommun, 881 80 Sollefteå
Länsstyrelsen Jämtland, 831 86 Östersund
Jiingevaerie sameby, c/o Gärde Wesslau Advokatbyrå i Stockholm AB,
Kungstorget 2, SE-411 17 Göteborg
Naturvårdsverket, 106 48 Stockholm
Kammarkollegiet, Box 2218, 103 15 Stockholm